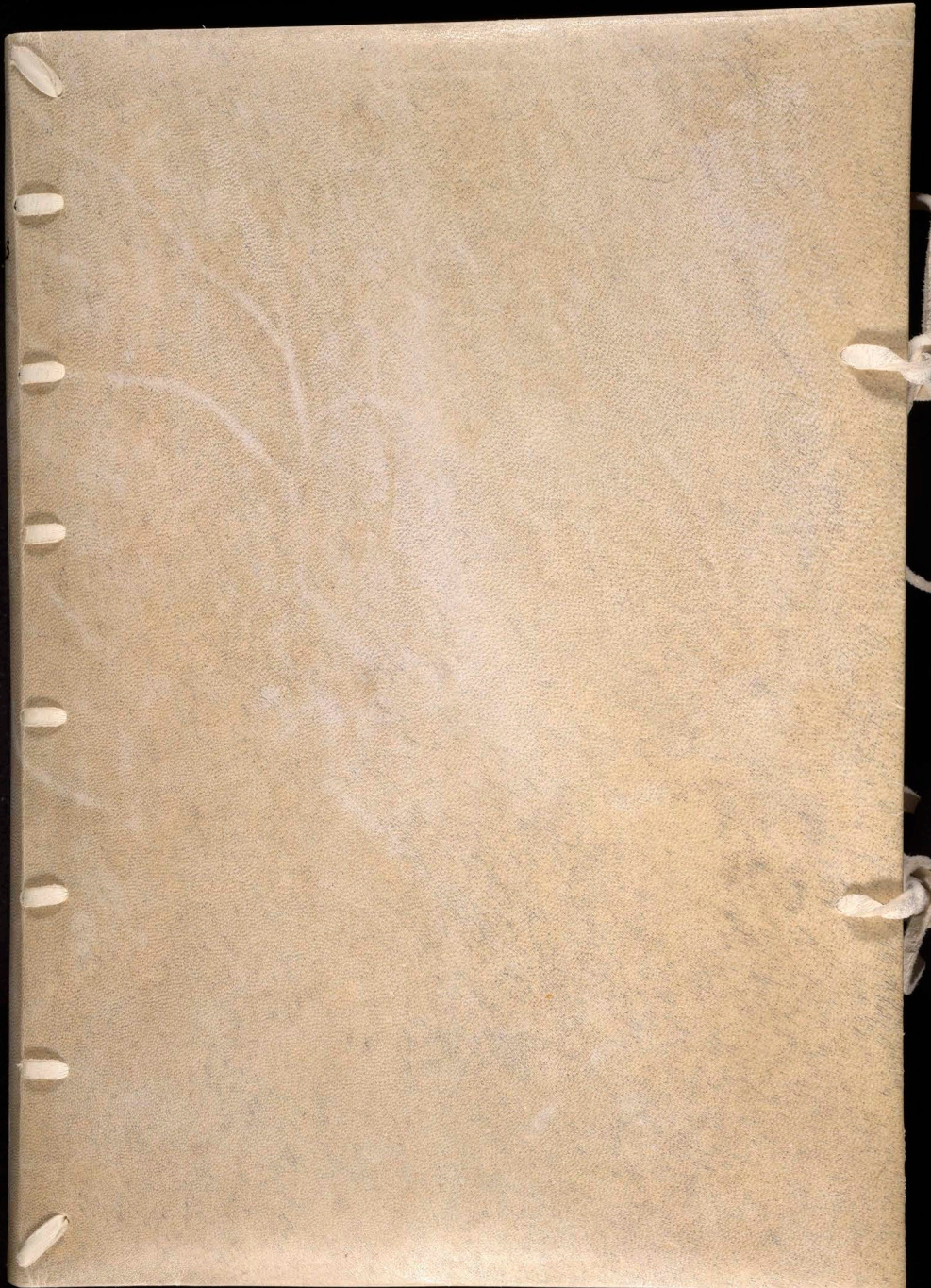
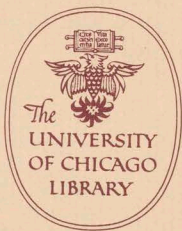
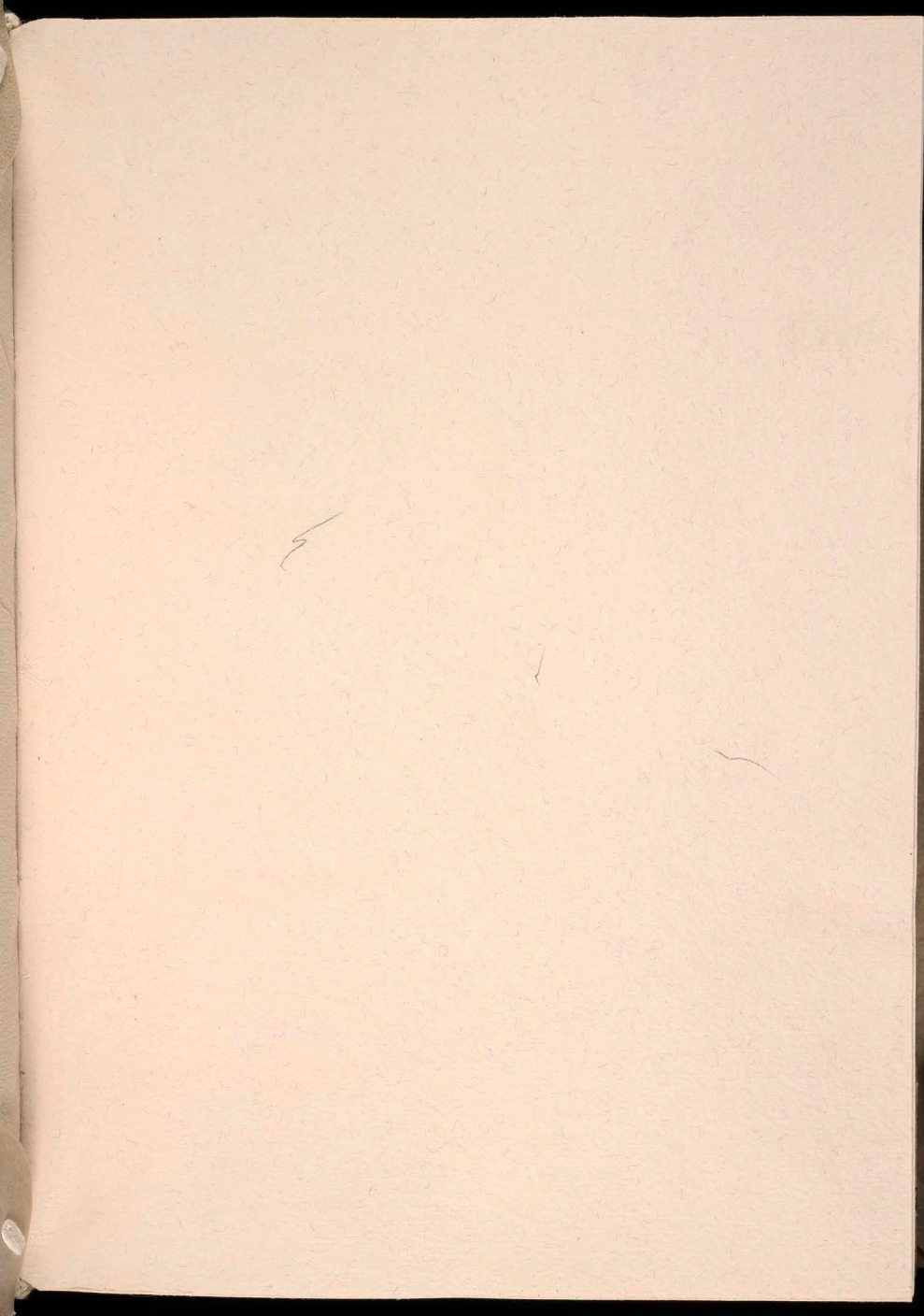

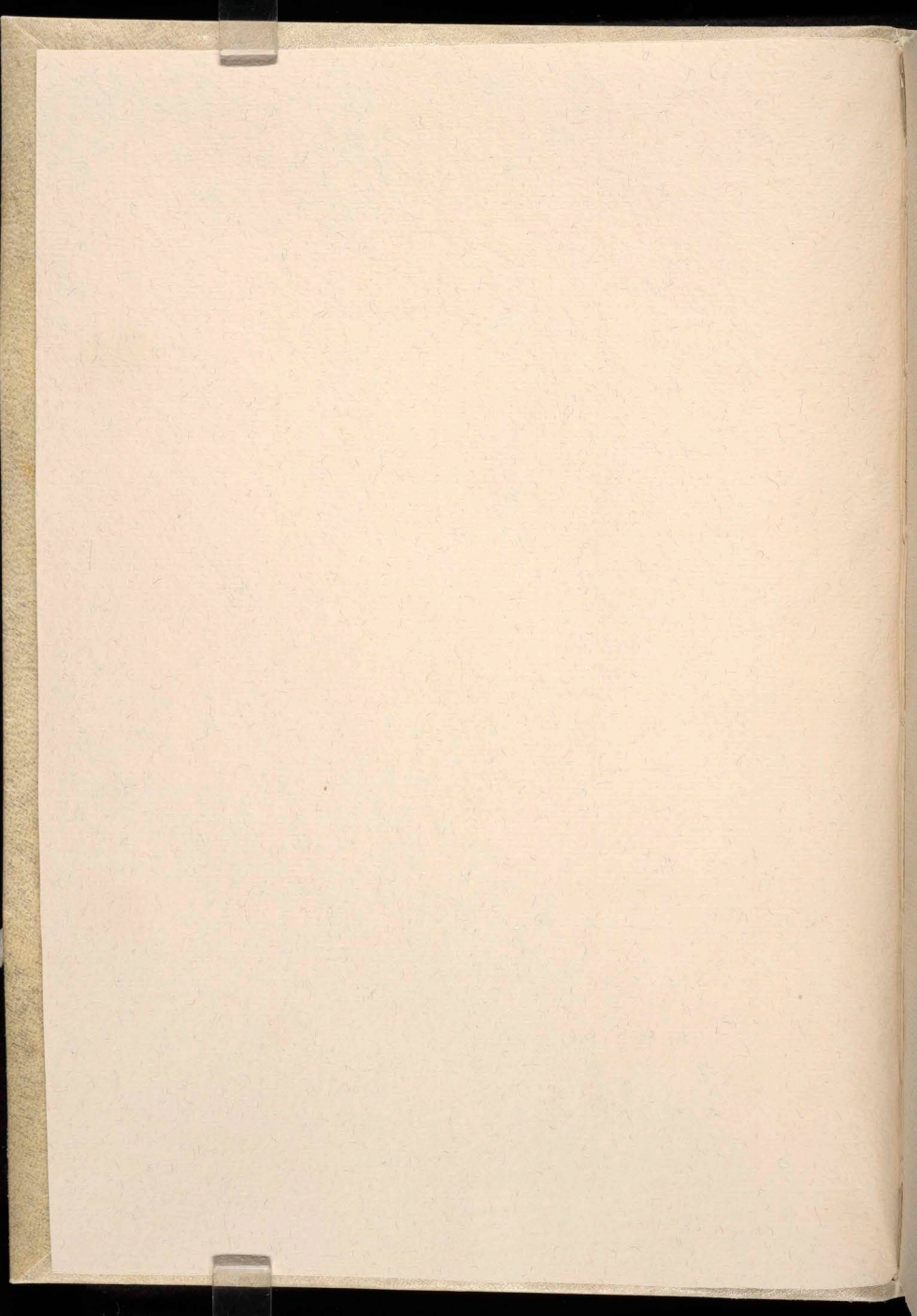

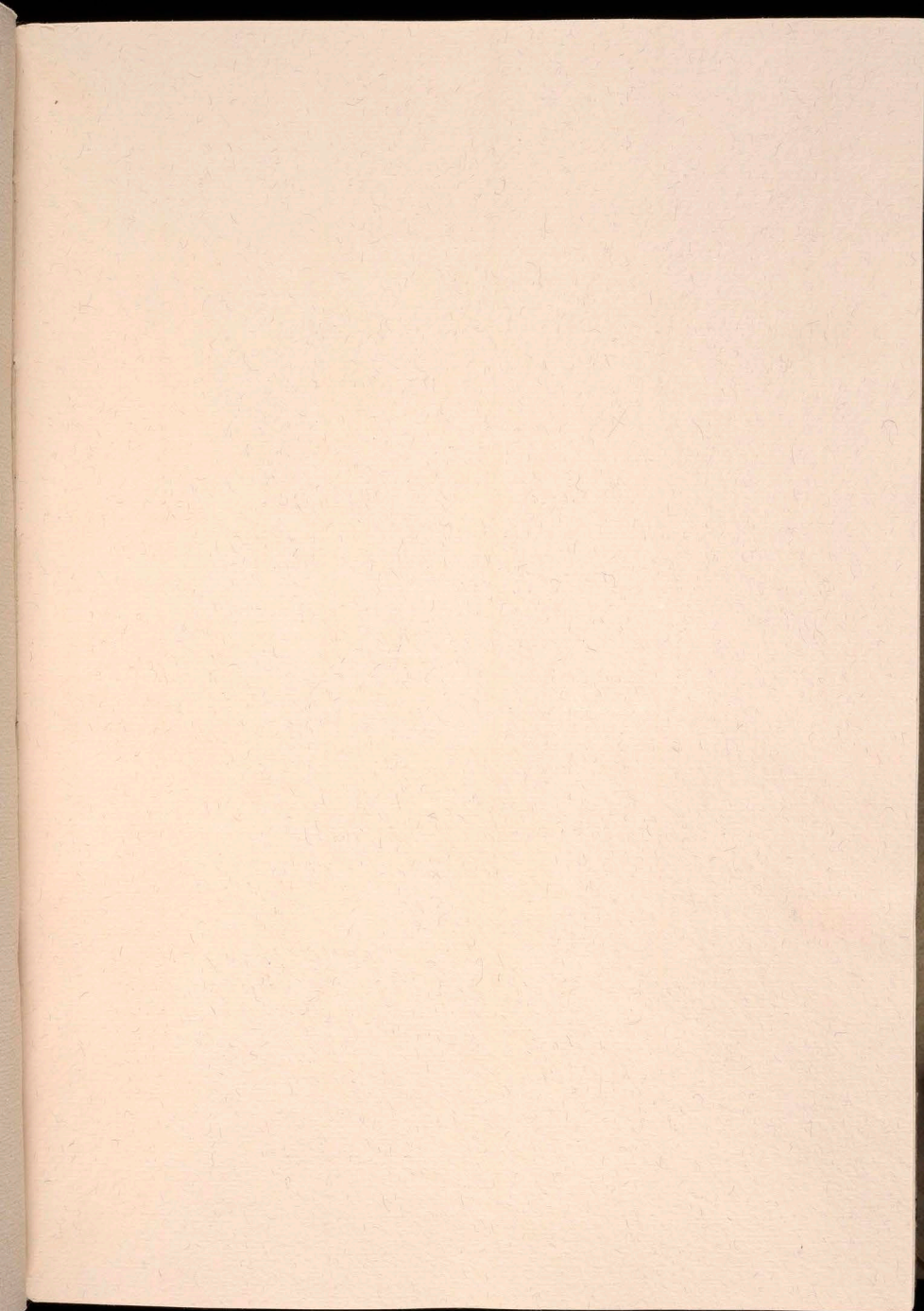

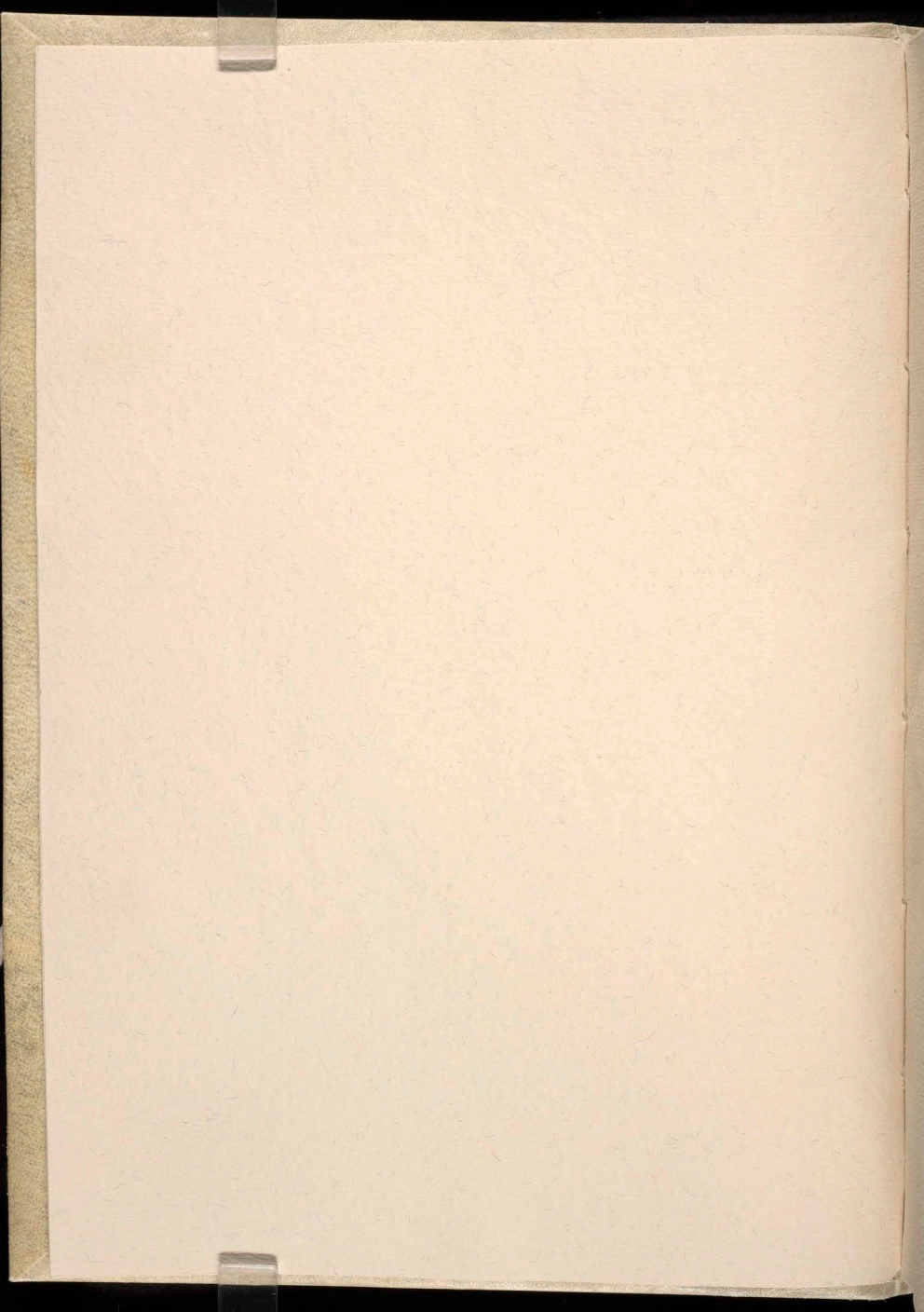
MS 110

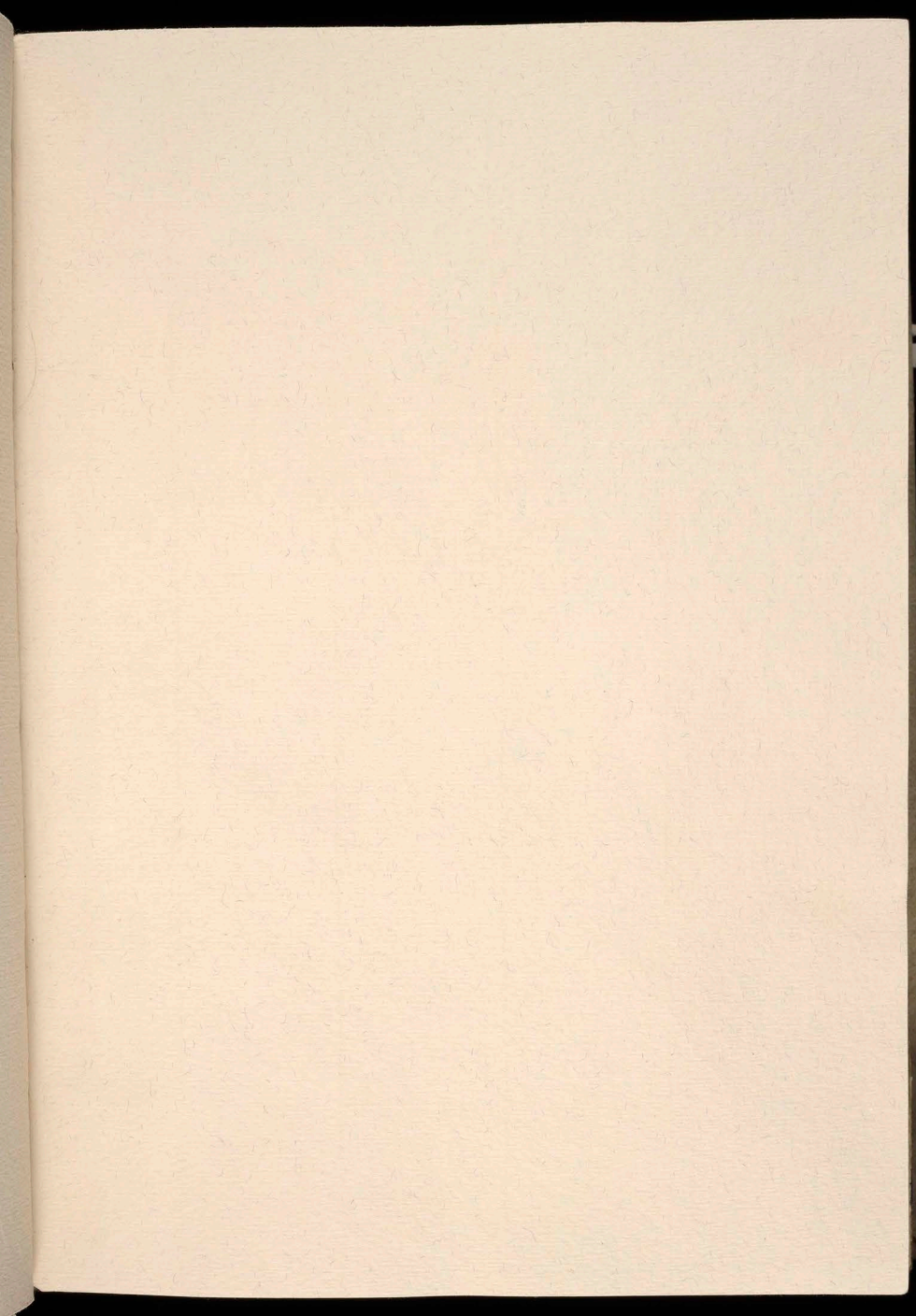
[✓]

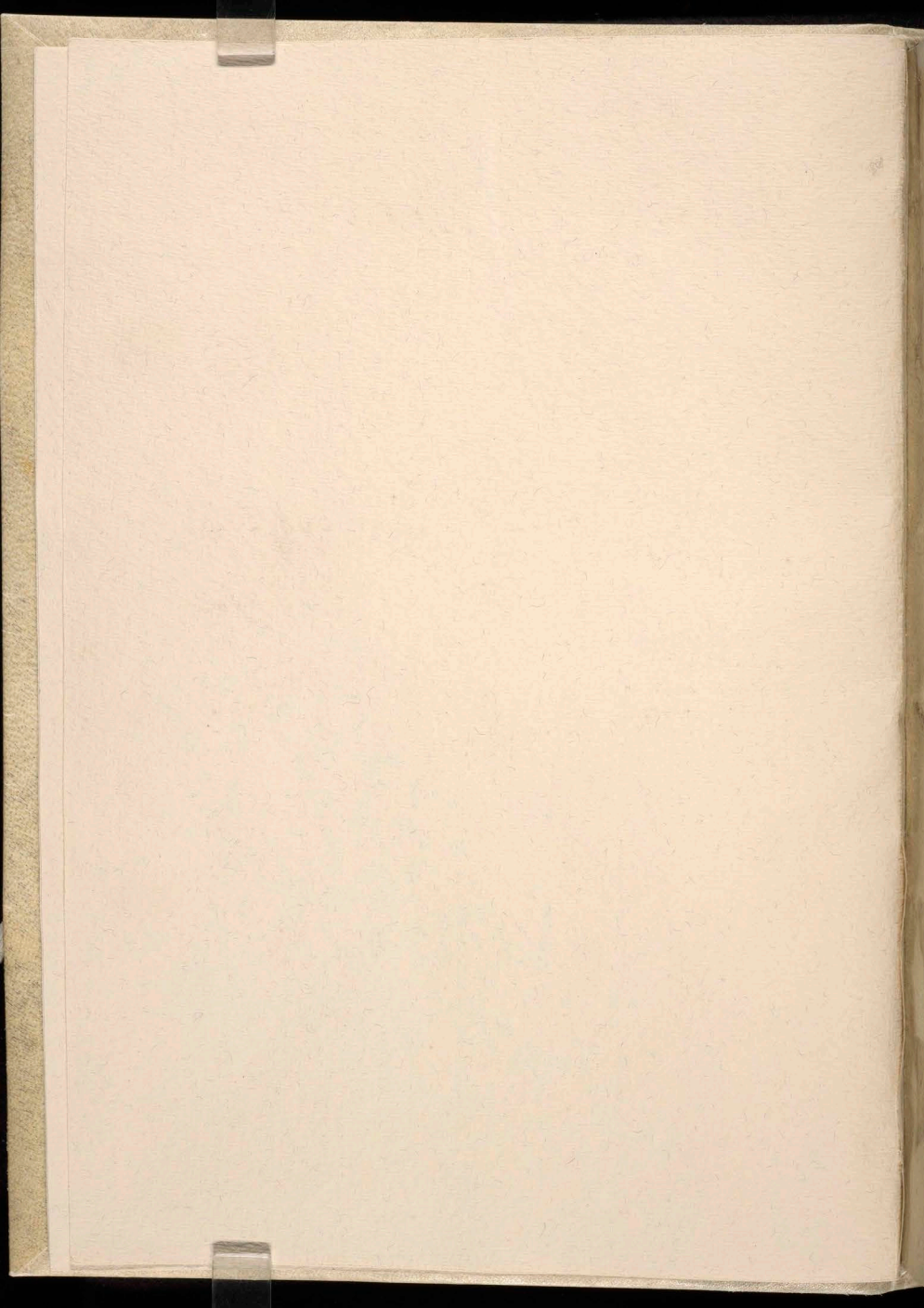

N° 2

216

Contenant 136 feuillets

In isto volumine continetur isti libri.
Primo liber tractatus bñ auguſti ad quera comite karoliſm.
It lib aſ ad paulinu nolanu epin. de cura p mortuis ageda
It lib auguſti ad ianuatu ſrui de diuſ gneruſib eor pla ems
It lib aſ ad ſa auguſti ad ianuatu.
It tractatus ſa auguſti i libru de ordine nat.
It lib pin de ordine tñi.
It lib ſeds de ordine rez.
It lib ſa auguſti de natura dñi.
It lib ſa auguſti ad uincenu de correſ de ſe morib dñi.
It ſermo bñ auguſti de laude caritatis
It lib auri. auguſti de ſue catholice ſecta.
It lib ſa auguſti de ſue ad petru.
It lib ſa auguſti de miter.

Incipit liber exhortationis
hⁱ augustini epi ad que-
dam comitem karissimū sibi.

Oan frater si cu-
pias scire quam-
uis ego nescia
quā perfectissi-
ma atq; plenissi-
ma est iusticia
Deum toto corde ama: illig-
tota adhære uoluntate q̄
est sūmū bonū. Sūmū
uero amare bonū: sūm-
ma est beatitudo. Qui deū
amat bonus est. Si bonus
ergo et beatus. Quem quā-
to quis ardetius amat: tan-
to melior efficitur. Quati-
nus hoc vtilissimo bono habū-
dare te faciat hūc f^r q̄ ē
hoc bonū: cotidianis p̄ciis
integro cordis desiderio eum
et si indignus deprecari stude.
Tu uero hūc frater intellige
q̄ consilio scē trinitatis et
opere diuine maiestatis cre-
atus es. Ex primōq; cōditio-
nis honore intellige quātū
tebeas conditori tuo: dum
tantū i conditione mori di-
gnitatis p̄uilegiū p̄stitit
tibi conditor eternus: ut tan-
to eū ardetius amares quā-
to mirabiliore te ab eo esse
conditū intelligeres. Nec hoc
solū qd cōsilio sancte trinita-

tis sic excellent a conditore
conditus es. q̄ etiam qd ad
ymaginem et similitudinē
suam ip̄e creator om̄ te cre-
auit qd nulli alij ex creatu-
ris nisi solū homini cōcessit.
Et hec est ymago unitati
et trinitatis omnipotētis dei.
quā anima tua h̄t in se. q̄
mū qz scdm dei donū uiuit
ac sapit. Scdm qz ad yma-
ginē tuā creatoris condita
est. Tercū licet unus appelle-
ris hō tū tres habes a p̄e
et filio et spū sed cōcessas di-
gnitates. id est intellectum
uoluntatem et memoriā.
Ad idē licet alijs libis i eua-
gelio designatur cū dicitur.
diliges dñm deū tuū ex to-
to corde tuo et ex tota aīa
tua et ex omnib; uiribus
tuis. In hys enī trib; yma-
ginē cōditoris n̄ri mira-
biliter gerit in sua natura
n̄r interior homo ex quib;
quasi excellentiorib; animo
dignitatibus iubemur dili-
gere conditorem. ut quātū
a nobis intelligitur dilige-
tur semper i memoriā que
p̄cepit habeantur. Nec solū
sufficit nobis deū intelligē:
nisi fiat i amore eius uolū-
tas n̄ra. Immo nec hoc suf-
ficit: nisi eū memoriā et

uoluntate opus addatur.
Quo uero capiti fiat hinc
grā spūalis scientie detur
que mētem etiam illūet
tuam: et ad uitā etnā sicut
exopto perducatur. **T**oto et
em cordis mei affectu opto
deumq; deprecor ut semper ad
anciora te extendas. donec
peruenias ad sublimem
bitudinis perpetue coronā:
et animi tui nobilitatem.
quam i te optime scio. nul
lis amicorū consilijs nulla
seclariū ambitione desideri
or ab amore xpi immutari
permittas. **N**oli tuam boni
tate aliorū malignitate obscu
rare. q; ubiq; quantū uales
amabilis coram deo et omni
plo appareas. **N**on deerit e
grā adiuantis dei si tibi ad
erit uolūtas ammonitionis
scē: quā sepius i scripturis di
uini mens bonitatis tue at
tendit. **E**sto queso quamuis
taucus ad omne opus dei im
petus. prius ad pauperes et ad
infirmos. consolator meretū
cōpatiētijs miseris omnium.
largus i elemosinis. memo
rans euuangelice uidue duo
minuta. et propham dicentē
frange esurienti panē tuum.
Et caue ^{preuidens} discre
tionem elemosine: ita ut u

tristisq; danti soli et accipienti
solatiū sit. **I**taq; non solum
de salute tua: uerū etiam de
multorū prouectu et prosperi
tate meditare. **A**lige tibi con
siliarios optimos. deū timē
tes et uitā amantes. **S**e
pe etenim et adulatores blan
da facie decipiūt aīas audie
tium se: et perpetua morte
interimunt. **D**e talib; em
dicit psalmista. qm deus dis
sipauit ossa eorū qui hōib;us
placent: confusi sūt qm deus
sp̄euit eos. **E**t ap̄ls inquit.
Si hominib; placere: xp̄isti
seruus non essem. **V**nusq;q;
amicus ad edificatōem et nō
ad destructionem placeat
proximo suo. q; non omnis
amicus cōsiliarius esse potest
dicente scriptura. **A**mici tibi
sūt multi: cōsiliarius autem
unus. **L**icet em me mutatorū
habitus longe tulisset a uob;
corpore: sed nullatenus ca
ritate. **Q**uia caritas q̄ descri
bitur potest nūquam uera fuit.
Ideo intima amicitiarū cari
tate. quantū possumus dño
xpo cōiungamur: q; ipse
ait. **V**os amici mei estis: si
feceritis que p̄cipio uobis.
Et iterū ad discipulos suos.
Nam non dicam uos seruos:
sed amicos meos. **E**t si p̄mā

eternae uite uolumus prome-
reri: illius p̄cepta totis uiri-
bus satagamus custodire.
Precepta namq; eius nolen-
tibus grauiā ē: uolentib;
leuiā. sicut ip̄e ait. Iugum
enī meū suauē est: et onus
meū leuē. **E**t iterum. Sup̄
quē requiescam: nisi super
humilem et quietū et tremē-
tem sermones meos. **S**ecu-
li enī amicitia aut lucro aut
bñficijs. aut diuilijs honori-
bus constat. Saluatoris autē
amicitia in se et proximos
diligendū consistit. **I**gitur q̄
tientiētiq; bonis actib; manda-
ta xp̄i facimus: toties xp̄i
anuci uocamur. **I**lle nos se-
per inuitat ad amicitiam
suā: et dyabolus inuēns
querit nos mergere in iher-
num. **S**aluator nos amat:
et prodditor nos odit. **P**ro
non p̄termittamus redemp-
torem. nec sequamur p̄edo-
nem. **C**arior nobis sit qui
libertati restituit: quā qui
nos captiuauit et seruituti
subdidit. **S**emper ante o-
culos cordis pone. qđ ami-
cor turba. nec familie mul-
titud. non auri argētiq; cō-
gestio. nō gemmarū lapil-
la fulgentia. non uindem-
arū ubertas. nō densitas se-

getum. non iocunditas extē-
sa prator possunt aīe exim-
ti de corpore illum afferre p̄-
sidiū: q̄ plus lūgent qui eā
diligunt. **P**ro diligendus ē
uerus amicus n̄r dñs ih̄sus
xps: qui p̄n̄ cōfelicitem et
eternam nob tribuet beati-
tudinem. **P**am redēptor n̄r i
deo dicitur. q̄ redemit nos a
dyaboli captiuitate: et salua-
tor saluando nos a pccis n̄ris:
adiutor adiuuando nos i opo-
tunitatib; in tribulatione:
p̄ceditor protegendū nos ut
inter inimicos n̄ros manea-
mus illesi. **S**usceptor suscipi-
endo nos in eterna taberna-
cula. **P**ro caritatem et prece-
pta et amorem tanti amici
n̄ri totis uiribus adimplea-
mus: et nobilitatē p̄magis
illius in nobis seruemus. **R**e-
memoremus semper quam
inēlytus et ualde gloriofus
est imperator et amicus
n̄r. **I**lle a nobis nō aliud s̄rit
munus. nisi sp̄uale. **C**auēa-
mus quantū possumus. ne
aliquid inueniat qđ oculos
eius offendat. **E**t si forsitan
ut solet humane fragilitatē
conditio. aliquam negligē-
tie maculam malignus sp̄s
in nobis figit. citius per con-
fessionem et penitentie lac̄

mas abluere eam omni studi-
o festinemus: ne diu sine ami-
ci nri maneamus amplexu.
q̄ paratior est nos recipere
quā perire tantū si non
tardamus de die in diē reuerti
ad illum. **N**ec enī duo mala
om̄ps deus odit in omnibus
hominibus. idest negligentia
am reuertendi et desperationē
salutis. **T**antū hec absint pro-
cul a cogitationibus nr̄is: et il-
le tunc animis prope erit no-
stris. **N**e queso de trena felici-
tate gloriantes confidamus
sed gratias agamus deo. **Q**ui
dum homines esse uoluit ra-
tionales: non superbia s̄ hūi-
litate prosequi se rogauit. **Q**ue-
rogo maior esse nobis gloria
poterit uel sublimior honor:
quam eius imperatoris esse a-
micos qui super oēs imperato-
res est. **E**t quanto ille subli-
mior est omnipotentie uirtute:
tanto nos maioris debemus
esse diligentie in iusticia et
sanctitate et hūilitate et ob-
seruatione mandatorū ipsius.
Sanctitas uero in iusticie o-
peribz constat. **I**usticia uero
duobus modis adimpletur.
ut que prohibita s̄ ab eo ne
faciamus. et que iusta s̄ ab
eo faciamus. iuxta prophetam
diuite a malo et fac bonum.

Omnis enī scōz librorū series
ad nr̄am salutē scripta ē: et
hoc maxime auribz nr̄is into-
nat. et iterū atq; iterū repli-
cat. quid sit omni homini ca-
uendum. uel quid sequendū.
In quibz libris tua dignitas op-
time excrescere sonuit q̄ per
illos nobis loquitur ip̄e deus
et dñs nr̄: et pie uoluntatis
nobis demonstrat affectum.
Recognoscamus et recogite-
mus. quali honore nobis illi
legatio sit accipienda. **Q**uid
si a rege legatio aut iudiculus
ad nos ueniret: nūquid nō mor-
alijs curis postpositis promp-
ta uoluntate et cū omni deu-
tione litteras acciperemus? et
legentes implere faceremus?
Ecce de celo rex regū et domi-
nus dominantium. immo et
redemptor nr̄. per prophetas et
ap̄los dignatus est nobis diri-
gere litteras suas: non ut ali-
quod seruitiū sibi necessariū
nobis demandet. s̄ q̄ ad salutē.
et gloriā nobis prodesse pos-
sint innotescat. **P**romde si
aliquid in hoc seculo posside-
delectamur: deum qui possi-
det omnia qui creauit omnia
expedita mente possideamus.
et in eo habeamus quēcūq;
felicitē et sancte desideramus.
Sed qm̄ nemo possidet deum

nisi qui possidetur a deo: sumus
 nos ipsi facti dei possessio et effi-
 tietur nobis deus possessor. **Et**
 quid potest esse in mundo fe-
 licius quam cui efficitur suus
 imperator census: et heredi-
 tas dignatur esse ipsa diuini-
 tas? Omnes enim ex illo fru-
 ctu percipimus: in illo et
 de illo semper uiuimus. **Ad**
 rogo homini sufficit: cui ipse
 conditor non sufficit. **Quid**
 ultra querit: cui omne gau-
 dium et omnia suus redemp-
 tor esse debet? **Heu** quam lib-
 tiliter nos ille antiquus ho-
 stis recipiendo fallit. Nam ce-
 citatem ante oculos nostre
 mentis obducit: ne discerne-
 re ualeamus gaudia huius
 seculi et gaudia regis eterni.
Nam gaudere quidem bonum
 est: sed qui gaudet si non inde
 gaudeat unde debet: non potest
 bonum esse quod gaudet. **Gaudet**
 miles terrenus ad honores
 seculi huius: perituras ue-
 stes pulchras et speciosas ar-
 millas brachio circumdata:
 coronam capiti impositam: et
 tale gaudium non est eternum
 sed periturum. **Gaudet** rap-
 tor: cum desiderata rapuerit.
Gaudet ebriolus: cum occasio-
 ne potationis inuenierit. **Gau-**
 det et adulter: cum ad delecta-

tionem corporis fruendi incre-
 tricus peruenit. **Gaudet** periu-
 rius: si huius seculi facultates
 uiuando acquisierit. **Gaudet**
 iracundus: si iram suam perfer-
 rit: et multa alia que mens bo-
 nitatis tue comprehendere potue-
 rit hinc frater. **Et** cum sit gaudere
 bonum: de hijs atque huiusmodi ga-
 dere grande malum est et per-
 ducens ad mortem peccatum.
Nec ullum quodlibet scelus co-
 ram deo tam abhominabile
 fit: quam preterita peccata uncu-
 ique nostrum reminiscendo gaudere
 inde et exultare atque in ea sepe-
 iacere. **Nec** scilicet que superius di-
 ximus: unde nos gaudere uult
 mundus: uti pereamus cum
 amatores huius mundi.
Nec enim gaudia uelut uenena
 diaboli repudiare debemus:
 quia non solum corpora sed
 et animam perpetualiter
 necare festinant. **Queso** frat-
 mi queso has diaboli sagittas
 ad petram que christus est allides:
 sume scutum fidei: in quo possis
 omnia tela diaboli ignea ex-
 tingueret. **Et** gaudeamus de
 bonis domini de conscientia pura
 de confessione uera et digna
 penitentia: de luctu et uera
 tristitia: que non secundum secundum
 mortem sed secundum deum salutem
 operatur eternam. **Nam** uo-

que scdm hoc scm est tristitia:
firmiter apls prohibet dicens.
Nolite contristare spm scm dei
in quo signati estis in die re-
demptionis: sed omnis amar-
tudo et indignatio et clamor
et blasphemia tollatur a vo-
bis cu omni malicia. **E**stote
inuicem benigni misericor-
des donantes inuicē: sicut et
deus in xpo donauit nobis.
Et quantū possumus solle-
ti studio mores nros corri-
gamus: et virtutes omniū
bonor acquirere festinemus:
quatinus pietatem dei et mi-
sericordiam i tempore opor-
tuno consequi ualeamus. et
de promissione illius futuri
regni ineffabiliter gaudeam.
Hec st arma que nos contra
impetū dyaboli armant: et
deo commendant. **H**ec st ar-
ma que aīa^{no} confortant:
muniunt atq nobilitant.
Hec arma nobiscum st: et in-
tra nos deo donante. **H**ec st
uere diuitie nre. Nam pud-
icia pudicos nos facit. et in-
sticia iustos. et pietas pios.
et humilitas humiles. et mā-
suetudo mansuetos. et inocen-
tia innocentes. et simpliata
simplices. et puritas puros.
et prudentia prudentes. et tē-
perantia temperatos: et

caritas deo et hominibus nos
facit caros. **N**ec omnia bona:
et a deo et a bono deo creata st.
Et ideo si in illo ee uolumus
qd esse debemus sicut scs iohes
apls dixit. quomodo ille am-
bulauit: ita et nos spiritualit
ambulemus. Quid estambu-
lare sicut xps ambulauit. in
si contēpnere uanitatē et feli-
citatem hui^{us} seculi: et non ti-
mere adula pro uoce illius
pati. **S**peremus que promisit:
et sequamur quo ipse pcecel-
sit. **N**on nos ullo modo ab a-
more xpi separet huius seculi
miserabilis dulcedo. neq ex-
cultatio uxoris. aut filiorū
gratia: sal nec multa auri
argentiq possessionū delec-
tatio: dum terribiliter con-
testatur scs iohes apls no-
bis dicens. **N**olite diligere
mundū. neq ea q in mundo
st: qz omē qd in mundo est cō-
cupiscentia carnis. et concu-
piscencia oclor et ambitio
seculi. **H**ec st que a paradiso
deliciarū in hoc miserabile
exilium adam et euam pro-
iecerūt: qz mli dilectio dei
ab eis defecisset. nūquam di-
ligere cepissent male suaten-
tis serpētis consiliū. im-
mo nec credidissent. **E**t con-
cupiscentia carnis ab eis in

4
pleta est: qđ te ligno uetito
gustauerunt. Et concupiscē
tia oculoꝝ: qđ sibi aperire
oculos cupierunt. Et ambi
tio scli: qđ se fieri posse qđ
deus est: crediderunt. Et ideo
uolens nos omnes apls ab
hīs tribus generibz cauere:
dixit omne qđ in mundo est.
concupiscentia carnis est. et
concupiscentia oculoꝝ. et am
bitio scli. Et ut facilius fiat
mi bonitas tua intelligat si
placet qualis illi pūm hōies
adam scilicet et eua cōmiserūt
tam grande pccm pandam:
quatinus gratia dñi nři ihu
xpi te ab hoc semper cauere
concedat. quia in illis duobus
originaliter totum dampna
tum est genus humanum.
Illi em̄ non eſerent de ligno
prohibito: nisi concupiscent.
Nec cōcupiscent nisi temptati.
Nec temptarentur: nisi deser
ti. Nec desererentur a deo: nisi
prius deseruissent deum. Nec
illi deū desererent nisi superbi
rent: et similitudinē dei ad
quā facti erant dampnabili
neglexissent. Pro quo mor
bida eoz corpora concrasset
mortē: et iuxta sententiam
dñi. eo die creduntur mortui.
quo in eis penaliter facta ē
necessitas moriendi. Nec

paulo ante diximus de primis
hominibus ut lapsi et dā
pnatois eoz euadere possim
exemplum. siue supplicium.
qđ quatinus ex adam sumus car
nalis nati. nō ipm tamē de
bemus imitari: s; xpm dñm
nrm in quo renati sumus
per baptisam et uiuimus.
Quid est imitari adam. nisi
carnalibz concupiscentijs ac
desiderijs morte nos perpetu
a occidi. Et quid est imitari
xpm nisi carnalibz concupi
scentijs ac desiderijs in nobis
mortificari: et cū ipso qui nō
pretio sui sanguinis redemit
feliciter regnare. Et si qñ in
adam fuimus. omnes ī ipso
cecidimus: itaq; in xpo tam
esse cepimus. omnes cū illo
spiritualiter resurgamus.
Et ut totū dicam. adam no
bis abstulit paradysum. et
xps donauit regna celorum.
et corpus suū pro nobis pec
catoribz tradidit. Xps enim
mortuus est pro pccō non
suo. sed nro. Vnusquisq; autē
nostrū. non omnium mori
tur pccō. sed suo. Quid est
pccō mori: nisi operibz ma
lignis in nobis dampnari.
et hoc miserabile scdm fugē.
Et sicut homo mortuus in
sepulchro carne nulli detrahita

uenim uolentus exultat. ne
ninem calumpniatur. nem
nem opprimit: non inuidet
bonis. non insultat malis.
non luxurie carius seruit.
non bibendo magis ac mag
in se sitim accendit. nō odioꝝ
flamma marcescat. non pote
tes aut diuites huius seculi
adulatur. nō iniqua curio
sitate rapitur. non turba
maxima sibi altante curam
gerit. non auro argentoq;
siue pallijs circumdatus disce
ditur. non salutationibus po
tentū nec parentū delectatur.
nec se iniurijs fatigat. nō cū
superbia inflat. non ambitio
huius seculi necat. nō uana glo
ria turpiter iactat. non au
rum siue armille atq; omne
huius seculi falsū diuitie inflā
mant. non rabies insana
furoꝝ exagitat. non equoꝝ
crassitudo. amorq; inuitat. n̄
pulcherrima species femina
rū audū reddit. nō hystrio
num miserabilium uerba
in risum excitant. non con
tentiones huius seculi per
turbant. non audacia extol
lit. non gaudia huius seculi
delectant. non iracundum
animositas. non suspiciosū
peruersitas. nō uerboſum
uauitas: non risore malig

nitas: non mobilem instabi
lemq; huius seculi uolubilis amor.
Nec et alia huiusmodi enu
merando protelauit. ut intel
ligat dulcissima fraternitas
tua. quatinus homo carne
mortuus. nec facere potest
ista que dixi nec pati. et ut
hys talibus non torpeamus
sed studeamus quantū pos
sumus. cum dei adiutorio
corpora nra cū uitijs et con
cupiscentijs mortificare. et
induamus nouū hominem
qui scdm deum creatus est in
iustitia et sanctitate ueritatis.
Nec humanis laudibus dele
ctemur. nec tetraſtorib; libe
ter aurem prebeamus. nec
adulatoribus nr̄is credam;
ne discordes simus: q; magis
eos quos ualemus ad concor
diam prouocemus. q; scdm
euanglīm bñ pedes qui ad
pacem currunt. **N**ec simus
carnales idest carnalē in
hoc seculo uiuentes: q; aposto
lus dicit. Si scdm carnē uiue
ritis moriemini. Ille igitur
scdm carnē uiuit: qui scdm
seipm uiuit. Quia ip̄e ho
mo uiuit. et scdm seipm
uiuit. idest pergit quo uult.
dormit qñ uult et quādiu
uult et ubi uult. loquitur
que uult et quicquid uult

et ubi uult. manducat. ac bi-
bit. qñ uult. et quamdiu uult.
ridet. et iocatur. turpic me quo-
uult. et qñ uult. **P**ostremo qñ
quid maribz suauē querit. qñqd
tactu blandū. quicqd oculis de-
lectabile. quicquid corpori suo
iocundum exercet. ac sequitur.
qualit̃ uult. et qñ uult. quia
omnia licita et illicita carnali-
ter uult. **D**electatur i uelutini-
tis pulcherrimis et equitibz
et armis. sicut uult. et quando
uult. et sic sic non scdm deum
sed carnaliter uiuit. et delecta-
tur. et omnia desideria carnis
sue perficit. sicut uult. et qñ
uult. **Q**uapropt̃ kñe i xpo
frater deprecanda nobis est di-
uina clemētia. ut desideria car-
nalia delectatio spūalis imminu-
at. et pietas in nobis crudelita-
ti ire resistat. et malignitatē
patientia coerceat. et libidi-
nem pudicitia uincat. et ani-
mositatem tranquillitas co-
leret. scurrilitatē et uerbosita-
tem tracturitas moderata co-
pescat. curiositatē studium
spūale i uigilijs et orationi-
bus et elemosinis succedat.
ebrietatem sobrietas domet.
ire et furor mansuetudo do-
minetur. leuitatem maturi-
tas regat. luxuriam uera
castitas excludat. mundi

cupiditatem dei et proximi
caritas refrenet. iactantiam
et superbiam cōculcet. profu-
da humilitas. qz humilitas
homines scis anglis facit si-
miles. et superbia ex anglis
demonēs facit. et ut euidēt
ostendam. ipsa est pccatorum
omniū initium et finis et
causa. qm̃ nō solum pccm ē
ipsa superbia. qz etiam nullū
pccm potuit aut potest. aut
poterit. esse sine superbia.
Si quidem nichil aliud omne
pccm est. nisi dei contemptus.
quo eius pcepta contemp-
nimus. **E**t hoc nulla res alia
persuadet hominibz. nisi super-
bia. **P**orro superbia et cu-
piditas intantū unū est ma-
lum. ut nec superbus sine
cupiditate. nec sine superbia
possit cupiditas inueniri.
De superbia namqz nascunt̃
hereses. scismata. detractōes.
inuidie. ire. rixe. dissencōes.
contencōes. animositates.
ambitiones. elationes. pre-
suppitiones. iactantia. uerbo-
sitas. uanitas. inquietudo.
mendacium. perurium.
et cetera huiusmodi q̃ diu-
merare per singula longū
est. **C**upiditas quoqz facit
homines gulosos. intempe-
rantes. ebriosos. auidos. ra-

paces. fornicarios. adulteros.
stupratores. incestos. flagiti-
osos. et alia innumerabilia.
Per qđ dyabolus genus hu-
manū precipitare solet. per
superbiam et cupiditatem. **D**y-
abolus namq; cū superbia
et cupiditate dicit in celum
conscendam: xps cū hūili-
tate dicit humiliata est in t-
ra anima mea. **D**yabolus
per superbiam et cupidita-
tem dicit: ero similis altissio.
xps per humilitate cū esset
in forma dei exinaniuit se
metipm formam serui acci-
piens: humiliavit se patri
factus obediens usq; ad mor-
tem. **D**yabolus per superbi-
am et cupiditatem dicit. sup-
astra dei exaltabo solū meū.
xps cū humilitate dicit. disce-
te a me qz mitis sum et hūi-
lis corde. **D**yabolus cupidus
et superbus per pharaonē
loquitur dicens. nescio dñm
et isrl non dimittam: xps cū
humilitate dicit. si dixero qz
nō noui eum ero similis uo-
bis mendax: qz noui eū et mā-
data eius seruo. **D**yabolus
superbus et cupidus dicit.
mea sūt flumina et ego feci
ea: xps cū humilitate dicit.
non possum a meipso facere
quicquā: qz pā meus in me ma-

neus ipse facit opera. **D**yabo-
lus superbus et cupidus dicit.
mea sūt omnia regna mundi:
et glia eoz et cui uolo to ea:
xps cum diues esset pauper
factus est pro nobis: ut eius
mopia nos diuites redderem.
Dyabolus superbus et cupid-
dicit. sicut colliguntur qua q̄
derelicta sūt sic uniuersam terram
ego congregaui. et nō fuit qui
moueret penam et aperi-
ret os atq; ganniret: xps cū
humilitate dicit. similis fac-
tus sum pellicano solitario:
uigilaui et cūs sū sicut pal-
ser solitarius in tecto. **D**yabo-
lus per superbiam et cupidi-
tatem dicit. exsiccavi uestigio
pedū meoz oēs riuos aggrex.
xps cum humilitate dicit. nū-
quid nō possum rogare pāz
meum et exhibebit michi
plusquam duodecim legiones
angeloz: **E**t ut ad ultimum
concludam. **D**yabolus cum
ruma magna per superbiam
et cupiditatem ad infernum
precipitatur: xps ad celos cū
humilitate eleuatur. **I**deo fr̄
hūne paucos tibi dyabolice
fraudis laqueos. et scē hūmi-
litis gradus descripsi: ut fa-
cilius tibi subiectos ualeas
cere quomodo uel qualiter hos
euadant atq; per humilitatem

celoz regna possideant. Et nos
si uolumus perficere nri certa-
minis qursum et ad eterna
bñtudinem peruenire: caue-
amus in primis cupiditatem
malam: et superbiam dyabo-
licam: et cum omni humili-
tate xpi conemur sequi uesti-
gia. Et si quis militans impe-
ratori treno omnibz iustis et
obedire desiderat: quāto mag
militaturus imperatori cele-
sti debet custodire precepta ce-
lestia. **F**ater mi frat mi ani-
mam tuam ad euigilandum
excita: et nullus eam pregra-
uet sompnus. Miles terrenus
quocūq; loco mittitur parat
ac promptus est: neq; se uxo-
ris aut filioz grā excusare po-
terit. Multo magis miles xpi
sine impedimento huius scli
imperatori suo dño ihu xpo
debet obedire: qui ipm precio-
so sanguine redemit. **T**u mi-
les terrenus contra hostē mili-
bilem pergis ad pugnam:
cū illo uero hostis inuisibilis
cotidie dimicare nō cessat.
Tu contra corpus inimici tui
pugnare decertas armis nō
car-nalibus: illius uero adusu
dyabolū est: colluctatio cū ar-
mis spiritalibus. **T**u in prelio
galeam ferream gestas in ca-
pice: q; illius galea xps est.

Tu ne uulnereris lorica indu-
tus es: q; ille pro lorica xpi ca-
ritate est indutus. **T**u contra
inimicū tuū lanceas et sagi-
tas emittis: ille contra inimi-
cū suū humilitatem et sa-
lubria ūba dirigere studeat.
Tu donec pugnam perficias
arma a temetipso non proi-
cis: ne ab adūsario uulnere-
ris: ille nūquam debet esse
mermis q; illius hostis tua
est callidior. **C**uius uero ho-
stis ad tempus dimicat: illi
uero hostis quamdiū in cor-
pore consistit cū illo pugna-
re non cessat. **T**ua arma la-
boriosa et grauiā sūt ad por-
tandum: illius uero arma
suauia ac leuiā sūt. **T**u pro la-
bore terreno terrenū accipis
donatiuum: ille uero pro spi-
ritali labore celeste accipiet
premiū. **T**u ornamento
armillarū brachia decoras:
ille uirtutū ornamenta anime
sue a xpo decorem accepit.
Semper enim celeste donum
a xpo expectat: qui terrenā
huius scli pompam proicit.
Ve nobis si iugum xpi sua-
ue a nobis repellimus: et qd
quid graue et onerosum est
aīe nre supponamus nos ad
portandum: et dū diligim⁹
periculū incidamus ī mortē.

Ideo frater karissime consideremus
quis est qui pretioso sanguine
nos redemit: et quid ei
debemus qui nos cum tanta
penuria redemit. Si terre
nos parentes cum tanto affe-
ctu diligimus qui paruo
tempore pro nobis sustinu-
erunt laborem: nonne ma-
gis nobis celestis pater ni-
amandus est: qui pro nobis
cruci affixus est. Nam quod
parentum nostrorum circa nos
fuit obsequium eius est bene-
ficiam: qui et antequam na-
sceremur in hoc seculo sua provi-
dentia parentes nobis para-
uit: quorum obsequio nutrire-
mur: et ubera matris lacte
replevit: unde nutrimur.
Ergo magis omnibus diliga-
mus redemptorem nostrum qui et
nos et parentes nostros suis
manibus nutrit: et cuncta bo-
na que erga nos geruntur
cotidie: eius misericordie non nostris
uiribus ascribamus. Iubet
enim scriptura parentes nostros
ut propria uiscera diligere: si
tamen accedere nos ad ser-
uitium christi non prohibeant.
Si autem prohibuerint: nec
sepultura a nobis illis debet.
Xp̄s diligendus est super
parentes nostros: quia non nobis
tribuunt parentes ea que christus.

Ipse enim dixit in euuan-
gelio. Qui amat patrem aut
matrem aut filios aut agros
plusquam me non est meus dignus.
Quanto enim quisque plus amat:
tanto felicitior et beator efficitur.
Intantum enim nos amavit
ut etiam pro nobis mori digna-
tus esset: et manus eius que
uitas plurimas faciebant
clauis pro nostra redemptione
affixe sunt: et ori mellifluo quo
salutaris doctrina profluxit:
sed pro potius impij potirentur:
et qui neminem lesit celus est:
et qui nullum maledixit ob-
probria et maledicta pro nobis
pertulit. **H**ec omnia perpel-
sus est: ut nobis uitam eternam
donaret. Et cum nobis tanta bene-
ficia presteret: nichil querit a
nobis nisi ut diligamus eum:
et animas nostras et corpora im-
polluta ei seruemus: ut ille sem-
per in nobis habitet: et nos in
illo permaneamus. **N**on enim
postulat a nobis aurum neque
argentum: neque pallia: neque uestes
pretiosas: neque armillas: neque
agros: et cetera huiusmodi.
Solipsum querit: in nobis
requiescere cupit. **A**ccedamus
igitur ad eum: ut uitam et
nam habeamus. **H**abeamus
in nobis dilectionem dei et patri-
nis: quia qui diligit proximum

4
legem impleuit: qui autem
e contrario odit hominada est.
Qui diligit frēm in tranquillitate est: cor eius: frēm uero odians tempestate circūdat est. **Vir** mitis benignus etiam si patitur mala pro nichilo ducit: iniquus autem etiam paruū uerbū audiens a proximo contumeliam arbitratur. **Qui** caritate plenus est: tranquillo animo et serenissimo uultu procedit: uir odio plenus ambulat iracundus. **Qui** autē frater hīne ne moueas cuiquam scandalum in uita tua: et nō qd tibi utile: s; quod illi placitū est facias. **Quod** tibi non uis fieri ne cupias proximo tuo euenire. **Si** eum uideris i bonis actibz conuulatem cōgratulare ei: et illius gaudiū tuum dicito. **Et** si ali quid adūsum patitur: illius tristitiā tuam deputa. **Ne** si mulato corde unquā diligas proximū tuum: quia in hys deus ad iracundiam prouocat. **Qui** em amplectitur pacem i mentis sue hospicio mansiōnem parat xpo: qz xps pax est et in pace requiescere uult: uirū autē iracundū inuidū detractorem mendacem superbū omnibus modis execratur deus. **Inuidus** autē uir.

similis ē nauī que iactat fluitibus maris in perturbatōe est semper: ut lupus rapax insanit: manicer in miseria retinetur: et tabescens ad nichilum redigitur. **Semper** furore plenus: particeps temeris efficitur. **Homo** pacificus: securam possidet mentē. **Totus** est ab anglorū agmine munitus: et fructu iocunditatis repletus: gaudens et delectans in domino. omnia eius in pace ulantur. **Discordia** in fugat: secreta mentis sue illuminat: consortiū angelorum merebitur: et regnū etne bātudinis perpetualliter obtinebit. **Ne** queso frater mi fabulosa arbitreris dei precepta: aut quasi a me edita: dum ex fonte saluatoris nrī s; emanata. **Ne** frangat animam tuā ulla adūscitas uel prosperitas mundi: a preceptis et a mandatis dei et a caritate dei que ē i xpo ihu domino nrō. **San** uirtus est aīe tue deum diligere: et odire illa que nō diligit d's. **Virtus** est anime tue patientiam sectari: et ab omni impatencia declinare. **Virtus** est aīe tue: castitatem tui corporis quam aīe custodire. **Virtus** ē anime tue uanam huius seculi gloriā contēpnere: et omnia

caduca calcare: et pro illius amo-
re qui te redemit dum uiuis in
corpore laborare. **V**irtus ē aīe
tue humilitati studere: et super-
biam abhominari. **V**irtus est
anime tue: iram et furorem
cohibere ac reprimere. **V**irtus
est anime tue ab omni stulti-
cia declinare. et sapientiam di-
uinam amplecti. **V**irtus est
aīe tue omnē delectationem
carnis subicere: et mentē tuā
ad xp̄m erigere. **H**as ergo ui-
tutes facile et p̄facile potuisses
obtinere. si sclarum curam et
caducas ac terrenas res deuita-
re uoluisses: et nichil amori
xp̄i ip̄posuisses. **N**ūi frater ex
tota mente dilige deū ut in oī-
bus actibz tuis placeas illi.
Qui enī coniugio copulatur:
festinat placere uxori sue. **Q**ui
romagis aīa xp̄i sanguīe redēp-
ta: debet placere xp̄o sponso su-
o. **D**eus enī nō se uult ubi cā-
tum diligi. s; corde puro et ope-
ribz iustis: q; nō uerboz s; cor-
dis est auditor et inspector.
Nunquam queso frater mī. car-
nalis amorē celestem a te exclu-
dat. **N**unquam queso te. huius
fluctuagi ac miserabilis scli
dulcedo decipiat. **N**ulla te sedu-
cat pulchritudo corporis: ne in-
trecti mors in animam tuam.
per fenestras oculor tuorum.

Dic mī queso frater mī qualis
profectus ē in pulchritudine car-
nis: nonne sicut senū estatis ar-
dore arefcit: percussim arefcit
et paulatim decoreni pulstū
amittit. **E**t qñ mors euenierit:
dic michi q̄to quanta remane-
bit i corpore pulchritudo. **T**u re-
cognosces q; uanū est qd antea
diligebas: cū uideris totū corp̄
intumescente. et in fetore esse cō-
ūsum. **N**onne claudes nares tu-
as: ne sustineas fetore fetidissi-
mum. **U**bi queso tunc erit sua-
uitas luxurie: et conuiuor
opulencie. **U**bi blandor uerba:
que corda audientū mollebat.
Ubi sermones dulces: qui ama-
ritudinē amantibus infunde-
bant. **U**bi immoderatus risus:
et iocus turpis. **U**bi infrena-
ta et inutilis leticia. **I**ste est
finis pulchritudinis carnis et
obledationis. **M**undus enim
peribit: et concupiscencia eius.
Quam felicissimū bonū est
et quam ualde felicissimū. spē-
didam pulchritudinē xp̄i ama-
re et radijs fulgoris eius pecto-
ribz nr̄is illustrare: et omnē
obscuritatē a nobis expellere.
Non accommodes aures tuas ad
percipienda ūba detrahentū:
ne concipias mortē in anima
tua. **D**etrahentis enī et audie-
tis utriusq; elca mortis est anime

tractatio. **E**t ut breuius cōclu-
dam detractor et libens auditor
dyabolū portat in lingua. **U**ita
q̄s a tuis laqueos detrachi-
onum: per quos captos pluri-
mos audis. **P**ostula tibi a do-
mino cor prudens et perugilem
sensum: ut discernere ualeas u-
ba detrahentium. **N**on ignores
fraudes et insidias eor: et in-
retra eor non ueniat pes tuus.
Aliena debent esse a nobis oīa
uicia mala: dum hereditas
nra xps uult esse. **I**deo quia
incerti sumus de talibz p̄stia-
mus nos humilic in conspec-
tu p̄ij p̄is nostri: et p̄cā nra
cito producamus ī mediū: ut de-
leat ea ip̄e pater n̄r celestis.
Et cū confessi fuerimus nō no-
iustificemur orantes: ne sicut
phariseus ille distedamus con-
tempnati. **M**emoremur publi-
canum illū: et ita oremus ut
ueniam delictor consequi me-
reamur. **C**lamor cordis n̄r
pulsat ad aures omnipotētis
dei: quia in pura mēte placa-
bitur. **I**n tempore orōis oēm
malitiam cordis proiciamus
a nobis: et remittamus in
nobis peccantibus. **E**st deniq;
genus serpētis: qd cū cepit
ire ad bibendam aquam an-
tequā ueniat ad fontem euo-
mit omne uenenum. **I**nuita-

re et tu hunc serpentē in hac
parte scdm euangeliū dñi
n̄rī ihu xpi p̄ceptū ubi ait. e-
stote prudentes sicut serpētes
et omne uenenu amariū e-
uome: et remitte consēris
tuis ut tibi dimittantur a do-
mino peccata tua sicut euua-
gelium p̄cipit. **D**imittite
et dimittetur uobis. **D**ate et
dabitur uobis. **E**t qualē cu-
pis erga te esse deū: talis esto
ip̄e cum seruo tuo. **E**t omne
opus quodcūq; ichoanēris fa-
cere. primum inuoca deū et
grās ei age: et cum consiliū
maueris illud similic fac.
Inuoca deū ex toto corde tuo
et inuenies eū. et cū inuene-
ris ne dimittas eum: ut cō-
iungatur mens tua ī amore
eius. **H**oc mi frater stude in
uita tua et orationem tuam
puram offer xpo dño ne co-
gitationes huius scli contur-
bent cor tuum. neq; in diuer-
sa rapiatur mens tua. **M**emē-
to enim te sub dei stare conspe-
ctibus qui occulta cordis per-
spiciat. et secreta mentis tue
nouit. **V**igilanter igitur et
assidue assiste in conspectu dei.
in tempore orationis: ut im-
minentem dyaboli tempta-
tionem facilius possis effu-
gere. **S**i enim cogitationes

huius scilicet male et sordide tur-
bant cor tuum et cogunt illi-
citurum aliquid perpetrare: per
orationes puras et inglorias scias
repellentur ab anima tua. **Ora-**
tio namque grandis munus est
anime: per orationes purissi-
mas nobis utilia tribuntur
a domino: et cuncta noxia ef-
fugantur. **Et** ut ne diutius
de hac disputem uel immorem.
sicut ex carnalibus elias alitur
caro: ita ex diuinis eloquijs
et orationibus interior homo
nutritur ac pascitur. **Pasce**
quies animam tuam spiritali-
bus albis. id est per fidem spe-
em caritatem. et reliquas uir-
tutes. per quas intelligas de-
um amare. et eius precepta ser-
uare: ut cum extrema dies
tibi uenit angeli pacis te su-
scipiant. et de potestate dyaboli
eripiant: et merearis sanctorum
consortio in beata requie per-
frui: et uitam eternam cum
omnibus sanctis possidere. **Nam**
certissime scias quia possessio
regni celorum promissa est tibi:
sed uide ne ab ea extraneus
efficiaris. **Quies** mi frater
quies omnibus tibi subiectis
et bone uoluntatis in domo
tua a maiore usque ad minimum
amorem et dulcedinem regni
celestis. amaritudinem et

timorem gehenne amittas:
et de cor salute sollicitus ac
ingil existas: quia pro omni-
bus tibi subiectis qui in do-
mo tua sunt rationem domino
reddes. **Annuncia** precipue im-
pera. suade eis. ut caueant
se a superbia. a detractioe.
ab ebrietate. a fornicatione.
a luxuria. ab ira. a perurio.
a cupiditate. que est radix
omnium malorum. **Cupidus** e-
nim uir. animam suam ue-
nalem habet. **Si** inuenit tempus
ut concupiscat alienius aurum
aut argentum. seu uestes pul-
chras. uel etiam cuiuslibet
mulierem pulchram facie: pro
nichilo perpetrat homicidium.
Et ut quis effundit aquam
in terram: ita est ei effundere
sanguinem proximi sui. **plu-**
rimae anime in mortis peri-
culum inciderunt propter ci-
piditatem: et multi iubente
domino ob hoc lapidati sunt.
Saul enim alienus a deo effe-
ctus est propter auariciam.
et ad extremum de culmine re-
gali expulsus. ab inimicis su-
is peremptus est. **Et** de mul-
tis multa dicere potuissem:
sed sapienti pauca sufficiunt.
Deus uero noster et saluator no-
luit de cordibus phariseorum
pecuniarum amorem excludere:

sed quia erant cupidissimi
salutaria dñi uerba deride-
bant. Nam et illum diuitem
quem dñs ad regna celorum
prouocauit: amor pecuniarum
intrare non permisit. Sed
et inde peccus auaricie flam-
ma exarsit: ut dñm amatores
bonorum largitore in manus
traderet impiorum. Auarus enim
uir inferno similis est. Infer-
nus enim quantocumque deuo-
rauerit: nunquam dicit satis
est. Sic et si omnes thesauri
confluxerint in auarum: nun-
quam satiabitur. Ideo frater
mi omnibus qui in domo
tua es: precepe ab hoc uicio ca-
uere. Melius est enim est ut
ex paupertate tua pusillum
tribuat indigentibus: quam
multam ex iniusta acquisiti-
one. Inuulgusque iuxta quod
habet porrigat. Tantum enim
expetitur ab unoquoque eorum:
quantum ei deus dedit. Nec
enim plus ab eo erigit: quam
quod ipse dedit. Elemosina
cum iniquitate acquisita ab
hominabilis est coram deo.
et acceptum est: ei quod fuit
fideliter acquisitum. Sunt
enim nonnulli qui diripien-
tes aliena: facere se simulant
elemosinam. Et cum alios
premunt: alijs se miserreri

singunt. Si autem ex proprio
labore dederint: gratum et ac-
ceptum erit deo. Et roga eos ut
in omnibus operibus suis hu-
militer coram deo agant: de-
quid eis agendum sit: quia
non erit gratum dño quicquid
homo facit cum superbia. Ad
humiliter sit: hoc est et accep-
tum. In omnibus operibus sint
humiles: quia humilitas uirtu-
tum sublimitas est: nec ad re-
gnum celorum quilibet ueniet
nisi per humilitatem. Quil-
torum autem temporum labores.
et orationes. et elemosine.
ieiunia et uigilie. si cum su-
perbia finem habuerint pro
nichilo apud deum compu-
tantur. Acceptus est deo uir
humilis: et in se deum gerat.
Iam paulatim superius disse-
ruimus de superbie malo: si
propter tibi subiectos necessa-
rium hunc locum inueni: ut
contra sagittas dyaboli discat
clypeum humilitatis erigere.
Superbus autem deo est odibi-
lis: dyabolo similis. Humilis
licet habitu uilis sit: gloriosus
tamen est uirtutibus apud
deum. Superbus autem et
decorus. et clarus: licet uideatur as-
pectu: tamen apud deum
operibus uilis est. et uerbis
et gestis. et uultu. et incessu.

semper eius dinoscitur superbia.
et leuitas. **C**upit se semper lau-
dari ab hominibus: et bonis q-
bus alienus est: predicari se uult.
Non se patitur cuiquam esse
subiectum: sed semper inter
suos pares primatum cupit
tenere: et in maiore gradum
ascendere. **E**t quod meritis ob-
tinere non potest: adulando
et detrahendo uult inuadere.
Et sicut nauis est absq- guber-
natore cum iactatur fluctibus:
ita et superbus leuis circum-
fertur: instabilis per oēs actus
suos. **H**umilis autem ultimū
se iudicat: et blando uultu in-
tuens coram deo eminens appa-
ret. **E**t cum omnia fecerit dicit
seruus inuiculis suū: et nichil
se fecisse testatur. **E**t deus diuul-
gat opera ipsius: et profert
in medium. **V**irificatq- facta
illius et exaltat et clarū facit
eum: et in tempore precū suarū
quod postulat impetrare apud
deum potest. **N**ec et hīs similia
sola humilitas optinet: apud
deum: quia ipse est sessio et de-
lectabile cubile domini nrī ihu
xpi qui ait. **S**uper quem req-
uescam: nisi super humilem et
quietum: et pauentem sermo-
nes meos. **E**t iterum. **D**ilate
a me quia mitis sum et humi-
lis corde. **A**nnuncia queso tuis.

et dicito eis. quia superbis deus
resistit: et ira urī iusticiā dei
non operatur. **F**ornicationes et
adulteros ipse deus iudicabit
in die iudicii. **H**ic multum in-
rans non effigiet peccatum:
nec recedet plaga de domo eius.
Detractio. fornicatio est: ait.
Et psalmista. **D**etractentem
secreto proximo suo: hūc per-
sequebar. **D**iscordiam ut falso
mon cecinit detestatur dñs
dicens. **S**eptimū est quod dete-
statur anima mea: id est qui
seminat inter fratres discordi-
am. **N**isi st- ubi et pocula mor-
tis anime nrē. **A**b hīs pietas
dñi nrī ihu xpi nos liberet:
et seipm nobis tribuat eden-
dum qui dixit. **E**go sum pa-
nis uiuus: qui de celo descendi.
Qui manducat carnem meā
et bibit meum sanguinem:
habet uitam eternam in seipso.
Sed unusquisq- antequam
corpus et sanguinem domini
nrī ihu xpi accipiat seipsum
probet: et secundum apostoli
preceptum: sic de pane illo e-
dat et de calice bibat: q- qui
indigne m- ducat corpus et
sanguine dñi iudicium sibi
manducat et bibit: non diu-
dicans corpus dñi. **Q**uando
enī eum accipere debemus. an-
te ad confessionē et penitentiā

recurre debemus: et omnes
actus nros curiosius discute
et peccata obnoxia si in nobis
sensuerimus cito festinemus
per confessionem et ueram
penitentiam abluere: ne cu
iuda proditore dyabolū intra
nos celantes pereamus: pro
trahentes et celantes peccatū
nrū de die in diem. Et si qd
male aut nequam cogitau
mus. et de eo penitentiā aga
mus. et uelociter illud de cor
de nro eradere festinemus: ne
uelim dicere si hoc est grande
peccatum quod cogitau. Ne
insipientes quare non intelli
gimus: quia in conspectu do
mini cogitationes nre anteq̃
in opus procedant manifeste
et aperire st. Dicit enī psalmi
sta. Scrutans corda et renes
deus. Et iterum. Dns scit cogi
tationes hominum. Et alibi
idem psalmista: Intellexisti co
gitationes meas de longe: semi
tam meam et funiculū meū
inuestigasti. Ne queso permit
tamus in nobis cogitationes
prauas neq; tanquam minimā
negligamus: quia qui
spernit minima paulatim
defluit. Non spernamus
morsum serpentis ne uene
num eius conspergatur in
corda nra: quia quamuis ue

nenum ita sit serpentis. tam
mors est homini. Absadamus
uergula spinarū de agro cordi
nrī. ne defigant in nobis al
tas radices. Scimus enim qd
cor nrū ager est dñi nrī ihu
xpi. Excolamus eum celestib;
disciplinis. et non sinamus
in agro tanti imperatoris se
minari zizanias. Sed cunctis
floribus uirtutum decoremus
quia in hys delectatur om̃ps
deus: sicut in canticis canticor
legitur. Ego flos campi et ly
lum conuallium. Ego decus
mundi. uirginitas humilū.
Et semper atq; semper caro
nra subiecta sit anime. et sic
ancilla famulatur dñe sue.
Ne prebeamus uires illicitas
corpori nro ne committat bellū
aduersus spm nrū: sed sem
per subiecta sit caro. ne ob
temperet iussis sancti sps.
Neq; incassari permittam
ancillam ne contēpnat dñaz
suam: sed omnib; iussis eius
et obsequijs mancipetur. Sic
enim equus frena st imponē
da: ita corpora nra ieiunijs
et orationibus st infrenanda.
Nam quemadmodum auri
ge si frena laxauerint per p
cipitia ducuntur: ita et aīa
cum ipso corpore si ei frenum
non inposuerimus. ad iter

in precipitia dilabitur. Si
mus ergo boni et edocti
aurige corpori nro: ut viam
rectam possimus i
cedere. **N**ec enim nimis n
solum animas sed etiā cor
pora nra plurimum ledūt.
et ad infirmitatem perdu
cunt. Solet enim per in
miam ciborū auditatem
et poculi intemperantiā
frangi stomachi fortitudo:
necnon et habundantiā sā
guinis et colerum et plu
rime egritudines escarum
largitate conteri. Sicut ei
anime et corpori ē ista cō
traria: ita medela est vlti
mā temperantiā ieiunij. Et si
non per omne tempus.
saltem sacratissimos dies
ieiuniorū quantum possum
cum dei adiutorio delicias
mundi et ciborū opulentia
fugiamus: nequā qd auer
tat deus cruciati in flāma
guttam queramus aque.
et nullum refrigerium co
sequamur. **F**ugiamus ebrī
etatem ne in crimen luxu
rie incurramus: quia apo
stolus precipit nobis nō nō
inebriari uino in quo ē lux
uria. **V**inum enim nobis
deus ad leticiā cordis: nō
ad ebrietatem donauit. **B**i

Bamus igitur non quan
tum gula erigit: sed quan
tum nature imbecillitas
postulat. **N**e igitur quod
ad medelam corporis nri
tributum est: ad perniciem
deputemus. **A**munia que
sō tuus in domo tua subiecti
quod pleriq; per uinum
homicidia et fornicationes
perpetrauerūt: nec ipsam
mortem recusauerunt. **A**li
per uinū capti sūt a demoni
bus: nec est aliud ebrietas:
quam manifestissimus de
mon. **E**briosus putat se a
liquid optimū gerere: cū
fuerit ad papitū deuolutus.
Per uinolentiam armat
ad maledicta et conuitia pri
morū: et immutatur mens
eius et lingua balbutit.
Huiusmodi enim uir cū
putat bibere uinum: bibit
a uino. **P**lurimi namq; ho
mines per usum maxi
mam debilitatem contraxe
rūt: nec potuerūt conseq
uistam firmitatem: quia
non temperauerunt gula
ardorem. **S**icut enim pist
cum audas fauces pferre
ut glutiat escam: repente
hamum intra fauces repper
it: ita et ebriosus mitan
te uino suscipit inimicū:

maſt

q. crisostome

h. fructus

cap.

quod intrans eum mor in-
pellit ad omne opus nefan-
dissimum. Et sic sic homo
rationalis: ut irrationale
capitur animal. Tu autem
frat mi omnibus tuis digne
facis et tibi subiectis precipe
ut se sobrios exhibeat: et
propter abstinentiam in lu-
perbiam se non erigant: sed
omnia temperate iuste pie
et religiose scdm dei aduico-
rium faciant: quia non so-
lum pro nobis clericis sed
etiam pro omni genere hu-
mano qui predestinati sunt
ad uitam eternam. xpistus
sanguinem suum fudit: nec
solum nobis sed etiam omni-
bus laicis eius ex toto corde
precepta seruantijs regnū
celoz promissum est. Gaudi-
namq; confusio animabus
laicor qui dicunt quid per-
tinet ad me libros scriptura-
rum legendū audire uel di-
scere: uel etiam frequenter
ad sacerdotes et ecclesias scōz
recurrere. Dum clericis fia-
tā ea q̄ oportet clericis fa-
cere. Quare non intelligit
quia panem et uinum et
omnia terre huius bona
et regni felicitatem equaliter
uult participare: et equali
labore iugum xpi ferre non

uult. Quid prodest talibus
una parte in hoc scō esse sub-
limes ad alia prostratos: in
una parte fulgere auro et
pretiosis uestibus et in alia
miserijs huius scō et uitioz
caligine occupari. Non sic ē
aliqua sollicitudo uel laici ha-
bitus persona: qz non ē per-
sonarum acceptio apud deū.
Similiter enim mandata
dei seruantibus laicis celeste
palatium patet uelut cleri-
cis. et scōmali habitu pre-
ditis: dum non est iudeus
neq; grecus. non est seruus
neq; liber sed omnia et in
omnibus xps. Quicunq;
in corpore illius est: magnū
est. Insere teipm suo sancto
corpore: ut sis membrum
nobilissimum capitis. Ama
ex toto corde caput tuum:
et membra capitis illius.
Quomodo potest manus ma-
ni esse inimica: uel pes pe-
dem odisse? Si cetera membra
sue iuncture congaudent:
crescere debent in uirum per-
fectum augmentum corpis
nri. Omnis enim clericus
et laicus qui pretioso san-
guine redemptus est. qui
baptismo xpi tinctus est
debet humiliter ambulare
et perseuerare in spū scō:

quia nichil prodest xpianū
se respondere uerbis et fa-
ctis negare. dum corruptus
est mente et spū. **De talibz**
in euuangelio ueritas ait.
Non omnis qui dicit in
domine domine intrabit
in regnum celoz sed qui
facit uoluntatem patris
mei qui in celis est: ipse
intrabit in regnum celoz.
Et in alio loco propheta in
crepando dicit. **P**opulus
hic labijs me honorat: cor
autem eoz longe est a me.
Nam ciuitas si fuerit i una
parte munita et ex alia de-
structa: adiutum ad se ho-
stibus prebet. **E**t namq si
fuit foriter compaginibz
solidata et unam habuit
tabulam perforatam: aque
fluctibus mergitur in pro-
fundum. **O**mnibus enim
laicis clericis et monachis
equaliter conuenit fidem.
spem. caritatem. humilita-
tem habere. et deo ex toto
corde seruire. ueram cōfessi-
onem facere. et dignam pe-
nitentiam agere: quia cle-
mentissimus dñs confugi-
entibus ad penitentiam
ignoscit. **S**ed ne de nra dñi
tantum securi existamus
ut peccata pñs augeam?

neq dicamus donec uigee-
tas carnis nre. concupiscen-
tias nras exerceamus et po-
stremo in senectute maloz
nroz penitentiam agam?
pius est enim dñs et mis-
ericors: nec ultra facinorū
nroz recordabitur. **N**e que-
so taliter cogitemus. qz sum-
ma stulticia est talia cogita-
re: cum et impium sit tale
licentiam a deo postulare
quēpiam uelle. cuius initū
est separare nos a deo. **I**deo i
quam non talia cogitemus
cum nesciamus quā die mo-
rituri sumus. **N**emo enim
hominum nouit diem exi-
tus sui. **N**on omnes in se-
nectute moriuntur. sed in
diuersis etatibus. de hoc mū-
do migrant. **E**t in quibus
actibz unusquisqz homo i-
uentus fuit. in eisdem in-
dicabitur: qñ anima exie-
rit de corpore. **D**icit enī
psalmista. **N**emo in infer-
no confitebitur tibi. **I**deo
festinemus ad penitentiam
conuerſi. **S**emper ante o-
culos nros uersetur ultim⁹
dies. **E**t cum diluculo sur-
rexerimus: ne ad uespe-
ram nos confidamus per-
uenire. **E**t cum in lectulo
membra deposuerimus.

te lucis non confidamus ad
uentu: et facillime poteri
mus corpus nrm a uitijs et
concupiscentijs malis refre
mare. **S**emper cor nrm pro
missa celestia meditetur. **O**m
nia terrena que possidemus
in futuras celestes mansioes
traulseramus: ut cum ibi p
uecti fuerimus fruamur bo
nis celestibus. **N**am credim
quia cum a carnis uinculo
anima nra fuerit absoluta
si bene et recte coram deo ui
xerimus. mox in occursum
nrm angeloz chorus occur
ret. omniumq; scdz agmina
in nros miscebuntur aples
et ad adoradu uerū iudicem p
ducent: si dum in corpore
minimus sicut dixi que deo
sunt placita faciamus. **T**uc
erit nobis pax in circuitu:
et summa securitas. **N**ec ti
mebimus ultra dyaboli ig
nita iacula nec illum que
libet inimicor qui cupunt
animas nras iaculari. nō
ferrium. non ignem. non
faciem truculentam torto
ris. non famem. non sitim.
non ullam carnis egritudi
nem. **N**on ultra aduersabi
tur caro spūi: nec ullum
timebimus periculum: q
cum carnis abiecerimus

sarcinam. tunc spiritus scs
tribuet nobis in celestibus
mansionem. cui nos paulo
ante intra corporis nri hol
picium feceramus mansio
nem. et lecti gaudentesq; futu
ri iudicij diem expectabim
in quo singulor anime pro
suis actibus recipient meri
ta: et e contra peccatores eo
mpni peribunt. **S**ed frustra
rapaces et auari. et superbi.
et adulteri. iracundi et ci
pidi. maledici et perhuri.
amarissime flebunt: sed
malor suoz ueniam non
consequentur. **I**n luctu ma
ximo detinebuntur omnes
qui carnis sue uoluptatibz
obsecuti sūt. in merore et ge
mitu sempiterno erūt. qui ui
tijs et passionibz seruierūt.
et cum hī omnes pro cri
minibus suis et sceleribus
gehennē ignis deputandi
erunt: nos si deo diu in
hoc corpore sumus placue
rimus. cum sanctis semp
terna premia accepturi e
rimus. **I**deo contempna
mus cuncta que uana et
caduca sunt: ut tantam
gloriam xpo miserante
adipsa mereamur. **D**edi
nemus semper a uitijs et
ad uirtutes tendamus. ne

superflui sermones procedat
ex ore nro: quia pro ociosis
sermonibus reddituri sumus
rationem in die iudicii. Nec
ad maledicendum quemq[ue]
conversamur linguam no
stram: que ad benedicendu[m]
et laudandu[m] deum creata
est. Nec conversamur con
suetudines pessimas in om
ni actu nro. siue etiam cogi
tatione: quia consuetudo q[ue]
longius fuit protracta et
confirmata non cum par
uo labore vitatur uel expel
litur. Simus in malicia par
uuli: et uiri perfecti in sen
su. In quibusdam nos exhi
beamus senes. in quibusda
iuuenes: quia paruuli est
ludere. perfecti autem uiri
lugere. Nam presens luctus:
leticiam generat sempiter
nam. Omne autem quicqd[am]
immoderatum est: dissolutio
nem efficit anime. et negli
gentem erga dñi precepta
nec delicta sua facile potest
reuocare ad memoriam. et
obliuiscens ea non se instigat
ad penitentiam: et ita pau
latim ab omnibus bonis
cadit. Nullum habebit ac
cessum cordis compunctio:
ubi fuerint immoderata uita
a et concupiscentie male.

Ibi autem fuerint lacrime
ibi spiritualis ignis accenditur:
qui secreta mentis illuminet.
Nullus nos scilicet amor ab a
more xpi segreget: et tote
nre cogitationes ad premia
future patrie tendant. et de
celestib[us] meditentur. Nec e
glia tua: hic perfecti cursu[m]
certaminis tui. Perfectus
enim dicitur: non qui i eoa
te sed qui in sensu perfectus
est. Nec ulli aulibet obest
puerilis etas: si fuerit mētē
perfectus. Nec senilis pro
derit etas: si fuit paruulus
sensu. Nam et dauid cū puer
esset et perfectus. cor men
temq[ue] habebat in domino
defixam: et obliuiscens regem e
leuatus est. Et saul cum se
nili etate esset quia in se ma
lignam nequitiam habuit:
de culmine regali expulsus
est. Dñs uero et saluator
nr a seniorib[us] crucifigitur:
et ingressus iherosolimā a p
uulis collaudatur. Nam et
arbor si multor[um] annor[um] fuit
infructuosa exciditur: si au
tem nouella fuit et feracis
colitur: ut magis amplio
rem proferat fructum. Ite
has similitudines pono. ut
nec iuuenis. nec senex in do
mo tua de salute sua. uel e

tiam de operibus suis confidat: sed qui gloriatur in dño gloriabitur. **P**erfectior autem uiroz con-
fortio fruiere. et a uerbis eoz non auertas aurem tuam: et in eoz consilio delectetur anima tua. **V**erba em̃ inter-
sunt uerba hominum deũ
timentium: et nicolumitas
anime hys qui ea libenter
audiunt: et attendunt. **S**icut
sol oriens effugat caliginẽ:
ita scõr doctrina a sensibus
nr̃is expellit tenebras. **I**u-
ta queso uiros superbos. i-
uidos. detractores. mendaces.
perituros. et salutem suam
negligentes: qui mortui sũt
uirtutibus et letantur in
proptis uoluptatibz. ut gau-
dys careant diuinis. **N**o dico
ut uel unum talem in domo
tua habeas: sed etiam ubiqũ
q; tales esse audieris hos de-
uita. **C**um eiusmodi homi-
nibus nulla tibi cõmixtio
uel familiaritas sit: neq; ue-
lis cum eis sermocinari. si
non ualeas dño miserante
eos ab errore suo reuocare.
Nam sepe per ouẽ unam
morbidam polluitur totus
grex: et modica pars fellis
magnum dulcorem uertit
in amaritudinem. **N**am ta-
lis si in habitu uideatur tibi

clarus ac nobilis. et dulcia
uerba tibi proferat. operibz
tamen si agat tecum cõtra-
rijs: magis nocet illius ta-
lis fictura: quam placeat
ex uerbis figura. **N**on enĩ
ex uerbis: sed ex uirtutibus
homo probatur. **S**ic et tu
sis apud deũ probatus. et
omnia pro xpi amore liben-
ter sufferas. et pro carnali-
bus qũ tibi eueniunt. non
frangatur animus tuus: nec
ingorem patientie tue res
huius seculi caduce molliant:
sed time potius deũ. si a p-
posito tuo retardaueris. **E**t
qũ te pctis obnoxiiu senseris:
ad penitentiam conuertere nĩ
confundaris: quia qui pe-
nitebit hic in nouissimo nĩ
penitebit. **I**n omnibz actibz
et in cogitationibz tuis pla-
ceas deo: nec studeas placẽ
alteri. nisi ad edificationẽ
anime. **E**t in omni opere
qd cogitas facere: primum
cogita deũ. **E**t si scĩs deũ
est quod cogitas: diligẽtẽ
examina. **E**t si est rectum
coram deo. perfice illud: si
uero adũsum fuerit reper-
tum. amputa illud ab ani-
ma tua. **E**t omnia per con-
siliũ sapientium facito:
ut opera tua et gressus tui

scdm dñi uoluntatem diri-
gantur. In omni oratione
et obsecratione dñi uolunta-
tem in te non tuam deprecari
fieri: et scdm apłi precep-
tum orare sine intermissio-
ne oportet. et scđs manus si-
ne ira et discēptione ad de-
um leuare. **M**isericois est do-
minus: et misericordiam i-
te sperantibus prestat. Non
illi misericordia opus erat
qui nullū habuit peccatū: qui
angelos fecit et archanglos
preposuit: sed ut nos ab illo
misericordiam consequamur.
Elemosinas dedit: non illi e-
lemosina necessaria fuit
cuius sunt omnia regna ce-
lor. qui constituit domina-
tiones. principatus potesta-
tes uirtutes: sed ut elemosi-
nis nris participes regni
celor efficieret. **P**atens et
pacificus est dominus ut pa-
tencia et pace sua mundū
totum qui in maligno posi-
tus erat reconciliaret deo:
et nos patientes et pacifici
sine ira et discēptione sim-
li ad deum uolumus perue-
nire. Et ad omnes homines
faciamus bonum ad omnes
dico. non dico per partes. nō
ad unū uel ad duos. aut ad
tres: sed omnes homines.

Ep̄s enim non pro scđs tan-
tum passus est: sed pro peccato-
ribus et impijs. et sceleratis
ascendit crucem: et passione
sua omnes nos reuocauit ad
uitam. Non scđs tm̄ dedit dñs
solem et lunam et pluuiam
et omnia nascencia t̄re. et oēs
fructus qui oriuntur i t̄re:
sed in cōmune omnibus ho-
minibus dedit illa qui solē
suum facit oriri super bonos
et malos et pluit super ius-
tos et iniustos. **D**eo omnibz
hominibz dedit illū in cōmu-
ne: ut et bonū uirū et elemo-
sine nre et caritas nra et pa-
tencia nra et humilitas no-
stra in cōmune omnibus
hominibus distribuat. **Q**uandiu
fuerimus in hoc
mundo faciamus bonum
ad omnes. maxime autem
ad domesticos fidei: et orem
pro inimicis nris et bonum
pro malo restituiamus. Pau-
peres honoremus: et susci-
piamus xpm̄ in ipsis qui
dixit. **Q**uandiu fecistis uni
de hijs fratribz meis minimis
michi fecistis. Et filij dei erim
et heredes dei: coheredes au-
tem xpi. Et participes re-
gni eius erimus: ubi nun-
quam moriemur et non
senescemus. **U**bi non est

humana natura nec dolor
ullus. nec tristitia post gau
dium. nec solis lux nec lune.
nec stellarum splendor. sed
dominus in ihu xpo lux erit
et sanitas. et uita et caritas.
et pax et gaudium. et omne
bonum omnibus credentibus
in se. **I**bi terra uiuentium
quam propheta decantaue
rat dicens: credo uidere bona
domini in terra uiuentium.
id est premium celeste uisum
se significat uidere. et
cum xpo in perpetuum ui
uere et regnare: ubi nec nox
ulla inspirat. nec dies ter
minabitur. neque inopia ui
debitur. neque cupiditas appa
rebit: sed perhennae gaudium
et sempiterna leticia. **N**ec
sunt promissa iustorum et hec
sunt promissiones eorum pro
pter que laborauerunt. et
festinauerunt et non cessa
uerunt currere in bonis ope
ribus. quamdiu fuerunt in
hoc mundo. in ieiuniis. i. ele
mosinis. in castitate. in con
tinentia. in longanimitate
in suauitate. in beniuolen
tia: in labore multo. in ora
tionibus. in persecutionibus.
in fame et siti. in frigore et
nuditate. in uigijs multis
pro xpi amore. et per om

nia inuitiles uigilias deuota
uerunt. **H**igilae autem i
uales s. cum quis uigila
uerit circa cogitationes mul
tas et turpes. uel ad geren
dum concitarum aliquid
uel facinus perpetrandum.
Tales uigilias contempnerunt.
et scias uigilias arripuerunt.
Non tales calcauerunt pre
sentem mundum: ut futu
rum regnum lucrarentur.
Non acceperunt hic promif
siones uel diuitias huius se
culi miserabiles. que homi
nibus male eas utentibus
ad inferna perducunt: et
hanc presentem patriam
relinquentes. ad ciuitatem
celestem. cuius artifex et
conditor est deus intuitum
animi sui premiserunt. **V**ita
uerunt peccatum in uerbo. in
facto. in cogitatione. in ui
su. in risu. in motu. in annu
endo oculis. in manibus. in
pedibus. in ira. in rixa. in
furore. in dissentione. in ua
na gloria. in superbia. in elat
ione. in cupiditate: custodi
entes corpus suum et ani
mas suas. **P**ariter enim duo
ieiunia ieiunauerunt. id est
ieiunium corporis et anime.
hoc est ab ira et furore. et de
tractione. et blasphemia. et

rira abstinentes se: quia sic
iam superius intimaui-
mus. isti se mortiferi sibi anime
qui pascunt eam in malū.
et occidunt eam morte sem-
piterna. Iterum sibi corpo-
ris et animae simul et anime i-
sti se. uoracitas. sompnuolen-
tia. fornicatio. inuolencia.
sunt. ista sunt sibi corpo-
ris simul et anime qui pa-
scunt corpus et occidunt eū
et grauant animam. Ciba-
ria ista deuicemus: escas au-
tem celestes appetamus. que
ad celum nos trahant. et de-
ducant sapientiam scilicet
diuinam fidem robustam
in xpo. benignitatem. be-
nuolentiam. patientiam
humilitatem. uirtutem
diuinam leticiam. Sermo-
nes boni et optimi proce-
dant ex ore nro: sale diuino
conditi ad edificationē au-
dientium. Dilectionem
dei et proximi in qua tota
lex pendet et prophete se-
per meditemur mente: et
opere perficiamus. Nec se-
cunda mandata xpi: que nos iu-
bet facere. Si fecerimus ea:
erimus participes regni
eius et regnabimus cum
eo. Si autem non fecerint?

et ipse non dabit nobis re-
gnum suum. Si denegamus
et ipse denegabit nos. Si nō
credimus ipse fidelis per-
manebit: quia omnis iere-
dulus infideliter agit: dū
et uitiū est hominī omnia
credere. et uitiū est nichil
credere. Summo studio sum-
maque uigilantia nobis est
curandum: ut non audia-
mus a xpo iudice omnium
in die iudicii: quod peccato-
res audierint. Ite in ignem
eternum et cetera. Vere enī
dyabolo prepa-rata est ge-
henia. et non omnibus ho-
minibus si non facimus
opera dyaboli. De hijs qui
bus preparatur dolor uer-
minum: ardor flammę. scis
sine extinctu. fletus et stridor
dentium. oculor lacrimę
tenebre exteriores sine luce:
pena interterminabilis. ubi
non est ullus honor siue
agnitio proximi. sed conti-
nuus dolor et gemitus. ubi
mors optatur et non dabi-
tur. ubi non est honor sem-
oris et regis: nec dominus
super seruum. nec mater
diligit filium aut filiā. nec
filius honorat patrem ubi
omne malum et indigna-
tio omnis et amaritudo. et

fecerit habundat. **H**ec tunc
runt iusti: et hec fugerunt.
Rogo supplico iterumq; de
cor frater knie. ut et nos de
um amemus et timeamus
et hec fugiamus: quia mor
perpetua est anime nostre.
si in his perseverauerim?
Tria enim sunt in hoc mu
do: deteriora omni malo. **A**n
ima peccatoris. cum peccato
perseuerans que ingrior
coruo est. et mali angeli q
eam rapiunt. et infernus
in quo ducitur. **N**on sunt em
deteriora his tribus. **I**dem
em anima metum futuri
iudicii expauescens et putre
dinem suam inspiciens: di
cit. **P**utruerit et corrupte
sunt cicatrices mee: a facie
insipientie mee. **T**erū tria
in hoc mundo non sunt me
liora quam anima sancta
in bonis operibus perseue
rans que speciosior est sole:
et scī angli qui eam suscipi
unt. et paradysus in quo
ducitur. expectatioq; regni
celestis. **H**is tribus nō sunt
meliora in hoc mūdo. **A**ngli
enim scī delectant animam
spūali caritaco: sicut psalmi
sta ait. **B**eatus quem ele
gisti et assumptisti dñe: ha
bitabit in tabernaculis tuis.

Replebimur in bonis domus
tue scī est templum tuum:
mirabile in equitate. **H**ec s
knie meditemur. hec in ani
ma firmiter teneamus: et
caueamus nos ab omni mi
quitate et peccato. in uerbo.
in facto. in cogitatione. in ma
nibus. in pedibus. in insu.
in auditu: custodiamusq;
corpus nr̄m et animā. **X**p̄s
enim dñs nr̄ qui teus ē et
dei filius descendit de celo in
terram: ut nos de terra ad ce
lum scām portaret. **P**ro
nobis peccatoribus crucem
ascendit: ut nos de cruciatu
dyaboli liberet. **A**b inimicis
penam suscipit: ut nos de
pena sempiterna liberaret.
Mortem suscipit: ut nos de
morte eriperet. **A** mortuis re
surrexit: ut nos resurgam
anima et corpore in die ma
gno iudicii. **I**deo dum tempus
habemus laboremus. et bo
na opera deoq; placita una
cum dei adiutorio semper fa
cere studeamus: ne subito
preoccupati die mortis que
ramus spatium penitentie
et inuenire non possimus.
Dum sumus in hoc corpore:
seminare nos oportet. **T**em
pore enim suo. id est post mor
tem siue in die iudicii mere

mus: quod in uita eterna
habere debemus. **H**ic enim
laboramus: et inuicem one-
ra nostra portamus. Quo em
precessit caput: et cetera me-
bra sequantur erunt. **T**eneam
sicut iam superius insertum
est. fidem rectam. spem certam.
caritatem perfectam. quia
fides tanquam sensus noster est:
et caritas tanquam nostra sa-
nitas. **F**ides credit. caritas o-
peratur: spes roborat. **E**t quod
uis diuersa membra. diuer-
sa habeant officia: si carita-
tis tamen unitate teneantur.
omnia membra tunc mebru-
tur ire post caput. **C**aput
enim nostrum in celo est: et ip-
sa ueritas dominus noster ihesus christus.
de suis fidelibus ait. **S**i quis
mihi ministrat me sequa-
tur: et ubi sum ego illic et
minister meus erit. **C**ave
amus et per omnia tenea-
mus: ne per mundiam odium
detractionem iram rixam.
a capite nostro ihesu christo preci-
damur. **E**t quicquid mali
pro amore christi nostri proximi
pertraxerint: caritatis affe-
ctu compariamur: et quic-
quid boni ab aliquibus acceperit.
quasi nos acceperimus ita
gaudeamus: et pro illo qui
accepit gratias referamus.

Ecce iam ut diximus parte
aliquis tribulationem aut
dampnum huius seculi: aut
pro culpis suis in carcerem
subente imperiali sublimitate
retrahitur: trahitur: par-
tum siue amicorum morte. **S**i
dolemus pro illo: in corpore
constituti sumus. **S**i non do-
lemus: iam a corpore preci-
si sumus. **C**aritas que colligit
et unificat omnia ecclesie
membra: si nos uideat et al-
terius ruina gaudere. statim
nos precabit a corpore. **F**orte
igitur non dolemus de ruina
proximorum nostrorum: quia preci-
si sumus a corpore. **S**i enim
ibi essemus: sine dubio solu-
issemus. **C**onsideremus fratres
karissimi. et diligenter attendamus:
quia tandem dolet membrum
quandiu in corpore contine-
tur. **S**i autem abscisum fuit
nec dolere poterit nec sentire.
Cum enim manus aut aliud
membrum fuit abscisum a cor-
pore: si totum corpus tunc
in multis partibus diuida-
tur: manus illa non sentit:
que iam a reliquorum membro-
rum societate diuisa est. **T**alis
est omnis christianus. qui
de alterius dampno aut af-
flictione aut etiam morte
non dolet: sed quod petius e-

forte etiam gaudet. Et quia iam est alienus a corpore: ideo affectum caritatis non tenet in corde: dum apud precipiat gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus id ipsum inimici sentientes: et salomon ne de ruina fratrum nostrorum gaudeamus. manifeste admonet. Nos uero in fratre si ueram et perfectam caritatem uolumus custodire: omnes homines sicut nos ipsos studemus diligere: ut quia caput nostrum Christus est. membra illius nos esse mereamur: ut cum Christus apparuerit uita nostra et nos per concordiam caritatis dilectione dei saluetur et proximi. quasi uera et perfecta membra illius absque ullo dolo malicie uel inuidie. omnes homines sic nos ipsos amantes. cum ipso apparere mereamur in gloria. Ipse etenim ait in euangelio. In hoc cognoscet omnes quia mei estis discipuli: si dilectionem habueritis ad inimicum. Dilectio etenim proximi: malum non operatur. Omnis frater habet si dominus et saluator noster qui nullum peccatum habuit. tanto affectu et tanta dilectione nos peccatores

amare dignatur. ut quod nos patimur seipsum pati testetur: quare nos qui sine peccato non sumus et qui peccata nostra per caritatem redimere possumus. non tam perfecto amore cum diligimus dum tanto nos dilexit. ut etiam proprium filium suum pro nobis peccatoribus morti traderet. Et dum tantam benignitatem et misericordiam erga nos exhibuit: uigilemus ne perdamus bonum quod nobis dedit: et sacramentum baptismi nostri in quod uniuimus abrenunciare dyabolo et pompis eius et peccatis omnibus. Et si transgredimur in aliquo peccato post baptismum: prius deus dedit secundum baptismum. id est fontem lacrimarum: et ordinauit nobis penitentiam propter fragilitatem nostram. Ideo debemus nostras confessiones ueraciter confiteri. et fructus dignos penitentie facere: id est preterita non reiteremus. secundum uisionem dei timentis sacerdotis. Qui sacerdos ut sapiens et perfectus medicus primum facit curare sua peccata et postea aliena uulnera detet

gere et sanare et non publi
care. Nos sequamur perqui
ramus. et cum talibus con
silium salutis nr̄e meam?
ut non perdamus heredita
tem celestem quam nobis
dñs ab initio mundi prepa
rauit: si seruamus ei i
sticia et scitatie et puritate
cordis. et caritate ugi facta:
clamantes cum aplo. Quis
nos separabit a caritate et
tribulatio an angustia an
persecutio an fames an
gladius? Et cetera que sequi
tur. Dictum est. neq; uita.
neq; uita. neq; angli. neq;
principatus. neq; instantia.
neq; futura. neq; aliqua cre
atura. poterit nos separa
re a caritate dei: que est in
xpo ihu dño nr̄o. Dictum
est. cum de ecclesia primitiua
qd erat illis cor unum et a
nima una in dño. et erat
illis unū uelle ac nolle: qz
in unū eos xpi caritas copu
lauerat. Contrario uero car
nales et amatores huius
mundi contra se inuicem
separantur et dislingui
tur. mouentes alterutru
scandala. contentionēs. in
rivas. dissentiones. homi
dia. perueria. furta. rapi
nas. et omnia que iste a

mac et delectatur: dicens
unūquisq; in corde suo. Sci
tiam quod uolo. et possum.
impleam cogitationes me
as. et delectationes corporis.
Astringantur michi consili
a mea. siue amicorū meorū
uel parentum potentium.
Adest michi aurum: super
habundat argentum. Adest
michi serui et analle. agri
et multe possessiones huius
mundi: pallia. uestesq; pre
ciose. unde me redimere pos
sum. Adimpleam uoluntate
meam: deus dabit michi
spatium uite et penitentie.
Veni quare non timemus:
quod euangelium terribi
liter insonat dicens. Iste
hac nocte exposcet a te a
nimam tuam? que prepa
rasti cuius erunt? Homines
nos esse cognoscimus. et ne
sic superbiamus contra de
um. ut uoluntates nr̄as
malas persequamur. et dñi
postponamus: ac deinceps
bonam dñi uoluntatem et
nr̄as malas reflectere cum
munerib; posse uitamur:
utāq; prauam ad dñi se
per rectam corrigere negli
gamus. Sed ubiq; nos de
lectat: iniurias nr̄as uolu
mus uindicare dicentes.

Faciā hōmīnū dūm. pētū
rūm. adulterīum. fornicat
ionem: et postea dabo dño
redēptionem meam. Qua
re nō intelligim⁹ dūm
sic adauder peccāmus: est
mantes muneribus deūm
posse placare. quod tūc mūl
to plus eūm ad iram quā
ad misericordiam prouoca
mus: quia deus nō delecta
tur in auro uel argento. nec
aliud a nobis querit quā
animas nr̄as mundas in
conspēctu suo presentari.
Nec enim consilijs peccato
rūm se immiscet. sed ex salu
te nr̄a nos semper admo
net et salubre dat consiliū:
quia ip̄e est consiliarius
salutis nr̄e sicut propheta
ait. Et uocabitur nomen
eius ammirabilis. consilia
rius. Et iterum dictum ē
de eo in psalmo. Beatus uir
qui nō abiit in consilio
impiorū. Et iterū quia nō
est iniquitas in eo. Et for
te ip̄am quod putamus p
nobis sūc l' elemosinam
de predijs mortuorū sive de
rapinis pauperū: nomina
ri nō oportere uidetur
esse elemosina. Qualis ē
enim elemosina ut unus
iniuste uestiatur. et alius

iniuste expolietur. et unus
iniuste pascatur. et alius
iniuste fame torqueatur.
Non querit ista deus a nob.
Audeo dicere: odit ista om̄is
deus. Ip̄m audi p̄psam quod
dicit. Qui offert sacrificium
ex rapina sive ex substantia
pauperum: quasi qui uidi
mar filium in conspectu pā
tris sui. Non accipiam inquit
ista de manibus ur̄is. Man⁹
enim ur̄e sanguine plene
sunt. Et alius propheta. Pams
egentium: uita pauperum ē.
Qui defraudat illum: uir san
guinum est. Contempnam⁹
facere iniustas elemosinas.
qui nolimus facere iustas.
et sp̄ales elemosinas. ut de
iustis laboribus faciāmus.
nō de rapinis sive de multi
plicatione frugum aut de
meptis negotijs: ne forte in
hoc multa sacramenta in
currant. uel etiam quod pe
ius est. pro cupiditate uel e
brietate sanguis fundatur
clamentq; uoces eorū ad tēū
contra nos multo labore af
flicti. Unde et psalmista. Qui
pecuniam suam nō tedit
ad usuram. et munera super
innocentes nō accepit: et
cetera que superius. in eodē
psalmo audientem ardentē.

et cauentem beatum effice
re possunt: sicut et sic psal
mus concludit: qui facit hec
non mouebit eternum.
Et quia talia et hys similia
creator omnium creature su
e rationali annuntians in
simat: credamus quia dili
git creator quod creauit. **N**e
minem persequatur: si ipse
homo non persequatur. **N**
nullo quolibet homine rece
dit: nisi prius ipse homo ab
eo recedat. **N**ec naturam in
nobis: sed uitium quod co
traximus odit. **E**t non pro
dest nobis. immo non prodest
xpi sanguine esse redempti:
et uoluntarie dyabolo esse
subiectos. **N**ec cogitemus et
recogitemus quod non propter
felicitatem terrenam xpiam
effecti sumus: non propter
diuitias huius seculi. uel
propter uitam istam xpi
colimus. sicut aplos ait. **S**i i
hac uita tantum speramus
in domino: miserabiliores
sumus omnibus homini
bus. **X**ps enim ne aurum
diligereamus: oblata mune
ra contempnere docuit. **N**e
fameam timereamus: qua
draginta diebus ieiunauit.
Ne nuditatem pertimesce
remus: propter unam tu

micam aliam discipulis suis
hinc uenit. **N**e tribulatione
expauesceremus: omnia ip
se sustinuit. **N**e mortem for
midaremus: et hanc ipse su
scipit. **E**t cum ista omnia
docuerit: non tantum uerbo
uerum etiam exemplo ipse
precessit. **H**oc enim suauiter
flagret in cordibus nostris: hoc
ignis ipse sanctus in nos feruere
faciat ut sequamur uesti
gia eius: ne desideremus re
manere in hoc mundo. et
percamus cum hoc mundo.
Heu quam miseri sumus
si hoc credere nolumus. et
ab amore huius seculi mentem
nostram non reuocamus: dum
perpetualiter ista tenere non
possumus. et illa per secu
ritatem amittimus. **Q**uid
faciemus? **Q**uid agemus?
Lugendum nobis est si re
gium promissum perda
mus: et subito dicatur no
bis. **V**os amatores mun
di exite obuiam sponso: et
ad illum uenite. quem uide
re non uultis. quia precep
ta eius postposuistis. **V**ide
bitis enim plagas ipsas:
quas in corpore suo pro no
bis pertulit. **Q**uid tunc ge
mentes et dolentes dicemus:
et quid meritis nostris in eu

exigentibus responduri erim^{us}
 dum frequenter audimus
 et negligimus quod psal-
 mista cecinit. quid retribu-
 dñō pro omnibus que retri-
 buit michi? calicem saluta-
 ris accipiam et nomen dñi
 invocabo. **U**niter teneam^{us}
 quia spes bonorū in isto mū-
 do non est posita. quamuis
 videatur spes mundana esse
 que in amaritudinem uerti-
 tur. et amarā portionem
 ipse mundus amatoribus
 suis propinat. **E**t ipa ueri-
 tas eos alloquitur dicens.
Ubi est quod amabatis? **U**bi
 est quod pro magno teneba-
 tis? **U**n frater nūquid fer-
 ree carnes use: ut non con-
 tremiscant? **H**ec etiam sen-
 sus nri adamanimus: ut nō
 mollescat aut etiam emigilet
 ad talia rei ūba? **Q**uare non
 dicimus cum propheta. quis
 dabit capiti nro aquam. et
 oculis nris fontem lacrima-
 rum: et plorabim^{us} die ac no-
 cte uulneratos filios plebis
 nre? **D**eficiunt flendo oculi
 eorū: qui considerant non so-
 lum mores corporū uerū
 etiam animarū xpianorū.
Quis luctus idolorū: quis
 planctus certior inueniri po-
 test: qm̄ uniusquisq; nrm̄.

de anima perditā luget et
 dolet cum aplo qui dixit. qđ
 infirmat^{ur}: et ego non mor-
 mor? **Q**ui scandalizatur: et
 ego non uiror? **A**ct^{us}: iterum
 alio in loco dilectionem pro-
 ximorū compassus dicit. op-
 tabam esse anathema pro
 fratribus meis a xpo. **D**ucam^{us}
 in canco xpi aplo tantam fla-
 grare xpi caritatem: dñi fac-
 bat qđ unico filio suo nō pe-
 percisset. sed pro nobis om-
 nibus eum tradidisset. **P**ro
 omnibus nobis dicit. **I**deo
 nulli laici. nulli clerici. nulle
 sacrate uirgines. nulle uidue
 debent negligere salutem a-
 nimarum suarū: dum tanq-
 sanguinis pretium pro nob^{is}
 fufum esse manifestum est.
Ideo omnes nos reliqui sum^{us}
 super terram. **P**eccata nra
 agnoscamus. ne cum impijs
 pereamus: dum cito digna
 satisfactione non placamus.
Quam uelociter placant
 iram eius ille qui dixit. pām
 meam cognoui: et iniustici-
 am meam non operui. **D**ixi
 pronuntiabo aduersum me
 iniusticiam meam dñō. **E**t
 quid secutum est? **E**t tu di-
 misisti impietatem cordis
 mei. **P**aratus est semper de-
 us peccata nra indulgere.

si non tardauerimus ad eū
reuerſi. Si enī tardauerim⁹
tineamus ne inferat in uo
bis iram suam: quia quol
dam quidem predestinauit
ad supplicium: et quibusdā
quidem magnum prestitit
bñficiū. Nec tamen hoc in
iuste: sed in alto suo iudicio.
Nam cām perfecit homi
dum: et iob uulneratus dei
est amicus effectus: et abel
innocens a fratre suo occisus.
Tamen nec iob diutius passus
est cruciatum: nec ananī lo
cum donauit ad ignoscendū.
nec paulum deseruit colaphi
zatum. quem sua gratia fe
cit robustum. Nec iudam su
scipit penitentem: nec petru
deseruit flentem. Et sic sic
pius et misericors dñs alto
suo iudicio separat uasa ire
a uasis mīe. Vñ attendam⁹
miseriam iudam uas olim
perfectum: in perditionē
perductum. Quis iam scī sps
portare non potuit: quo ac
cepto continuo crepuit: co
tumq; fractum. ad nichilū
utile est. Nec per timetētes
conuertamur: et conuer
tamur dum tempus est. Ne
enim psalmista. Inquirite
deum dum tempus est. et
confirmamini: querite faci

em eius semper. Tempus ē
enim ut reparemur. Et si
in aliquod peccatū fracti su
mus: omnipotentem deum
figulum et artificem habe
mus. Credamus quia potest
reparare perditā: qui crea
uit hec omnia integra. Ipe
enim ait. Sicut lutum figu
li: ita uos estis in manu me
a. Ideo humiliemus nos sub
manu omnipotentis dei: ut
nos exaltet in tempore in
sitatōis. Cogitemus nos in
conspectu dei stare. agnosca
mus quid simus. agnosca
mus quia terra et cinis su
mus: dñi propheta contra
nos dicat. quid terra super
bit et cinis. Quod si nos nō
agnoscamus. frustra exalta
re uolumus ceruices nrās:
dum deus superbis resistit.
et humilibus dat gratiam.
Consolamini hiūles dicit dñs
uñ. consolamini qui estis pu
llanimes: confortamini et
iam nolite timere. Ecce deus
nr̄ retribuet iudicium: ipse
nemēt et saluos nos faciet.
Dominus in proximo est.
Nichil solliciti sitis: nichil
nos terreat mundi infelici
tas: quia si istam infelicitā
tem mundanā scī omnes
timuissent perpetuam se

licitatem non haberent. Si felicitas huius mundi transitoria diligitur hic: perpetua non inuenitur. Si uero perpetua felicitas queritur qm hic non inuenitur: ad perpetuam felicitatem tendamus ubi patriam et parentes nros habemus. Patientissime omnia huius mundi pro xpi nomine tolerant. Quid rogo est quod toleret: contra illud qd pro nobis promittitur: Apostolus igitur. Non te condigne passionibus huius temporis: ad futura gloriam que reuelabitur t nobis. Nulla ergo nos pressura terreat: nulla calamitas frangat. Dominus in proximo est pastor nr circa nos. quid metumimus. Et si metumimus. clamemus ad pastorem nrm ut nos audiatur. Clamemus in copulatione cordis dicentes. Praui sicut ouis que perijt. requirere seruum tuum dne. Clamemus et dicamus. libera a framma anima mea et de manu canis unicam meam: salua me ex ore leonis. Clamemus et dicamus. perijt fuga a me: et non est qui requiratur animam meam. Considerabo ad si-

nitram. ecce lupus ut dyabolus rugit: sicut leo frendet. Ecce lupus est: contra latrat canis. Clamauit ad te dne. dixi tu es spes mea: portio mea in terra uiuentium. Libera me de manibus inimicorum meorum: et eorum qui me persequuntur. Quinque pastor nrm bonus qui animam suam ponit pro ouibus suis. ad quem si clamemus. dimittet nos diutius errare. aut a feris uel a bestiis dilaniari atq; consumi. Absit. Quin immo relictis nonaginta nouem: perrexerit querere unam ouem perditam. Pec quia clamantem audiuit: ideo perrexerit: sed antequam clamaret. Ne enim euangelista. Relictis nonaginta nouem. abiit querere unam ouem que perierat: quam inuentam et lassam atq; fatigatam. impositam in humeris suis reportauit ad gregem. Pastor eam suis humeris ad gregem dignatus est reportare: et misericordia sua ab errore reuocare. Quod uero istam ouem dns humeris propriis impositam reportauit ad gregem: quante misericordie eius. gratie a

gense &c. qui tantum se ad
nos humiliavit et inclina
uit. **P**rostat et reficiat: regit
et custodit. **D**eprecamur dñe
bone summe et optime pa
stor: ne pereat ovis. **I**mple
officium summi pastōis. per
sequere leonem qui rapuit
de grege tuo ovem. **N**eo inter
ficiatur: et ovis de faucibus
eius eruat. **T**u enim es pa
stor ovium. rex nr̄ potens:
concute sathanam sub pedibz
nr̄is. **E**t nunc dñe pastor nr̄
rex nr̄: tot de grege tuo coti
die rapiuntur oves: et qua
re tantum taces? **R**esponde
quare taces. **E**cce per diuſa
precipitia rapiuntur oves
tue: et inimici tui qui te ode
runt leuant caput contra
te et tu taces? **O** dñe deus q̄re
tandiu taces? **A**d hec dñs
per prophetam clamat et
dicit. **T**acui tacui: sed non se
per tacebo. **A**ger iudicium
manus meae. **E**rgo dñe ihu
pastor nr̄ rex nr̄ accipe arma
tua et progredere ut pugnes
contra leonem aduerſarium
nr̄m: qui circuit querens de
uorare nos. **P**ro nobis tur
ris fortitudinis: a facie in
imici. **P**etimus et instanti
sime petimus: ut liberes
nos. **M**undus em̄ in mali

gno positus est. **E**cce semine
mala: et pereunt mundi
doctores: blasphemant ma
munt. et aduerſus te mur
murant. **N**on solum tuam
mām non precantur: uerū
etiam tuum iudicium reſ
hendunt. **Q**uis in eis talia
operatur: nisi auctor mali:
angelus superbus. perditus.
et omnes perdere cupiens?
Libera nos dñe deus ab omni
malo: et pars nr̄a sit cum
omni bono. **A**b omni malo
libera nos: quia tunc ab oī
malo liberamur. quando a
dyabolo et angelis eius se
paramur. **A**ngeli eius sunt:
qui faciunt uoluntatē eui.
Non sit pars cum talibus
qui faciunt uoluntatem dy
aboli: sed cum illo qui dixit
si quis fecerit uoluntatem
patris mei: ipse meus frat
tor et mater est. **R**os em̄
pretio illius redempti sum.
torietatem maloz fugientes
bona queramus: summo
bono inheremus. **N**il ser
uiamus. eius uoluntatē
faciamus: ut simus et nos
angeli dei de quibus dicit
propheta. **B**enedicite dño
omnes angeli eius. ministri
eius facientes uoluntatem
eius: quia uoluntas p̄ris

nr̃i est. sicut euangelium
ait. ut non perdat unum
de pusillis suis et ne perca-
mus et euellamur de uia
iusta. Deponamus opera te-
nebrarum et induamur arma
lucis: et expulsa noctis caligi-
ne effugati. **noctis** radiabz
tenebrarum radius ueni lumi-
nis fulgeat in cordibus nr̃is.
In nocte non opera noctis. s.
diei opera peragamus: quia
filij dei appellati sumus. **Req̃**
enim delectatione sompni
sensus nr̃ torpescat. nec uani
fancasmatibus animas nr̃as
illudat. nec ipsa corpora stra-
metoz calore depressa in alto
corpore quies inclinet: sed
uigilando. orando. ieiunando.
psallendo. contra dyabolum
dimicemus aduersarum.
et magnam lucem inuisam
cordibus nr̃is sentiamus:
et in nocte opera dei peraga-
mus. **Quid** enim agendum
est nobis in nocte huius sc̃i
caliginosa: nisi dyabolum ef-
fugare et xpm̃ introducere.
Quid agendum est nobis i
noctis huius cecitate: nisi
captiuatorem captiuare. et
liberatozem sequi. **Quid** a-
gendum est nobis in nocte.
nisi tenebras dyabolicas de
cordibus nr̃is excutere. et

lumen uerum haurire. **Quid**
agendum est nobis in nocte.
nisi superbiam exstirpare et
humilitatem introducere.
Quid agendum nobis in no-
cte. nisi principem omniu
uicioz a nobis expellere. et
fontem omnium bonorum
suscipere. **Suscipiamus** eum
frater k̃nte. **suscipiamus** eu
ut et **suscipiamur** ab eo: et
uideamus que bona prepa-
rata ab eo habemus qui nos
cotidie uocat. **Et** **suscipiamus**
iugum eius leue. et sarcina
eius suauem: qui sarcinam
peccatoz nr̃oz releuat. **Depo-**
namus opera tenebrarum:
et induamur arma lucis.
Quid enim est deponere o-
pera tenebrarum: nisi renu-
ciare dyaboli pompis et au-
gelis eius. **Et** **quid** est nob̃
arma lucis indui. nisi crede-
re in deum patrem omnipo-
tentem qui illuminat om-
nem hominem uementem
in hunc mundum qui et
dixit. dum lucem habetis
credite in lucem. ut filij lucis
sitis. **Pr̃ius** tamen dilectis-
sime si uis. immo quia uis
discutiamus et inuestigem
quis sit uel quid sit dyabo-
lus. **Dyabolus** est enim
angelus per superbiam

separatus a deo. qui in ueritate non stetit. et doctor mendacis. quia ab ipso primum inuentum est mendacium. et ipse est mendacium: sicut ueracissima ueritas dominus noster ihesus christus in euangelio iohannis loquitur. Quia ipse est caput et finis mendacis: et a semetipso deceptus. nos decipere festinat. **I**ste est aduersarius effectus generis humani. inuentor mortis. superbie multorum. radix malicie. scelerum caput. princeps omnium uiciorum. persuasor etiam turpium uoluptatum. **N**ec ergo cum illo primum hominem a deo factum adam scilicet preem omnium nostrum intueretur. sicut superius crebro intelligere potest. uideretque eum hominem ex limo terre ad ymaginem dei factum. pudicia ornatum: temperantia compositum. caritate circumdatum. immortalitate uestitum. emulus atque inuidus tantam beatitudinem hominem terrenum accepisse: quam ipse dum esset angelus per superbiam cognoscitur amisse. inuidit statim in facie bilis hominada. primum pre-

terit nos. nosterque parentes. et tantis ac talibus bonis expoliavit nos in super et petemur. **N**am et multis bonis in prima fronte dyabolus nos expoliavit: id est pudicia continentia. patientia. mansuetudine. caritate. immortalitate: sicque nos nudos ac miseros reddidit. **S**icque pannis derisit nos esse inuolutos. et suo domino esse astrictos. atque ex ipso uinculo omnem uolentiam nostram libiniet obligauit. **E**xpoliauit nos temperantia: et effectus intemperatos. **E**xpoliauit nos caritate: et uestiuit malicia. **E**xpoliauit immortalitate: et propinauit mortem. **N**os etiam turpissimos et foetidissimos pannos nos potestrosque noster inuoluit: et seminuos reliquit. **E**t quia sic sic miserabiliter atrocissimus hostis circa nos egit. immo quia sic egit: epa frater karissime. epa: renuntemus huic dampnosa hereditati. **P**upilli effecti sumus. **A**nsequam exactor ueniat tam pessime hereditatis: omnia que eius sunt renuntiemus. **S**i quis itaque huic hereditati iqua

sine diaboli panni. pompe
satiat et angustias eius remu-
tiare neglexit: cum iudex ve-
nerit sicut euangelium loq-
tur. tradetur debitor exactori:
exactor autem debitorem tru-
det in carcerem. Amen dico
vobis dicit dominus. non eris
inde donec reddas novissimum
quadriantem. **O**mnis itaque
genus humanum tanquam
pauperem et pupillum di-
uina scriptura commendat
deo dicens: tibi derelictus est
pauper. pupillo tu eris ad-
iutor: eiusque aduersarium
dyabolum demonstrans. se-
cutus adiunxit. Contere bra-
chium peccatoris et maligni.
Allit dominus in ihesu christo pius
et misericors qui aliquam
misericordiam huic pupillo
et pauperi exhibeat: quia
callidum atque ferocissimum
aduersarium patitur: et iam
pupillus in causa sua desit.
Quapropter cum aduersari-
us prius actibus deperire
eum festinat. **A**llis domine ihesu
christe huic pupillo idoneus
defensor: ista in causa illius
qui iussu recta iudicare fi-
lius hominum. **F**leua brachi-
um tuum: et contere brachi-
um peccatoris et maligni.
Optime nosti huius pau-

peris et pupilli generis sa-
licet humanam causam: que
ex paterno cyrographo debe-
tur. inuentus est reus. et ob-
strictus ab aduersario detine-
tur. **N**on est aliud quemadmo-
dum vobis subueniatur ni-
si ex tuo consilio: et per ne-
cessarium adiutorium iudicis
causam nostram defende quia
potens es. **N**on fratrem kune
quam felix anima que tam
potentem habet defensorem.
Ideo nunc queso iugiter u-
nusquisque nostrum. ne apud eum
dyabolus in die iudicii suos
pannos agnoscat: et mei-
piat semper reus detineri.
quem christus sua gratia uoluit
liberari. **N**ec sibi male blan-
diantur qui post acceptam
gratiam corrigi uolunt: atque
rursus ad illas pristinas re-
deunt uoluptates. **E**xpecta-
tur enim dies iudicii: ad quem
ille equissimus iudex qui
nullius potentis personam
accipiet. cuius palatium auro
argenteoque nullus episcopus. nec
abbas. nec comes corrumpere
poterit. **A**stabunt omnes
anime. ut referat unaqueque
secundum illud quod in corpore
gessit. siue bonum siue malum.
Presto enim erit et aduer-
sarius dyabolus. et recitabunt

tur uerba professionis nre:
et obider nobis in facie que
quid fecimus. et in qua die
peccauimus. et in quo loco
et quicquid boni operis tunc
temporis facere deberemus.
Et si tales inuenti fuerimus
exultabit ille aduersarius i
conspectu pyssimi iudicis. lu
periozem se esse nobis recla
mans: agens talem causam
apud talem iudicem: habet
enim dicere tunc ipse dyabo
lus. **E**quissime iudex iudica
istum meum esse ob culpam:
qui tuus esse noluit p gra
tiam. **T**uus est per uacuitatem:
meus per miseriam. **T**uus
est ob passionem: meus est
ob suasionem. **T**ibi inobedi
ens: michi obediens. **A**t ac
cepit immortalitatis stolam:
a me hanc pannosam qua
inductus est tunicam. **T**uam
uestem amisit: cum mea ue
ste hic aduenit. **Q**uid apud
eum impudicitia faciebat:
quid intemperantia. **Q**uid
auaricia. **Q**uid ira. **Q**uid
superbia. **Q**uid cetera mea
membra. **D**imisit te: confu
gium fecit ad me. **M**ear so
rores audio comitari cum
illo. **Q**uid enim mirro fa
ciebat: quid cum superbia
disputabat. qui cum ira

furebat. **E**quissime iudex iu
dica inquit: quia iusticia et
iudicium preparatio sedis
tue. **I**udica illum meum esse
et mecum dampnandum esse.
Nec omnia que hic attulit
mea esse agnosco: meus esse
uoluit et mea concupuit:
mecum puniri debet. **Q**uoniam que
tu dignatus es tanto pretio
liberare: ipse se michi uoluit
postmodum libenter obliga
re. **H**eu heu frater karissime. pote
rit ne talis aperire os qui ta
lis ibi inuenietur: ut iuste
cum dyabolo deputeatur. **S**i
temus quid agamus: ab il
lo uidemus quomodo libere
mur. **U**idamus et caueam
ne inuacuum gratiam tri
stitepulemus: sed integro
corde perfecta que sicut renuncie
mus atque spernamus. tam
dampnosam dyabolicam he
reditatem ne pupilli et pau
peres remaneamus. **R**ea
tetur in medio nrm senten
tia beati pauli apli terribi
lis terribiliterque prolatam: q
uamda simul et corpora nra
contremiscere faciat. **A**nc enim.
Holuntarie peccantibz no
bis post acceptam notitia
ueritatis: iam non relinqui
tur pro peccatis hostia. **T**er
ribilis autem quedam erpe

22
277
datao iudicij et ignis emula
tio: que consumptura est ad
uersarios. Irritam quis fac
iens legem moysi sine ulla
miseratione duobus uel tri
bus testibus moritur: quan
to magis puritatis terriora
mereri supplicia qui filium
dei concussauerit et sangui
nem testamenti pollutum
duxerit: in quo sanctificatus
est et spūi gratie contumeli
am fecerit. Scimus enim qui
dixit. *Uchi uindicta ego reddā.*
Et iterum. Quia iudicabit co
mmunus populum suum. Hor
rendum est incidere in ma
nus dei uiuentis. Et paulo
post. *Nolite itaque amittere cō*
fidentiam uestram: que ma
gnam habet remunerationē.
Patientia enim nobis neces
saria est: ut uoluntatem dei
facientes repositis promissi
onem. Adhuc enim modicum
aliquantulum qui uenturus
est ueniet et non tardabit:
reddere unicuique secundum opus
suum. *Hec enim uerba nō*
ex me: sed ex ipso qui dixit an
experimentum eius queritis
qui in me loquatur xps pro
fluxerint. *Extendamus autē*
oculi cordis et uideamus. et
aurem cordis accomodemus
ad tam terribilem apostoli

sententiam perspicendam
et inuestigandam. *Quintem*
oculum cordis. immo ipsa
lux quam desideramus uide
re muniet cor nrm: et sic a
peccator tenebris ipso mise
ranite mundatum. *Beati em̄*
mundo corde: quoniam ipi
deum uidebunt. *Non sit no*
bis hic labor inutilis ad per
niciem: sed utilis ad salutē.
 Curramus dum lucem habe
mus: ne tenebre nos compre
hendant. *Et iterum apostola*
hortatur nos attentissime di
cens. Remissas manus et
soluta genua erigite. et gres
sus rectos facite pedibus ue
stris: ut nō claudicans quis er
ret: magis autem sanetur.
 Pacem sequimini cum omni
bis et sanctimoniam. sine
qua nemo uidebit deum: cō
templantes ne quis desit gre
di. *Ne qua radix amaritudi*
nis rursus germinans in
pediat: et per illam inqui
uentur multi. *Et paulo post.*
 Videte ne recusetis loquentē.
 Si enim illi qui increduli
fuerunt uerbo dei non effu
gerunt recusantes eum qui
super terram loquebatur:
 multo magis nos qui de celis
loquentem nobis aduertim
cuius uox mouit terrā tūc:

modo autem repromittit
dicens. **A**dhuc semel et ego
mouebo. non solum terram
sed et celum. **Q**uod autem
adhuc semel dicit. declarat mo-
bilium translationem tanqua-
factor: ut pateant ea que sunt
immobilia. **I**taque regnum im-
mobile suscipientes: habent
gratiam per quam seruamur
placenter deo. cum metu et re-
uerentia. **S**cemin deus noster
ignis consumens est: qui con-
sumpturus est aduersarios.
Accedamus ad eum antequam
consumamur ab illo: postula-
tes uti cor nostrum et renes nostros.
Et iterum. **Q**uoniam probasti nos
deus: igne nos examinasti
sicut examinatur argentum.
Aperissime enim patet. quia
si hic ab illo non urimur:
illuc uelut aduersarii consu-
menur. **N**ec enim apostolus.
Nemo se circumueniat. neque
se seducat manibus uerbis.
quia quecumque seminauerit
homo hec et metet. **N**on aliud
lingua loquamur. et aliud
corde. **N**e animus iuda et herodiam.
alii in perditione. alii
in confessione: alii in dissim-
ulatione. sed alii in uerita-
tis humilitate. **I**deo cum uero
corde in plenitudine fidei pro-
peremus: aspersi corda a con-

scientia mala. **T**eneamus spe-
m nostram confessionem in inclina-
bilem. et bonorum operum incho-
ationem non desecamus. sic
est consuetudinis quibusdam:
sed consolantes et tantoma-
gis quanto uiderimus appro-
pinquantem diem iudicij.
Terminus carnis nostre super-
biam: quia caro est que ani-
mam perdit. et totam super-
biam affert. **E**t qui in carne
seminat. sicut apostolus ait:
de carne et metet corruptio-
nem. **C**aro est que recipit
dyabolum. **D**yabolus enim
seminat in carne nostra semi-
na sua. id est homicidium. for-
nicationem. concupiscentiam.
libidinem. iram. rixam. ebri-
etatem. superbiam. furtum:
et omnem suggestionem
malam dicente apostolo. **N**on
est nobis colluctatio aduer-
sus carnem et sanguinem:
sed aduersus spiritum carnis hu-
mans aduersus spiritualia in ce-
lestibus. **D**e dyabolo dicit: qui
spiritus malus est et non uide-
tur. **E**t ipse spiritus nequissimus
projectus est de celo cum an-
gelis suis: de quibus dicitur
in apocalypsi. **E**cce proie-
ctus est accusator fratrum nostrorum:
qui accusabat eos die ac no-
cte: et ipsi uicerunt eum propter

sanguinem agni. De quo apostolus dicit. Datus est michi stimulus carnis mee angelus sathane quicquid lapidaret. propter quod ter dominum rogaui ut discederet a me. Et dixit michi. Sufficit tibi gratia mea. Nam uirtus in infirmitate perficitur. Item ipse repetens dicit. Hideo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captiuantem me in lege peccati que est in membris meis. Iterum ipse ait. Ego enim mente seruo legi dei: carne autem legi peccati. Et iterum. Nichil nunc damnationis est: his qui sunt in christo. Caro est que recipit dyabolū: et carnem hunc dyabolus in potestate non animam. Itē dicit apostolus. Datus est michi stimulus carnis mee. Non dicit a minime mee. sed carnis mee. angelus sathane. Denique iob temptatus est in carne a dyabolo dicente domino: et data est ei potestas in facultate eius. Et iterum. Dabo tibi illum in potestate: preter animā illius. Caro autem concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem. Nec autem inuicem aduersantur: ut non quocumque

uultis ea faciat. Caro est misera bestia. que grauat animam dicente apostolo. Quia in carne sunt deo placere non possunt. Iterum ipsa ueritas dominus noster ihesus christus de seipso dicit. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. Caro enim nostra in malicia semper uult potens esse: in abstinence uero in ieiunio. et uigijs et oratione. a bonis operibus infirmam se esse fingit. Caro nostra est que nos demergit in foueam dicente apostolo. Mortificate membra nostra quae sunt super terram. uero in fornicationem. inmundiciam. iram. rixam: et cetera que secuntur. Et iterum. Curam carnis ne feceritis in concupiscentijs uestris. Itaque mortificemus carnem nostram per abstinentiam. ieiunium et uigilias et orationes: ne nobis adducat dyabolus cum concupiscentijs malis. Caro autem data est nobis: quasi anime bellum. Que si mortificetur adducat uitam: si nutriatur preparat se contra animam ad bellum. Nam et autem illum qui carnis sue potestatem habere potestatem. Dum infirmitatem carnis nostre timeamus: salutem anime

mē negligimus. **D** anima
misera quid dicis. quam ca-
ro licet fortiter grauat dicente
salomone. caro que corrumpi-
tū aggrauat animam.
Et iterum repetit. **D**e quod
mentitur. occidit animam.
He ue misere anime quam
caro persequitur. Caro nra
cotidie contra animam pu-
gnat. et nos contra carne
pugnare cotidie debemus.
sicut apłs pcepit. Si scđm
carnem uixeris moriemini.
si autem spū facta car-
nis mortificaueris uiue-
tis. **O**mnem suggestionem
malam caro concupiscit et
demonstrat. **C**aro concupi-
scit omne malum. **C**aro hor-
tatur maleficia. **C**aro prouo-
cat iram. **C**aro prouocat
adulterium et rixam. **C**aro
inlicit ebrietatem. **C**aro por-
tat omnem concupiscentiam
huius seculi. et omnia mala
caro desiderat. **D**e caro bestia
crudelis. quid habes quid
grauas animam. que nichil
desideraret nisi deo seruire.
si tibi inimice non se iungit
set. **T**u autem caro misera
non solum triplam occidis.
sed et animam occidis. **N**ō
sufficit tibi perditio tua.

sed et animam uis in infer-
num demergi. **D**e tibi ani-
ma que carnem accepisti co-
tramam que nec ipsa intrat
nec permittit introire in
regnum celoy. **D**e caro ma-
la quid queris. **Q**uid deside-
ras. **N**on uis laborem susti-
nere. non uis inquietam
quiescere. **S**uffocas animam
ut uersa uice tu sis dñia.
et illa ancilla. **R**ogo qua-
re grauas animam. que
molesta non est tibi. **N**ec
tu effugies penam dñi ipsa
patitur gehennam. sine
te non poterit iudicari in
die iudicii. **Q**uare nō con-
sentis et spū et anime nre.
sicut euangelisti te hortat
dicens. esto consentiens ad-
uersario tuo dum es cum
ipso in uia. hoc est in seculo.
Ne forte tradat te iudici hoc
est xpo. iuter tradat te mi-
nistis. hoc est anglis male-
et ministri mittant te in
carcerem. hoc est in ge-
hennam. **N**on eris nre donec
reddas nouissimum qua-
drantem. id est minimum
peccatum. **Q**uis es tu et qđ
nobis prestas. nisi detrimē-
tum anime nre. **Q**ui te nu-
trit ad malum faciendum
te nutrit. **Q**uia nec peccat

anima nisi per carnem. si
cut scriptum ē. Anima que
peccauerit: ipsa morietur.
Herbi gratia dicas. Anima
quomodo potest peccare:
cum non uideatur? Quid
potest tenere: cum ipsa nō
teneatur? Ipsa caro peccat:
que animam grauat. Et a
nima a carne superata: cō
sentit carui in peccatis. Ca
ro enim preceps est ad libi
dinem. improba ad petulā
tiam. frequens ad luxuriam.
inuerecunda ad fornicatio
nem. Crimen cotidie crimi
ni superponit. peccatum
peccatis non cessat pessimi
teriora coniungere. Ho
luntate crudelis. uana et
insipiens: semper ad malū
prona. ad bonum excusa
bilis et pigerrima. Velox
ad mortem. ad uitam diffi
cilis: cui exosa sunt opera
lucis. et tenebrarum amā
tissima: quia cadere diligit
surgere negligit. Amara ē
illi salus: et dulcis perditio.
In malum semper corru
ens in deterius et de peiori
bus in pessimiora defluēs
iniqua et impatiens fla
mis gehenne anima cir
cumdans. miciens inter se
germina cupiditatis et a

uarietie. uanitatis et arrogā
tie. ire et impatientie. cetera
rumque nequitiarum supflua
inhonesta se replemit. Abstra
hens se a celestibus et delectā
m terrens. Reliquit uerita
tem. festinat haurire uanita
tem. et uerba mendacij. Pr
quid plura? Sicut tinea la
nam deuorat. et sicut ignis
ligna. ferrum stipulam con
sumit: ita caro rebellis et
delicata animam consumit
et concremat. Quid tu ad
hec anima? Quid tu ad hec
respondes? Dicam inquit
reus imptori meo antequā
carne exuar quid ad hec re
spondeam: et quod ad
bonum corpus cum quo in
habito inicare uoluissē. Non
sit in me obscuro dñe
concupiscentia libidinis. sed
amor inhabitet pulcherrime
castitatis. Sim ad malum
audiendum tarda: ad uer
bum tuum accelerans. festi
na ad perficiendum. Sim i
tuo timore sollicita. in amo
re perfecta. in fide constans.
in spe nullatenus dubitās.
Dilectione proximi serue
am. odij ardore non urar.
nec inuidie liuore tabescam.
Sciam semper in me opus spi
ra ut cogitem compelle ut

fatiam. suade ut diligam te
confirma me ut teneam te
custodi me ne perdam te.
Non ingrediat in domum meam
ubi tua debet esse mansio.
pes superbie. nec gula con-
cupiscentia. fornicatio. nec
auaritia: inuidia. nec uanitas:
tristitia. nec uana gloria:
sed profundam humilitatem
exposco a te: qui dixisti
super quem requiescam
nisi super humilem et de-
tum et cetera. **D**a michi pro-
fundam humilitatem: qua
curuetur altitudo carnis
superbe. que me suffocet.
Da meum ——— furatam ab-
stinentiam: qua superflua
uentis refrenetur edaci-
tas que me perimur. **D**a
castitatem cordis: que me
impollutam reddat. **D**a
mundiciam spiritus: qua im-
munda carnis luxuria me
dimergit. **D**a uelle largi-
fluas ad erogandum ele-
mosinas: quo tenax auaritia
respuatur. **D**a dilecti-
onis amorem: quo zelus
extinguatur inuidie. **C**on-
cede tolerantie patientiam:
per quam uia crudelis bestia
a superata reficiat. **T**ribue
eterni gaudij spem: quo

tristitie amaritudo demulce-
atur. **F**ac intrinsecus men-
tem de bono opere gloriari
in te: ut uane glorie foras
ex me non procedat iactan-
tia. **D**ona etiam michi in
omnibus tenere iusticiam.
magnanimitatem. tempe-
rantiam: et fac me cum
simplicitate esse prudentem.
et ut beatam uitam sine
ritu agam. et malum pri-
uenter refugiam: atque frau-
dulentem et peccatoriam astu-
tiam dyaboli intelligere
ualeam. ne me per speciem
boni fallat: et discernere
rationabiliter ualeam. et per-
uicere quid bonum agam uel
quid mali refugiam. **F**ac
me post hec intem. beniu-
olam. pacificam. mansue-
tam. modestam: sine emu-
latione esse. omnibus ho-
minibus concordem. in uigiliis
in ieiuniis. in orationibus
constanter strenuam. **D**a
etiam in mansuetudine
moderatum sermonem ad-
pisci silentium: ut loquar
quod concedet. taceam quod
loqui non oportet. uel de
quid ex uirtutum fructibus
conferre dignaberis. **D**a si
ne aliquo errore immacu-
latam tibi conseruare fac.

et iuxta fidem digna esse o-
pera mea ut fidem rectam
opere prauo non polluam:
et te quem bene credendo co-
fiteor. male uiuendo non te-
negem: et te quem strenua
fide sequor et actu. negligē-
tie operibus non offendam.

Fac me in scō conuersante
proposito sequi iusticiam
et diligere: misericordiam ^{et}
amare: mendacium falsū
nichil medicari uel loqui.
te indefinenter amare. time-
re. te diligere. tua precepta
seruare: pacem cum omni-
bus siue dolo retinere. **D**is-
cordes sine simulatione ad
concordiam prouocare. ci-
ritatem cunctis insimula-
tam offerre: nullū scanda-
lizare. nulli me preferre.
s; omnibus inferiorem iudi-
care: reuerentiam et ho-
nozem non propter timo-
rem potentium. sed ob al-
tissimum exhibere. **S**enio-
rib; obedientiam et carita-
tem equalibus offerre. gra-
tiam oportune dilectionis
iunioribus ostendere. frater-
na onera siue pericula si-
mul equanimiter sustine-
re: cūctis simul prodesse. nō
obesse. **N**ulli nocere. nulli
aduersari. nulli calump-

niari: nulli offendiculum
ponere. nullum iudicare.
nulli detrahere. nulli iniu-
riosum esse. nullius capere
uitam. nullius explorare
semitam: sed te meip̄a esse
solicitam. **M**alum pro ma-
lo nequaquam rependere.
iniuriarum mearum nec
memorem esse ullatenus
nec iudicem: sed in omni
bonitate superare maliciā.
Maledicenti benedictionem
parare: inimicum ut ami-
cum diligere. **C**oniuicia et
contumelias irascentium su-
stinere. non reprehendere
iniurias: cito obliti offē-
sionum mearum et igno-
scere. **A**d ueniam conceden-
dam semper paratam esse.
aliena non concupiscere.
nec occasione qualibet au-
ferre. mea uero non haben-
tibus misericorditer eroga-
re: apud me propter te qui
redemisti me retinere. esu-
rientem deinde reficere. siti-
entem potare. hospitem colli-
gere. nudum operire: mis-
tare languidum. requirere
carceratum: consolari triste.
afflicto et lugenti compari.
non habenti prebere neces-
saria: uictum et uestitum
diuitem cum egeno ample-

cti indigenam. fouere dome
sticum. amare peregrinum.
redimere captiuum. susci
pe re adueniam. tueri pupillum
et orphanum: suffragari ui
due. subuenire oppresso. pre
stare auxilium deolato: diu
pere colligationes impieta
tis. uel quecumq; preceptor
tuor: documenta declarant.
diligenter credere et audire.
ardenter inuestigare. pruden
ter scire. festinanter exercere.
desideranter implere: et corā
te humilem semper existere.
ut surgam non deiciar. eri
gar non subuiar. ascendam
non descendam: quia caro
cum qua inhabito. semper
ducere me uult ad peccatū.
Necum uult coronari: sed
non mecum decerare. Nullū
pestimiozem patior hostem:
quam corpus in quo habito.
Est enim quasi leo subuersor
in domo mea: undiq; pestife
ro mortu dilacerando consu
mens. **I**deo longa trahens su
spira clamitanto dica. **I**nfe
lix ego homo: quis me liba
bit de corpore mortis huius.
Gracia dei. Per quem: **I**dest
per ih̄m xp̄m dñm nr̄m.
Nec uelim o ih̄u saluator
bone. redemptor optime. **N**ec
uelim quod huc usq; nunc

supplicando deprecata sū. **N**ec
et hec deprecor quia preciosissi
mo sanguine tuo redemptus
sum: ut propter carnis cor
ruptionem non pereā in
eternum. **N**on ueniam in
mortem secundam: neq; in
terram obliuionis. **H**ec uox
mea in auribus misericor
die tue sonet. ut tuam non
carnis faciam uoluntatem:
et omnis mens mea te me
ditetur. et delectetur. te seq
tur. te confiteatur: quia redi
mento me in eternum mi
sericordia est tua. et in tua
misericordia reuiri perditā
peccatis. et surreri a mortui
s: qm̄ segregasti me a pccis
adolescentie mee. et resurreri
a mortuis. et egi penitentiā
coram te: qz seruasti michi
tempus conuersionis. quo
considerans peccata mea cō
puncta sum: et te inspiran
te egi penitentiam coram te.
Peca iam nūc tibi nunc et
semper innumeras gratias
refero. quia ut inuenireui
te. tu prius quesisti me. ut
redirem ad te tu compulisti ^{me}
ut uerberarer tu sicut puer
pater respexisti: ut confite
rer tu es operator et ut me
recognosceus plangerem.
tu dedisti michi. **P**one dñe

26
lacrinas meas in conspectu
tui tuo: et perueniat ad te
in celum deprecatio mea.
Accito queso et subueni atq;
in manibus tuis commen
datam tibi meipsam susci
pe. liberans me de ore draco
nis seuillimi. et de manu a
crocissimi inferni cum acce
peris me: et auferes de me
dño umbrę mortis. immo
deduces in semitam lucis.
in clarissimam regionem
uiuentium. Colloca me in
caulis tuissimis gregum
tuor. quia tu es pastor bo
nus qui requiris et redu
cis perditā: tueris et sal
uas inuenta. foues et sa
nas languentia: et tu es
misericors dñs qui sperā
tes in te non confundis.
requirentes te non derelin
quis: reuertentes ad te nō
respius. sed exultando et
laudando suscipis: atq; in
eterna beatitudine una
cum scis et electis tuis et
naliter reguare concedis
quia est tibi cum eterno
patre et spū sancto una
deitas. gloria. uirtus. in
perium et potestas. in
secula seculorum Amen.
*Explicit liber sancti augu
stini ad qđā conuētū km libi.*

*Incipit liber eiusdem ad
paulinum nolanum epi
scopum de cura pro mor
tuis agenda.*

Ibiūm de cura pro
mortuis gerenda
scripsi: cum inter
rogatus lictis fuisset. u
trum prosit cuiq; post mor
tem quod corpus eius apd
scī alicuius memoriā se
pelitur. Hic liber sic incipit.
Ex libro tractationum.

Ohi sanctitati tu
ē cōepiscope ue
nerande pauli
ne rescriptoriū
debitor sui ex q
nūchi rescriptisti per ho
mines filie nrē religiosissi
me flore: querens a me
utrum pro sit cuiq; post
mortem quod corpus eius
apud scī alicuius memori
am sepelitur. Hoc enī abste
uidua memorata petue
rat. pro te functo in eis p
tibus sup filio: et rescripse
ras consolans eam. idq; e
tiam nuntians de cadaue
re fidelis inuenis cōpneq;
quod materno et pio affcū
desiderauit esse completū:
ut scilicet in beatissimi fe
licis confessoris basilica
poneretur. Qua occasione

Diii

factum est. ut per eosdem y
latores litterarum tuarum etiam
mihi scriberes. ingerens
huiusmodi questionem:
atque ut responderem quid
inde mihi uideretur expo
scens. nec taces ipse quid
sentias. Nam dicas uideri
tibi non esse manes mortuorum
animarum religiosorum atque si
delum: pro suis ista cura
tum. Adungis etiam na
care non posse. quod unum
sa pro defunctis ecclesia sup
plicare consuevit: ut hinc
et illud coniecti possit. homi
ni prodesse post mortem.
si fide suorum humando eius
corpore talis prouideatur
locus. in quo appareat opi
tulationis etiam isto modo q
sita scorum. Sed cum hec ita
sint: quomodo huic opinio
in contrarium non sit quod
ait apostolus: omnes enim alia
bimus ante tribunal christi.
ut referat unusquisque scorum
ea que per corpus gesserit.
sive bonum sive malum: non
te satis uidere significas.
Nec quippe apostolica sen
tentia. ante mortem admo
net fieri quod possit pro
desse post mortem: non tunc
quando iam recipiendus
est: quod quisque gesserit

ante mortem. Verum hec
ita soluitur questio. quoniam quo
dam uite genere acquiritur
dum in corpore hoc uiuitur
ut aliquid adiuuent ista de
functos: ac per hoc secundum
ea que per corpus gesserunt.
eis que post corpus religiose
pro illis facta fuerint adiu
uantur. Sunt enim quos
nichil omnino adiuuant ista:
sive pro eis fiant quorum tam
mala sunt merita. neque ta
libus digni sunt adiuuari:
sive pro eis quorum tam bona
ut talibus non indigeant ad
iumentis. Venire igitur
uite quod gesserit quisque per
corpus. efficitur. ut profint
uel non profint. quatenusque
pro illo pie fiunt. cum reli
querit corpus. Nam meritum
per quod ista profint. si nul
lum comparatum est in
hac uita: frustra post hanc
queritur uitam. Ita fit. ut
neque manifeste ecclesia uel
suorum cura pro defunctis. quod
potuerit religionis impen
dat: et tamen ferat unum
quisque secundum ea que ges
sit per corpus. sive bonum
sive malum: reddente domino
unumquisque secundum opera
eius. Est enim hoc quod im
penditur. possit ei prodesse

post corpus: in ea uita est ac
quiescenti. quam gessit i cor
pore. **P**oterat inquisitioni
tue sufficere mea ultra breuis
responsio: sed qia alia mo
ueant quibus respondendu
existimo. parumper attende.
In machabeoz libris legimus
oblatum pro mortuis sacri
ficium. Sed et si nusquam
in scripturis ueteribus om
nino legeretur: non pua tn
est uniuerse ecclesie. que in
hac consuetudine clarz au
ctoritas: ubi in precibus sa
cerdotis que dno deo ad ei
altare funduntur. locum
suum habet etiam commu
natio mortuoz. **S**icutu aliqd
prosit anime mortui. locus
corporis sui. operosius inqu
rendum est: ac primu utru
inter sit aliquid ad inferre
dam uel augendam mise
riam post hanc uitam spi
ritibus hominum: si eozu
sepulca corpora non fuerit.
non sedm opinionem ut
cuq; uulgatam: s; potius se
cundum religionis nre sa
cras litteras est uidendum.
Neq; enim credendum est
sicut apud maronem le
gitur. insepultos transendo
atq; nauigando inferni
anime prohiberi: q; scilicet

nec ripas datur horrendas
et rauca fluentia transporta
re: priusquam sedib; ossa
quiescerint. **Q**uis cor xpi
anum inclinet hys poeticijs
fabulosissq; figmentis: cum
dñs ihs inter manus uniu
cor qui eoz corpora in pote
state haberent. ut securi oc
cumberent xpiam. nec ca
pillum capitis eoz asserat
perituum: exhortans ne
timeant eos qui corpus oc
ciderunt. amplius non habet
quid faciant. **H**inc primo li
bro de ciuitate dei satis qua
tum existimo sum locutus:
ut eoz tentem retunderem:
qui barbaricam uastitate.
precipue quam nuper ro
ma perpessa est. xpiamis te
porib; impunitando. etiam id
obitunc. quod suis illic no
subuenerit xps. Quibus cu
responsu fuit animas fide
lium pro sue fidei meritis.
ab illo susceptas fuisse. insul
tant de cadaueribus insepul
tis. **T**otum itaq; istu de se
pultura locum. uerbis tali
bus explicau. **A**t enim i
tanta(inquam) strage cada
uerum. nec sepeliri potue
runt. **N**eq; istud pia fides
minimū reformidat. tenes
predictum: nec absumetes

bestias resurrecturis corporibz
obfuturas. quoz capillus capi
tis non peribit. Nullo modo
diceret ueritas. nolite timere
eos qui corpus occidunt. ani
mam autem non possunt oc
cidere: si quicquam obesset futu
re uite. quicquid inimici de cor
poribus occisor facere uoluisset.
nisi forte quispiam sic absurd
est ut contemdat eos qui corp
occidunt non debere timeri an
te mortem. ne corpus occidant.
et timeri debere post mortem.
ne corpus occisum sepeliri nō
sintant. Falsum est ergo quod
ait. qui corpus occidunt et pē
ea non habent quid faciant:
si habent tanta que de cadaue
ribus faciant. Absit ut falsū
sit quod ueritas dixit. Dictū
est enim aliquid eos facere
cum occidunt. quia in corpore
sensus est occidendo: postea ue
ro nichil habere quod faciant.
quia nullus sensus est in cor
pore occiso. Multa itaq; corpo
ra xpianoz terra non texiit:
nullum eoz quisquam a celo
et terra separauit: quam to
tam implet presentia sui qui
nouit unde resuscitet quod ac
cuit. Dicitur quidem in psal
mo posuerunt mortalia ser
uoz tuoz escas uolatilibus
celi. carnes scōz tuoz bestijs

terre: effuderunt sanguinem
eoz tanquam aquam in cir
cuito ipsi. et non erat qui
sepeliret. Sed magis ad eragge
randam crudelitatem eoz qui
ista fecerunt: non ad eoz in
felicitatem qui ista perpessi
sunt. Quamuis enim hec in
conspetu hominum dura et
dura uideantur: sed preciosa ī
conspetu domini mors scōz
eius. Proinde ista omnia ita
curatio funeris. condicio sepul
ture. pompa exequiarū. magi
s uiuoz solatia. quam subli
dia mortuoz. Si aliquid pro
dest impio sepultura preciosa:
oberit pio uilis aut nulla.
Preclaras exequias in conspe
ctu hominum. purpurato illi
diuiti turba exhibuit famulo
rum: sed multo clariores in cō
spetu dñi ulcerofo illi pauperi
ministerium prebuit angelo
rum: qui eum non extulerūt
in marmoreum tumulum.
sed in abrahe sinum sustulerūt.
Rident hec illi. contra quos te
sentendam suscepimus ciuita
tem dei. Ferunt tamen sepul
ture curam etiam eoz philoso
phi contempserunt: et sepe u
niuersi exheretati dum pro ter
rena patria morerentur. ubi
postea iacerent uel quibus be
stijs escas fierent non curarūt.

Licetq; de hac re poetis plausibi
 licet dicere, Celo regitur qui nō
 habet urnam: quantonimius
 debent de corporib; insepultis in
 sultare xpianis: quibus et ipi
 us carnis. membrorq; omnium
 reformatio. non solum ex terra
 uerū etiam ex alior elementor
 secretissimū sūm quo dilapsa ca
 dauera recesserunt: in temporis
 puncto reddenda et redintegrā
 da promittitur: **R**ec iteo contēp
 nenda et abiicienda sūnt corpo
 ra defunctor maximeq; iustorū
 atq; sacrum: quibus tanquam
 organis et uasis ad omnia bona
 opera scs usus est spiritus. Si
 enim paterna uestis et auulus
 ac si quid huiusmodi tanto ca
 rius est posteris. quanto erga
 parentes maior affectus: nullo
 modo ipsa spernenda sūnt cor
 pora. que utiq; multo familia
 rius atq; coniunctius quam
 quelibet indumenta gestamus.
Nec enim non ad ornamentū
 uel adiutorium quod adhibetur
 extrinsecus: sed ad ipsam natu
 ram hominis pertinent. **H**inc
 et antiquor iustor funera offi
 ciosa pietate curata sūnt. et ere
 que celebrare. et sepultura p
 iusa: ipsiq; cum uiuerent de
 sepeliendis uel etiam transse
 rendis suis corporibus filiis
 mandauerunt. **E**t tobiās sepe

liendo mortuos deum prome
 ruisse. teste angelo commenda
 tur. **I**pse quoq; dñs die tertio
 resurrexerit. religiose mulie
 ris bonum opus predicat: p
 dicandūq; commendat. quod
 unguentum pretiosum super
 eius membra effuderit. atq;
 hoc ad eum sepeliendum fece
 rit. **E**t laudabiliter commemo
 rantur in euangelio: qui cor
 pus eius de cruce acceptum di
 ligenter atq; honorifice regen
 dum sepeliendumq; curarūt.
Herum iste auctoritates non
 hoc admonent. quod insit ull
 cadauerib; sensus: sed ad dei
 prouidentiam cui placent etiā
 talia pietatis officia corpora
 quoq; mortuor pertinere signi
 fican. propter fidem resurre
 ctionis astringendam. **U**bi et
 illud salubriter discantur quā
 ta possit esse remuneratio pro
 elemosinis. quas uiuentibus
 et sententib; exhibemus. si
 neq; hoc apud deum pīt. quod
 exanimis hominū mēbris
 officio diligentiaq; persoluit.
Sunt quidem et alia que sū
 patriarche de corporibus suis.
 uel condendis. uel transse
 rendis. prophetico spiritu di
 cta intelligi uoluerunt. **N**on
 autem hic locus est ut ea per
 tractemus: cum sufficiat ista

preferendi

que diximus. **S**i ea que sustentant
dis inueniuntur sunt necessari
a sicut ictus et amictus. quā
uis cum graui afflictione de
sint non frangunt in bonis
persuendi tolerandiq; uirtu
tem. nec eradicant ex animo
pietatem. sed exercitaciam fa
ciunt fecundiorē: quanto
magis cum desint ea que cu
randis fimeribus condendiq;
corporib; defunctor; adhiberi so
lent non efficiunt miseros
in occultis pioꝝ sedibus iam
quietos. **N**ec per hoc qm̄ ista
cadauerib; xpianoz in illa ma
gne urbis. uel etiam alioꝝ
oppidoꝝ uisitatione defuerunt.
nec uiuoz culpa est qui non
potuerunt ista p̄bere. nec
pena mortuoz qui non potu
erunt ista sentire. **H**ec ē in
de sepulture causa atq; ratioe
sententia: **Q**uam propterea
ex alio libro meo in ubi tran
stuli. quia facilius hoc a me
recenseri potuit. quam idipm̄
ab alio modo eloquendū fuit.
Quod si uerum est profecto
etiam prouisus sepeliendis
corporibus apud memoria
toꝝ locus. bone ac affecti
onis humane est erga fime
ra suoz: qm̄ si nonnulla reli
gio est ut sepeliantur nō po
test nulla esse quando ubi se

peliantur attenditur. **S**ed cū
talīa uiuoz solatia requirunt.
quib; eoz pius in suos animus
appareat: non uideo que sint
adiumenta mortuoz nisi ad
hoc ut dum recolunt ubi sit
posita eoz quos diligunt coꝝ
pora. eisdem scis illos tanquā
patronis susceptos apud dnm̄
adiuandos orando commendet.
Quod quidem facere possent.
etiam si talibus locis eos hu
mare non possent. **S**ed non
ob aliud uel memorie uel mo
numenta dicuntur ea que in
signita sunt sepulchra mor
tuoz: nisi quia eos qui uiuē
tium oculis morte subtrahi
sunt. ne obliuione etiam coꝝ
dibus subtrahantur in memo
riam reuocant. et ammonen
to faciunt cogitari. **N**am et me
morie nomen id aptissime offe
dit: et monumentum eo qd
moneat mentem. id est admo
neat. nūcipatur. **P**ropter qd
et greci **μνησίων** uocant. qd
nos memoriam seu monumē
tum appellamus. qm̄ lingua
eoz memoria ip̄a qua memi
nimus. **μνησις** dicitur. **A**ni
mū itaq; recollit animus ubi sepul
tum sit km̄ corpus. et occur
rit locus noīe martyris uene
rabilis: eisdem martyꝝ animā
dilectam cōmendat recordan

29
tis et precantis affectus: Qui cum
defunctis ac fidelibus kmis exhi-
beatur: eū prodesse non dubium
est: hys qui cum in corpore uiue-
rent talia sibi post hanc uitā
prodesse meruerunt. Verum
et si aliqua necessitas uel huma-
ri corpora uel in talibus locis
humari nulla data facultate
peruntur: non sunt p̄ter
mittente supplicationes pro spi-
ritibus mortuor quas faciendā
pro omnibus in xp̄iana ^{et catholica} loca
te defunctis etiam tacitis nōibz
sub generali cōmemoracione
suscepit ecclesia: ut quibus ad
ista desunt parentes aut filij
aut quicumq; cognati uel ami-
ci: ab una exhibeatur eis pia
matre communis. Si autem de-
essent iste supplicationes que
sunt recta fide ac pietate pro
mortuis: puto qd nichil p̄desset
spiritibz eor. quauiliber locis
suis exanimata corpora ponere-
tur. Cum ergo fidelis mater
fidelis filij defuncti corpus de-
siderauit in basilica martyris
poni: siquidem credidit eius
animam martyris meritis
adiuari: hoc qd ita credidit
supplicatio quedam fuit: et
hec profuit siquid profuit.
Et quod ad idem sepulchrū
requirit animo. et filij ma-
gis magisq; commendat ad

uiuat defuncti spm non mor-
tui corporis locus: sed ex loci me-
moriam uilius matris affectus.
Simul enim et quis et cui cō-
mendatus sit: non unq; fru-
ctuose religiosam mentem p̄-
cantis attingit. Nam et oran-
tes de membris sui corporis
faciunt qd supplicanti bz con-
gruit. cum genua figunt. cū
manus extendūt. uel etiam
prosterminantur solo: et si quid
aliud faciunt uisibiliter. quā-
uis eor inuisibilis uoluntas
et cordis intentio deo nota sit
nec ille indigeat hys indicijs
ut animus ei pandatur huma-
nus: si hys magis seipsum ex-
citat homo ad orandum ge-
mendumq; humilinus atq; fer-
uentius. Et nescio quomodo.
cum huius motus corporis fieri
nisi motu animi precedente
non possint. eisdem rursus
exterius uisibiliter factis ille
interior inuisibilis qui eos sentit
auegitur: ac per hoc cordis af-
fectus qui ut fierent ista pre-
cessit. quia facta sūt. crescit. Ve-
rumtamen si eo modo quisq;
teneatur uel etiam ligetur
ut hec de suis membris facere
nequeat: non iteo non orat
interior homo et ante oculos
dei in secretissimo cubili ubi
cōpungitur. stermitur. Ita enā

cum plurimum interfit ubi
ponat corpus mortui sui. qui
pro spiritu eius deo supplicat.
quia et preceps affectus loci
elegit sanctum. et illic corpore
posito recordatur locus sanctus.
eum qui precesserat renouat
et auget affectum. tamen etiam
si non possit ubi religiosus a
micius elegit humare. quem di
ligit. nullo modo debet a suppli
cationibus necessariis in eius
commendatione cessare. **U**bi
cumque enim iaceat uel non ia
ceat defuncti caro. spiritui requi
es acquirenda est: qui cum uide
erit secum abstulit sensum.
quo interesse possit. quomodo
quisque sit siue in bonis siue in
malis: nec ab ea carne expectat
adiuari suam uitam. cui prebe
bat ipse uitam. quam de traxit.
excedens. et redditurus est redi
ens: qui non caro spiritui. sed spiritus
carni etiam ipsius resurrectionis
meritum comparat: utrum ad
penam. an ad gloriam remuul
cat. Legimus in ecclesiastica hy
storia quam grece scripsit euse
bius. et in latinam linguam
uertit iulianus. marciū corpo
ra in gallia cambus exposita.
cunimque reliquias atque ossa mor
tuorum usque ad extremam consup
tionem ignibus concremata:
eodemque cineres fluuio roda

no. ne quid ad memoriam qua
lemque relinqueretur. in peris.
Quod non ob aliud accidendum est
diuinitus fuisse permittum: nisi
ut discerent christiani in considen
do christum dum contempnit hanc
uitam. multo magis contempnere
sepulturam. **H**oc enim quod in
genti seuitia de corporibus mar
tyrum factum est. si eis quicquam
noceret: quominus beate requi
escerent eorum uictoriosissimi spiritus.
non utique fieri sineretur. **R**e ipsa
ergo declaratum est. non ideo di
xisse dominum. Nolite timere eos qui
occidunt corpus. et postea non
habent quid satiant. quod non
esset permittum aliquid eos fa
cere de suorum corporibus mortuorum:
sed quoniam quicquid facere permitti
essent. nichil quo minueretur
christiana defunctorum felicitas fieret.
nichil inde ad sensum post mortem
uiuendum perueniret: nichil
ad detrimentum saltem ipsorum
corporum saltem quo minus inter
gra resurgerent pertineret. **E**t
tamen ex illo humani corporis affe
ctu quo nemo unquam carnem
suam odio habet. si cognoscant
homines aliquid post mortem
suam suis corporibus de futurum
quod in sua cuiusque gente uel
patria poscat sollempnitas se
pulture. conuertantur ut homines.
et quod ad eos. post mortem non

pertinebit. pertinet ante mortē: ^(suis corpibz) ^(vbi s' tractat) ita ut inueniatur in regnorum
libris deus per prophetam mina
ri alteri prophete qui eius trans
gressus est uerbum. quod non
inferretur cadauer eius in sepul
chrum patrum eius. Que scrip
tura sic se habet. **Hec** dicit dñs.
Quia inobediens fuisti oī dñi
et non custodisti mandatu quod
tibi precepit dominus deus tuus
et reuersus es et comediisti pa
nem et bibisti aquam in loco in
quo precepi tibi ne comederes pa
nem neq; biberes aquam: non
inferretur cadauer tuum in se
pulchrum patrum tuor. **Quā**
hec pena pendeuda sit si dampnū
euuangelium cogitemus ubi
post corpus occisum nichil me
tuendum esse didicimus ne me
bra examina patiantur: nec pe
na dicenda est. **Si** autem huma
num erga suam carnem consi
deremus affectum: potuit me
terteri uel conuictari minus qđ
sensurus non erat mortuus. **Et**
hec erat pena: qm̄ tolebat ami
nus id de suo corpore futurum.
quamuis cum fieret non tole
ret. **Hactenus** enim uoluit do
minus seruum suum plectere.
qui non sua conuictaria spe
uerat preceptum eius implere:
sed aliena decipiente fallacia
obedire se credidit qm̄ non obedi

uit. **Hec** enim putandum est ita
fuisse interemptum mortu bestie
ut ad supplicium tartareum eius
deinde anima raperetur: quando
quidem ipm̄ eius corpus item leo
qui occiderat custodiuit: numēto
etiam quo uehebatur illeſo. et si
inul cum illa inanimata intrepi
da presencia: ad sui domini sumu
astante. Quo mirabili signo ap
paret hominem rei coercitum
potius temporaliter usq; ad mor
tem: quam prinitum esse post
mortem. **De** qua re apłs cum
propter quorundam offensas
commemorasset infirmitates
mortelq; multor. si enim nos
iplos inquit iudicaremus a do
mino non iudicaremur. cum
autem iudicamur a domino cor
ripimur. ne cum mundo damp
nemur: cum sane ipse qui rece
perat in monumento proprio
satis honorifice sepeliunt seq;
sepeliendum iuxta eius ossa ci
rauit: ita sperans parci posse
quoq; ossibus suis cum ueniret
tempus. quando scđm illius ho
minis dei prophetiam. iofias
rex iuda in illa terra multorū
eruit mortuor ex eisdem ossibz
ossa sacrilega altaria que culpa
libus constituta fuerant fume
stauit. **Deperat** quippe illi mo
numento ubi iacebat propheta
qui ante annos amplius quā

trecentos ista predixerat. et prop-
ter ipsum nec illius qui eum se-
dixerat sepultura uiolata est.
Affectu namq; illo quo nemo car-
nem suam unquam odio h-
proiicerat cadaueri suo: qui oc-
ciderat mendacio animam suā.
Ex hoc igitur quod carnem suā ^{deus qz}
quisq; naturaliter diligit et illi
pena fuit addiscere. non eum
futurum in sepulchro patrum
suorum. et hinc cura prospicere
ut parceretur ossibus suis si in-
pta eum iaceret cuius sepulch-
nemo uiolaret. **H**unc affectū
martyres xpi certantes pro ue-
ritate uiderunt. **N**ec mirū qz
contemplerunt quod nō fuerit ^{aut}
peracta morte sensuri: qui nō
potuerunt eis quos uiuentes
sentiebant cruciatibus uinci. **P**-
terat utiq; deus qui leonem pro-
phete corpus quod ipse occiderat
ulterius non permisit attinge-
re et fecit de peremptore custodem:
poterat inquam a suorū interfe-
ctis corporibus canes quibus
fuerant proiecta prohibere: po-
terat et ipsam hominum inui-
merabilibus modis terrere se-
uiciam. ne cadauera incendere
ne cineres dispergere auderet:
sed hoc quoq; expetimentū mul-
tiplici uarietate temptationū
teesse non debuit. ne fortitudo
confessionis que innumera

persecutionis pro corporis salu-
te non cederet. pro sepulchri hono-
re crepidaret: postremo ne fides
resurrectionis consumptionem
corporū formidaret. **D**ebuerūt
ergo et ista permitti ut etiam ^{hanc}
post hec tanta honoris exempla
martyres in xpi confessione fer-
uentes huius quonq; testes fie-
rent ueritatis. in qua didicerāt
eos a quibus sua corpora inter-
ficerentur postea nihil habere
quod fecerint: qm̄ quicquid mor-
tuis corporibus faceret utiq; in-
chil facerent: quando in carne
omni uita carente nec aliquid
sentire posset qui inde nugia-
uit. nec aliquid inde perdere q̄
creauit. **S**ed inter hec que fie-
bant de corporibus occidit. cū
martyres non ea metuentes
magna fortitudine pacerentur.
tamen apud fr̄es luctus ingēs
erat qd nulla dabatur potestas
scoꝝ fimerib; iusta persolvere
nec occulte subtrahere aliquid
sicut eadem testatur hystoria
crucelium custodum inglie pre-
mittebant. **I**ta cum illos qui
occisi fuerant in dilaceratione
membroꝝ suorū in conflagra-
tione ossium in dispersione ci-
nerum misera nulla contin-
geret. istos tamen qui nichil
eorū sepelire poterant magna
misericordia cruciabar: qz illis
^{miseria}

nullo modo sentientibz ipi quo-
dam modo sentiebant: et ubi
iam illoz nulla erat passio erat
illoz misera compassio. **S**ecundu
istam quam dixi miseram com-
passionem. laudantur illi et a re-
ge dauid bndiantur: qui saulis
et ionathe ossibus aridis sepul-
ture misericordiam prestiterunt.
Que tandem misericordia presta-
tur nichil sentientibus? **A**n forte ^{hoc}
reuocandum est in opinionem:
quod infernum fluminum insep-
ti non poterant transire. **N**on
Absit hoc a fide xpiana. Alioquin
pessime actum est cum tanta
martirum multitudine quoru
non poterant corpora sepeliri.
et fallaciter eis ueritas dixit. no-
lite timere eos qui corpus occidit
et postea non habent quid faci-
ant: si eis tanta mala facere po-
tuerunt quibus impedirentur
ad loca erapatata transire. **S**ed qz
hoc sine ulla dubitatione falsissi-
mum est. nec aliquo obest fide-
libus negata eoz corporibus sepul-
tura: nec aliquid si exhibeatur
infidelibus prodest. **C**ur ergo illi
qui saulem et filium eius sepelie-
runt misericordiam scalle dicitur.
et ex hoc a rege pio bndiantur:
nisi quia bene afficiuntur corda
miserantium. qm ea uolent mor-
tuoꝝ corporibus aliens: que illo
affectu quo nemo unquam car-

nem suam odio habet nolunt
fieri post mortem suam corpori-
bus suis: et quod sibi exhiberi
uolunt quando sentiri non est.
Alijs non sentientibz curant ex-
hibere dum sentiunt. **P**arrane
ista quedam: que hinc disputa-
tioni non negligendam uidean-
tur insere questionem. **S**erun-
tat quippe nonnulli mortui ul'
in sompnis uel alio quocunq;
modo apparuisse uiuentibz: atq;
ubi eoz corpora iacerent inhu-
mata nescientibz locosq; mon-
stratis ammonuisse: ut sibi se-
pultura que defuerat preberet.
Nec si falsa esse responderimus:
contra quorundam scripta fi-
delium et contra eoz sensus q
talita sibi accidisse confirmant
impudenter uenire uidebimur.
Sed respondendum est non deo
putandum esse mortuos ista
sentire: quia hec dicere uel indi-
care uel perere uidetur in som-
nis. **N**am et uiuetes apparere
sepe uiuentibus dormientibus
dum seipsi nesciant apparere:
et ab eis qui hec sompnauit
runt audiunt dicentibus. qd
eos in sompnis uiderint ageres
aliquid uel loquentes. **S**i ergo
me potest aliquis in sompnis
uidere sibi aliquid quod factu
est indicantem. uel etiam quod
futurum est premitantem:

cum id ergo prorsus ignorem. et
omnino non curem. non solum
quid ille sompniat. sed utrum dor
miente me uigilet. an uigilante
me dormiat. an uno eodemq; te
pore uigilemus ambo. siue dor
miamus. quando ille sompniū
uider. et in quo me uider. quid
mirum si nescientes mortui nec
ita sentientes. tamen a uiuenti
bus uideantur in sompniis: et ali
quid dicant quod euigilantes
uerum esse cognoscant. Anglias
igitur operationibus fieri credi
derim. siue permittatur desup
siue iubeatur ut aliquid dicere
de sepeliendis corporibus suis
uideantur in sompniis. cum id
penitus nesciant quoz illa st.
corpora. **I**d autem aliquando ui
detur fieri. siue ad uiuoz qualescūq;
solatium ad quos pertinent illi
mortui quoz apparent ymagi
nes sompniantibz. siue ut hys
admonitionibus generi huma
no sepulture commendentur hu
manitas. que licet defunctis nō
opituleatur. culpanda tamen irre
ligiositate negligitur: aliquando
autem fallacibus uisus homines
in magnos mittuntur errores.
quos talia perpeti iustum est.
uelut si quisquam uideat i somp
niis qd eneis uidisse apud isero
poetica fallitate narratur. et ei
cuiusq;nam non sepulta appareat

ymago. loquaturq; talia. qualia
fertur illi loquutus fuisse palpi
narius. et cum euigilauerit ibi
corpus eius inueniat ubi iacere
inhumatum cum sompniaueret
audiuit admonitus et rogatus
ut sepeliret inuentum: et quia
id uerum esse comperit. credat
ideo mortuos sepeliri ut eoz ani
me ad loca transeant. unde in se
pultoz animas inferna prohibe
ri lege sompniatur. **H**onne ita
credens. plurimum a tramite ue
ritatis exorbitat. **S**ic autem ihs
mitas humana sese habet ut quē
mortuum in sompniis quisq; ui
derit. ipius animam se uidere ar
bitretur: cum autem uiuum simi
liter sompniatur. non eius ani
mam neq; corpus s; hominis si
militudinem sibi apparuisse nō
dubitet: quasi non possint et
mortuoz hominū eodem modo
nescientium. non anime s; simi
litudines apparere tormentibz.
Pro certo cum medysolani essem
audiuimus quod cū debitum re
peteretur a quodam defuncti pa
tris cautione pzolata. quod filio
nesciente a patre iam fuerat p
solutum: conuocari homo gra
uissime cepit. atq; mirari quod
ei pater moriens. non dixerit qd
deberet. cum fecisset etiam testa
mentum. **T**unc ei nimis anxio
apparuit iam pater ei i sompniis.

et ubi esset repositum quo illa
 cautio uacillata fuerat indicauit.
 Quo inuento uiuentis atq; monstra
 to non solum falsi rebiti calumpni
 am propulsauit: sed etiam pater
 num recepit cyrographum. quod
 pater non receperat qm̄ est pecu
 nia persoluta. **H**ic itaq; putatur
 anima hominis curam gessisse
 pro filio. et ad eum uenisse admi
 entem: ut docens quod ignorabat
 magna molestia liberaretur. **S**ed
 eodem ipso ferme tempore quo id
 audiuimus ibidem nobis apud
 medypolamum constitutū cartha
 ginē rethor eulogius qui meus
 in eadem parte discipulus fuit.
 sicut ipse michi postea quam ī
 affricam reuocauimus retulit.
 cum rethoricos ciceronis libros
 discipulis suis traderet. recensēs
 lectionem quam post tridie fue
 rat traditurus: quemdam locum
 offendit obcurum. Quo non in
 tellecto: uix potuit dormire solli
 catus. Quis nocte somniantē illi
 ego qd non intelligebat exposui
 immo non ego sed ymago mea
 nesciente me: et tam longe trās
 mare aliquid aliud siue agente
 siue somniantē. et nichil de illi
 curis omnino curante. Quo mo
 do fiant ista nescio: q; quomodo
 libet fiat cur non eodem modo
 credimus fieri. ut in sompnis
 quisq; uideat mortuum. quom̄

sic ut uideat et uiuū. ambobus
 utiq; nescientibz neq; curantibus
 quis uel ubi uel quantum eorum
 ymagines sompnet. **S**imilia
 et autem sompnis nonnulla
 etiam uisa uigilantium: qui cur
 batos habent sensus. sicut fre
 netia. uel quocunq; Arentes
 modo. Nam et ipi locutur sepe
 cum uere presentibus. loquuntur
 etiam cum absentibz quasi cū
 presentibus quoz ymagines
 arriunt: siue uiuoz siue mor
 tuoz. **S**ed quemadmodum hi
 qui uiuunt ab eis se uideri et
 cum eis se loqui nesciunt. neq;
 enim reuera ipi assunt. aut
 ipi sermocinantur. sed turbant
 sensibus homines talia uisa y
 maginaria patiuntur: eo mo
 do et hi qui ex hac uita migra
 runt. sic affectis hominibus
 uidentur quasi presentes cum
 sint absentes: et utrū aliquis
 eos ymaginalliter uideat omni
 no nescientes. **H**uius rei simile
 est etiam et illud: cum homi
 nes alius quā si dormirent
 subtrahuntur corporis sensibz
 et occupantur talibus uisibz. Et
 hijs enim apparent ymagines
 uiuoz atq; mortuoz. sed cum
 fuerint sensibus redditi quos
 cumq; mortuos uidisse se dice
 rint uere cum eis fuisse credun
 tur: nec attendunt qui hec au

duunt similiter ab eis absentiu
atq; scientium quorundam etiam
imagines uiuas esse uiuorum.
Homo quidam curma nomi
ne municipij tulliensis quod
pyppom proximum est curialis
pauper uix illius loci diu iur.
alicuius et simpliciter rustica
mis cum egrotaret: ablatiis
sensibus pene mortuus iacuit
aliquot diebus. Tenuissimus
flatus in naribus qui manu
admodum uicinis sentiebatur
et erat exiguum uiuentis in
dicium: ut exanimem sepeli
ri non sinebat. Nullos artus
mouebat: nulla sumebat ali
menta: nichil oculis nichil
ullo alio sensu corporis qua
libet impacta molestia sentie
bat. Videbat tamen multa ue
lut in sompniis: que tandem
aliquando post dies plurimos
quasi euigilans uisa narrauit.
Ac primum mox ut aperuit
oculos. erat aliquis inquit ad
domum curme fabri ferrarij:
et uideat quid ibi agatur. Quo
cum itum esset: inuentus est
mortuus eo momento quo ille
fuerat sensibus redditus et
pene a morte reuixerat. Tunc
intentis qui aderant illum
exhiberi iussum esse. quando
ipse dimissus est indicauit: itq;
illic unde redierat. dixit audire

se quod non curma curialis sed
curma faber ferrarius ad loca illa
illoz mortuoz preceptis funder
adduci. In illis ergo uisus tanq;
sompniis suis inter eos refunc
tos quos uidebat pro meritoz
diuersitate tractari: agnouit et
am nonnullos quos nouerat
uiuos. Ipsos autem uere foris
credidisse: si non inter illa qd
sompnia sua uidisset etiam
quosdam qui nunc usq; adhuc
uiuunt. clericos uidelicet. et ali
quos religionis sue a quoz
ibi presbitero audiuit. ut apud
pypponem baptizaretur a me. qd
et factum esse dicebat. **H**ierat
itaq; in illa uisione presbiteru.
clericos. meipsum. mundu scilz
mortuos: in qua postea uidit
et mortuos. Cur non etiam illos
sicut nos uidisse crederetur usq;
scilicet absentes atq; uescentes.
ac per hoc non ipsos sed simi
litudines eoz sicut etiam loq;
Ham. et fundum uidit ubi e
rat ille cum clericis presbiter.
et pypponem ubi: a me quasi
baptizatus est: in quibus lo
cis profecto non erat quando
illic sibi esse uidebatur. Nam
quid ibi ageretur eo tempore
nesciebat: quod procul dubio
sciret si uere ibi esset. **H**is it
igitur ista que non presentant
in ipsis rebus ut sunt: sed in

quibusdam rerum ymaginibus
adumbrantur. Deinde post mul-
ta que uidit etiam in paradysu
se introductum esse narravit: di-
citurq; sibi esse cum inde dimitte-
retur rediens ad suos. **H**abe
baptizare: si uis esse in isto loco
beator. Deinde ut a me baptiza-
retur adiungitur: iam factum
esse respondit. **C**ui rursus ille q
cum eo loquebatur. **V**ade inquit
uere baptizare. **N**am illud in ui-
sione uidisti. **P**ost ista conualuit:
perrexit ypponem. **P**ascha iam
appropinquabat: tedit nomen me
alios copetentes pariter cum plu-
rimis incognitis nobis: nec illa
michi uisionem uel aliquam no-
strorū indicare curauit. **B**apiza-
tus est: peractis diebus scis reme-
auit ad propria. **B**ienio uel am-
plus transacto: ego cuncta cogno-
ui. **P**rimo per quemdam meum
cuiusq; amicum in conuicio meo:
cum quedam talia loqueremur.
Deinde institi ac feci ut hec michi
presens ipse narraret: attestanti-
bus honestis ciuibus suis: et de
mirabili eius egritudine ut ia-
cuerit pene mortuus per dies
plurimos: et de illo alio curma
fabro ferrario: quod conuincio
ram superius: et de his omnib;
que cum michi diceret etiam se
et tunc ab illo audisse recolebat
atq; firmabant. **Q**uam ob rem

sicut uidit baptismum suum et
meipsum et ypponem et basilica
et baptisterium: non in rebus ip-
sis sed in quibusdam similitudi-
nibus rerum: ita et alios quosda
uihos eisdem nescientibus uiuif-
icauit non ergo ita et alios mortu-
os eisdem nescientibus uiuif-
icauit non istas orationes angeli-
cas credimus per dispensatione
prauitentie dei bene uentis et
bonis et malis: secundum instru-
tibilem altitudinem iudiciorū
suoꝝ siue instruuntur hinc me-
tes mortalium siue fallantur:
siue consolentur siue eritant.
sicut uniusq; prebenda est mi-
sericordia uel irroganda uindi-
cta: ab illo cui misericordia et
iudicium non maniter cunctat
ecclesia. **U**t uolet accipiat un-
quisq; quod dicam. **S**i rebus in-
uentum uicer essent anime mor-
tuoꝝ: et ipse nos quando eas ui-
demus in sompnis alloqueren-
tur: ut de alijs taceam meipsum
pia mater nulla nocte deseret:
que terra marisq; secata est ut
mecum inueneret. **A**bsit enī ut fa-
cta sit ista felicioꝝ crudelis: usq;
adeo ut quanto aliquid angit cor
meum: nec tristem filium con-
soletur quem dilexit unice: que
numquam uoluit mestum ui-
dere. **S**ed profecto quod sacer-
psalmus personat uerum est:

quoniam pater meus et mater
mea dereliquerunt me. Dominus
autem assumpsit me. Si ergo de
reliquerunt nos patres nri: quo
modo nris curis et rebus interest?
Si autem parentes nri inter sunt:
qui sunt alij mortuorum qui noue
runt quid agamus quid ue pa
tiamur? **M**aias propheta dicit.
Tu es enim pater nri: quia abra
ham nesciuit nos: et isrl non
cognouit nos. Si tamen patrum
arche quid erga populum ex
his proceratum ageretur igno
rauerunt: quibus deo credenti
bus populus ipse de illoz styge
promissus est: quomodo mortuan
norum rebus acti: actibus cogno
scendis adiuuandisq; miscantur?
Quomodo dicimus eis fuisse con
sultum: qui obierunt antequam
uenirent mala que illoz obitu
consecuta sunt: si et post morte
sentiant quecumq; in uite huma
ne calamitate contingunt. An
forte nos errando ista dicimus: et
hos putamus quicquid quos ique
ta uita uiuorum sollicitat. Quid e
ergo quod pijsimo regi iosie pro
magno bnficio promissus deus qd
esset ante mortuus: ne uideret
mala que uentura illi loco et po
pulo minabatur? Que dei uerba
sunt. Hec dicit dñs deus isrl. Ver
ba mea que audisti et ueritus es
a facie mea: cum audisti que loci

tus sum de loco isto: et qui commo
rantur in eo ut desolatur: et in
maledicto sit: et confadisti uestimen
ta tua et fleuisti in conspectu meo:
et ego audiui dixit dñs sabaoth.
non sic. **N**unc ego apponam te ad
patres tuos: et apponeris cu patre
et non uidebunt oculi tui omnia
mala que ego induco in locum
hunc: et qui commorantur in eo.
Territus ille de comminationibz
fleuerat: et sua uestimenta con
fuderat: et sit omnium maloz
funeris: de pperatura morte secu
rus: quod ita requiesceret esset
in pace et omnia illa non uideret.
Ibi ergo sunt spiritus defunctorum:
ubi non uident quecumq; agunt:
aut eueniunt in ista uita homi
num. Quomodo ergo uident tu
mulos suos aut corpora sua: u
trum abiecta iaceant an sepulta?
Quomodo inter sunt mulierie ui
uorum: cum uel sua ipsa mala pa
tiantur: si talia merita concipere
runt: uel in pace requiescant
sicut huic iosie promissum est
ubi mala nulla nec patiento nec
compatiento sustineant. libera
ti ab omnibus malis que pa
tiento et compatiento cum hic
attulerent sustinebant. **D**ixerit
aliquis. Si nulla est mortuorum
cura de uiuis: quomodo ille di
ues qui apud inferos torque
batur rogabat patrem: ut nunc

tat lazarus ad quinq; fratres
 suos mundum mortuos: et agat
 cum eis ne ueniant et ipsi in eu-
 dem tormentor locum. **Sed** nū-
 quid quia hoc ille dñes dixit:
 ideo quid fratres agerent uel qd
 paterentur in illo tempore sciuit.
Ita illi sunt cura de uiuis: quāuis
 quid agerent omnino nesciret.
 quemadmodum est nobis cura
 de mortuis: quāuis quid agat
 utiq; nesciamus. Nam si nichil de
 mortuis amaremus: non utiq;
 pro illis deo supplicaremus. **De-**
 mīq; abrahā nec lazarus mi-
 ser. et moysen et prophetas hic
 eos habere respondit: quos au-
 dire deberent ut ad illa supplicia
 non uenirent. **U**bi rursus occur-
 rit quomodo quid ageretur a
 braham pater ipse nesciebat ubi
 sciebat esse moysen et prophetas
 nescit libros eorū quibus homines
 obediendo tormenta inferni eui-
 tarent: ubi teniq; nouerat dñi
 tem illum in deliciis pauperem
 uero lazarus in laboribus et
 doloribusq; uixisse. Nam et hoc
 illi ait. **M**emento fili quia pere-
 pisti bona in uita tua: lazarus
 autem mala. Sciebat ergo hec
 que utiq; apud uiuos non apud
 mortuos gesta fuerant. uerum
 non cum agerentur in uiuis s;
 eis mortuis potuit lazaro indi-
 cante cognoscere: ne falsum sit

quod ait propheta abrahā ne
 sciat nos. **P**romte facendum ē
 nescire quidem mortuos quid hic
 agatur sed dum hic agatur. postea
 uero audire ab eis qui hinc ad eos
 moriendo pergunt. non quidem o-
 mnia sed que simuntur indicare que
 simuntur etiam ista meminisse: et
 que illos quibus hec indicant o-
 portet audire. **P**ossunt et ab an-
 gelis qui rebus que aguntur hec
 presto sunt audire aliquid mortui:
 quod unūquēq; illorū audire
 debere iudicat: cui cuncta subiecta
 sunt. **N**isi enim essent angeli q
 possunt interesse et uiuorū et mor-
 tuorū locis: non dixisset dñs illis.
Contigit autem mori moysen illum:
 et ferri ab angelis in sinum abra-
 he. **N**unc ergo hic nunc ibi esse po-
 tuerunt: qui hinc illum que deus
 uoluit abstulerunt. **P**ossunt etiā
 spiritus mortuorū aliqua que hic
 aguntur que necessarium est ea
 nosse: et que necessarium non est
 eos non nosse. non solum presen-
 tia uel preterita uerum etiam fu-
 tura spiritu dei reuelante cogno-
 scere. sicut non omnes homines
 sed prophete dum hic uiuerent co-
 gnoscebant: nec ipsi ^{omn}ominum sed
 que illis esse reuelanda dei promi-
 dentia iudicabat. **M**issi quoq; ad ui-
 uos aliquos ex mortuis: sicut co-
 trario paulus ex uiuis in paradysū
 raptus est diuina scriptura

testatur. Nam samuel propheta re-
finitus uiuo regi sauli etiam futu-
ra pœdixit: quamuis nonnulli
non ipsum fuisse qui potuisset ma-
gias attribui euocari. sed aliquem
spiritum tanquam malis operibus
congruentem illius existimant si-
militudinem figurasse: cum liber
ecclesiasticus quem ihe sirach scrip-
sisse traditur et propter eloqui
nonnullam similitudinem salo-
monis pronuntiatur continetur
in laude patrum quod samuel et
mortuus prophetauerit. Sed si
huic libro ex hebreorum quia non e-
st in eo canone contradicatur: quid
de moysi dictum sumus. qui certe
et in deuteronomio mortuus. et
in euangelio cum helia qui mor-
tuus non est legitur apparuisse
iuuenobus. Hinc et illa solui-
tur questio: quo nam modo mar-
tyres ipsis beneficijs que dant
orantibus indicant se interesse
rebus humanis: si nesciunt mor-
tui quid agant uiui. Non enim
solis beneficiorum effectibus. uerum
etiam ipsis hominum aspectibus
confessorem apparuisse felicem
cuius iniquitatem pie diligis
cum a barbaris nola oppugna-
retur audiuius: non incer-
tis rumoribus sed testibus cer-
tis. Verum ista diuinitas ex-
hibentur: longe aliter quam
se habet uisitatus orto singlis

creaturarum generibus attri-
butus. Non enim quia in uiuam
aqua cum uoluit dñs repente
conuersa est: ito non debemus
quid aqua ualeat in elementorum
ordine proprio ab istius diuini
operis raritate uel potius sin-
gularitate discernere. Nec quia
lazarus resurrexit: ito mor-
tus omnis quando uult surgit:
aut eo modo exanimis a uiuente
quomodo a uigilante dormiens
erectatur. Alij sunt humanarum
limites rerum. alij diuinarum
signa miraculorum: alia scilicet que na-
turaliter. alia que mirabiliter
sunt. quamuis et nature deus
assit ut sit: et miraculose natu-
ra non testis. Non igitur putan-
dum est diuini uiuorum rebus
quolibet interesse posse testan-
tes. quoniam quibusdam sanandis
uel adiuuandis martyres assunt:
sed ito potius intelligendum
est. quod per diuinam potenti-
am martyres uiuorum rebus in-
terfunt: quoniam defuncti per natu-
ram propriam uiuorum rebus
interesse non possunt quaquā
ista questio uires intelligentie
mee uincat. quemadmodum
opitulentur martyres hijs quod
per eos certum est adiuuari.
utrum ipsi per seipsos assint
uno tempore tam diuersis lo-
cis et tanta inter se longinqua

te discretis: siue ubi sunt eorum
memorie. siue preter suas memo-
rias ubiqueq; adeat sentiuntur.
an ipsi in loco suis meritis con-
gruo ab omni mortalium conu-
lacione remotis. et tamen gene-
raliter orantibus pro indigentia
supplicantiū. sicut nos oramus
pro mortuis. quibus utiq; nō
presentamur. nec ubi sunt uel
quid agant scimus: Deus om-
nipotens qui est ubiq; presēs
nec concretus nobis. nec remo-
tus a nobis. exaudiat marty-
preces. per angelica ministeria.
usq;quaq; diffusa. prebeatq; ho-
minib; ista solacia quibus in hu-
ius uite miseria iudicat esse pre-
benda: et suoz meritiū marty-
ubi uult quando uult. quomodo
uult. maxime qui per eoz me-
morias. qm̄ hoc nouit expedire
nobis. ad edificandam fidē xp̄i:
per cuius illi confessioni sunt
passi mirabili atq; ineffabili
potestate ac bonitate commen-
det. **Res** hec altior est. quā ut
a me possit attingi: et abstru-
or quam ut a me ualeat per-
struari. **Et** ideo quid horū duoz
sit. an uero fortassis utrumq;
sit. ut aliquando ista fiant per
ip̄as p̄sentia marty- aliquādo
per angelos sapientes per-
sonam martyriū. desinere non
audeo. **Mallem** a scientib; ista

perquirere. **Neq;** enim nemo ē
qui hec sciat: non qui sibi scire
uideatur et nesciat. **Dona** enim
dei s̄ hys alia et illis et alia lar-
gentis. scdm̄ aplm̄ qui dicit. u-
nuiq; dati manifestationem
spiritus ad ueritatem. **Alj** qui
idem inquit datur per spm̄ ser-
mo sapientiē. alj sermo scien-
tiē. secundum eundem spiritū
alteri autem fides in eodem spū.
alj donatio curationum in uno
qm̄. alj operationes uirtutum.
alj prophetia. alj diuinitatio
spirituum: alj genera lingua-
rum. alj interpretatio sermo-
num. **Omnia** autem hec opera-
tur unus atq; idem spiritus. di-
uidens propria uniuersq; prout
uult. **Hoz** omnium spiritua-
lium dnoꝝ que commemorā-
uit apls cuiusq; data est di-
uinitatio spirituum: ipse scit
ista sicut scienda sunt. **Talem**
fuisse credendum est illum io-
hannem monachum: quem de
belli ciuils euentu. maior theo-
dorus consuluit imperator.
Habebat quippe etiam prophe-
tiam. **Neq;** enim singulos sin-
gula munerū itoz: sed etiam
plura unum habere posse nō
ambigo. **Iohannes** ergo iste au-
dam mulieri religiosissime ip̄a-
tenter eum uidere cupienti atq;
ut hoc impetraret per martiū

suum uehementer uisanti: cum
ille uollet qm̄ id nunquam pmi-
serat feminis. uade inquit dic uro-
ritate. **V**idebit me nocte proxima
sed in sompnis. **E**t factum est. **U**o-
m̄itq; illam quicquid fidelem con-
iugatam moneri oportebat. **Q**ue
cum euigilasset: talem se uidisse
hominem dei uiro suo qualem illi
ille nouerat. et quid ab illo audie-
rit indicauit. **Q**ui hoc ab eis co-
perit retulit michi. uir grauis
et nobilis et dignissimus credi.
Sed si illum sc̄m monachum ipse
uidissem quia sic fertur patientissi-
me interrogabatur et sapientissi-
me respondebat. quesissem ab eo
quod ad istam pertinet questione.
utrum ad illam feminam ipse ue-
nisset in sompnis. item sp̄s eius
in effigie corporis sui. sicut nos
ipsos in effigie nr̄i corporis somp-
niamus: an ipso aliud aliud age-
re. uel si dormiebat aliud sompnia-
re. siue per angelum siue quocūq;
alio modo in mulieris sompno
talīs facta sit uisio: atq; id futu-
rum ut ip̄e promitteret prophē-
tie sp̄u reuelante prescruerit. **S**i
enim ip̄e interfuit sompnianti.
mirabili gratia utiq; id potuit
non natura: et dei munere non
propria facultate. **S**i autem ip̄o
aliud agente siue dormiente. et in
his alijs occupato eum uidit mu-
lier in sompnis: profecto tale ali-

quid factum est. quale illud est.
quod in actibus apostolor legi-
mus. ubi dñs ihs loquitur ana-
nie de saulo: et indicat ei qd sau-
lus uidit ad se uenientem ananiam.
cum hoc ananias ipse nesci-
ret. **Q**uodlibet horū michi respo-
deret ille homo dei et de martirib;
ab illo pergerem querere. utrum
ipsi assint in sompnis. uel quo-
cumq; alio modo uidentib; eos ī
qua figura uoluerint: et maxime
quando ab eis se torqueri demones
in hominibus consueuerunt. et ro-
gant eos ut parcant sibi: an ita
fiant dei nuntii per angelicas po-
tates in honorem commendatio-
nemq; sanctorū ad utilitatem ho-
minum illis in summa quiete
positis: et ad alia longe meliora
uisa uacantibus seorsum a nobis
orantib; pro nobis. **P**am me-
dipolani apud sc̄os prothasium et
geruasium martyres expresso no-
mine. sicut defunctorū quos eodē
modo commemorabant adhuc
uiuum demones ep̄m ambrosiū
consecabantur. atq; ut sibi parceret
obsecrabant: illo aliud agente.
atq; cum hoc ageretur omnino
nesciente. **A**n uero forte aliquan-
do per ipsam presentiam mar-
tyrū fiant ista. aliquando per an-
gelorū. et utrum possint uel qui-
bus signis possint a nobis duo
ista discerni. an ea sentire ac iudi-

care non ualeat nisi qui habeat
illud donum per dei spm diuidente
propria prout uult: unicuique disle
reret michi ut arbitror: hec omnia
sicut uellem: ut aut uolente discere
et ea que audirem uera et certa ee
cognoscerem: aut ego crederem que
nescirem ille dicente que sciret. Qd
si michi forsitan de sca scriptura re
sponderet ac diceret: altiora te ne
quesieris: et fortiora te ne scrutaris:
sed que precepit tibi dñs illa cogita
semper: id etiam gratanter accipe
rem. Non enim paruus est fru
ctus: si aliqua obscura et nieta
que comprehendere non ualemus
clarum saltem certumq: sit nob
non esse querenda: et quod unius
quisq: nult discere pucans potesse
si sciat: discat non obesse si nesciat.
Que cum ita sint: non existiment
ad mortuos pro quibz curam geri
mus peruenire. nisi quod pro eis
siue altaris siue orationum siue
elemosinarum sacrificijs sollempni
ter supplicamus: quamuis nō pro
quibus sunt omnibus profinc:
sed hys tantum quibus dum ui
uunt comparantur ut profinc.
Sed quia non discernimus qui
sunt aporet ea pro regneratis
omnibus facere: ut nullus eorū
pretermittatur ad quos hec bene
ficia possint et debeant perueni
re. Melius enim supererunt ista
eis quibus nec obstat nec pro

sunt: quam eis decunt quibus
profinc. Diligentius tamen fa
cit hec quisq: pro necessarijs suis:
quod pro illo fiat similiter a suis.
Corpori autem humano quicquid
impenditur non est presidium
salutis: sed humanitatis officium:
secundum affectum quo nemo car
nem suam unquam odio habet.
Hinc oportet ut quam potest pro
carne proximi curam gerat: cum
ille recesserat qui regebat. **Et** si
hec faciunt: qui non credunt car
nis resurrectionem: quancomag
debent facere qui credunt ut corpori
mortui: sed tamen resurrecturo.
et in eternitate mansuro. impen
sum eiusmodi officium: sit etiā
quodammodo eiusdem fidei testi
monium. **Quod** uero quisq: apd
memoriam martyris sepelitur:
hoc tantum uidetur potesse testi
ficari. ut commendans eum etiam
martyris patrocinio: affectus pro
illo supplicationis augeatur. **Ha**
bes ad ea que a me putasti esse q
renda: qualem potui reddere res
poncionem meam. **Que** si fiat ul
tra quam fac est: proluxa est. da
uemam. **Id** enim factum est amo
re diutius loquendi tecum. **Hic**
ergo librū quemadmodum ace
perit uenerabilis dilectio tua:
rescriptis tuis nonerim. **Que** tibi
plator eius faciet sine dubio gra
torem: frater scilicet et compresbi

michi

ter n'r candidianus. Quem per
tuas litteras cognitum toto corde
suscepi: munusq; dimisi. Multū
enim nos in caritate xpi sua pre
sentia consolatus est: et quod
facendum est. eius instantia ti
bi parui. Nam cor meum tan
ta distendunt: ut nisi ipso assidue
commonente non sineret obliui
sa. profecto interroganoni tue
mea responsio defuisset. *Augusti*

ni ad ianuāru notariū te diuer
sis consuetudinibus ecclesie. Epi

stola prima.

Dilectissimo filio iania
rio angustinus in do
minio salutem. Ad ea
que me interrogasti:
mallem prius nosse quid inter
rogatus ipse responderes. Ita e
nim uel approbando responsio
nes tuas multo breuius posse
respondere: et te facillime aut cō
firmare aut corrigere. Hoc qui
dem ut dixi mallem: sed tamen
ut nūc responderem malui lon
giorem facere sermonem. quam
dilationem. Primum itaq; tenere
te uolo: quod est huius disputa
tionis caput. dñm n'rū ih̄m
xp̄m: sicut ip̄e in euangelio
loquitur. leui suo iugo nos sub
didisse et sarcine leui. Unde sa
cramentis numero paucissim:
observatione facillimis. signifi
catione prestantissimis. societate

nouū ppli colligauit. sicut est bap
tismus trinitatis noīe consecra
tio communicatio corporis et sangui
nis illius. et si quid aliud scrip
turis canonicis commendatur.
Exceptis hys que seruiunt ppli
ueteris pro congruentia cordis
illoz et ppliici temporis onabāt
que quinq; moysi libris legun
tur. Illa autem que non scripta
sed tradita custodimus. que qui
dem toto terrarum orbe seruā
tur. datur intelligi ab aplis uel
plenarijs concilijs. quoz est in
ecclesia saluberrima auctoritas
commendata atq; statuta reti
neri. sicut id quod dñi passio et
resurrectio. et ascensio in celum.
aduentus de celo sp̄s sc̄i annūcia
ria sollempnitate celebratur. et
si q̄ aliud deprecaretur: quod ser
uatur ab uniuersis. quacumq; se
diffundit ecclesia. Alia uero que
per loca terrarum regionesq;
uariantur. sicut est quod alij ie
iunant sabbata. alij cotidie non
communicant corporis et sangui
nis dñi. alij certis dieb; accipiūt.
alibi nullus dies pretermittit.
quo non offeratur. alibi sabbā
to tñ et dñico. alibi tñ dñico.
et si q̄ aliud synodi annūciat po
test. totum hoc genus rerum
liberas habet observationes.
nec disciplina ulla est in hys
melior graui prudentiq; xp̄iano.

nisi ut eo modo agat: quo agere
uiderit ecclesiam ad quam forte de
uenerit. **Q**uod enim neq; contra
fidem. neq; contra bonos mores
esse conuincitur indifferenter ha
bendum. et pro eor. inter quos ui
uitur societate seruandum est. Cre
do te aliquando ex me audisse: sed
tamen etiam nunc commemoro.
Mater medopolanum me consecra
ta inuenit ecclesiam saluato nō
ieiunantem. cepitq; perturbari
et fluctuare quid ageret. **T**unc ego
talitā non curabam. sed propter ipz.
consilui de hac re uisime memore
epm ambrosium. respondit michi
nichil se de hoc docere me posse. ni
si quod ipse faceret. quia si melius
nosset. id potius obseruaret. **C**ūq;
ego putassem nulla reddita ratioe
auctoritate sola sua nos uoluisse
ammonere. ne saluato ieiunare
mus: subsecutus est et ait m.
Cum romam uenio: ieiunio saluō
cum hic sum non ieiuno. **S**ic etiā
tu ad q. forte ecclesiam ueneris. et
morem serua: si aliquam non
uis esse scandalo. nec quemquam
tibi. **H**oc cum matri renuntiassē:
libenter amplexata est. **E**go uero
de hac sententia etiam atq; etiam
cogitans: ita semper habui. tanq;
eam celesti oraculo acceperim.
Sensi enim sepe tolens et ge
mens: multas infirmor. pcur
banones fieri. per quoruunda

fixatum concensuolam obstinationē.
uel superstitiosam timiditatem.
qui in rebus huiusmodi que neq; scē
scribere auctoritate. neq; ambulet
clerie traditione. neq; uite corrigen
te ualitate ad certum possunt per
uenire terminum. tū quia subest
qualitūq; ratiocinatio cogitantis.
aut quia in sua patria sic ipse con
sueuit. aut quia ibi uidit ubi pere
grinationem suam. quo remotiore
a suis. eo doctorem factam putat.
tam litigiosas reuocant questiones.
ut nisi quod ipsi faciunt: nichil
rectum existimant. **D**ixerit aliqui
non cotidie accipiendam eucharis
tiam. **Q**uesteris quare. **Q**ui inquit
eligendi sūt dies quibus purius ho
mo continentiusq; uiuat: quo ad
tantum sacramentum dignus acce
dat. **Q**ui enim manducauerit in
digne: iudicium sibi manducat
et bibit. **A**lius contra. **I**mmo inquit
si tanta est plaga pcti. atq; impe
tus morbi. ut medicamenta talia
differenda sint: auctoritate amissi
cis. debet quisq; ab altari remoueri
ad agendam penitentiam. et eadē
auctoritate reconciliari. hoc est ei
indigne acquirere: si eo tempore ac
cipiat: quo debet agere penitentia
non ut arbitrio suo cum liber ul
auferat se communionem uel red
dat. **C**eterum peccata si tanta nō
sunt. ut excommunicandus quisq;
homo iudicetur. non se debere a

cotidiana mediocris dominica corporis
separare: rectius inter eos for-
tasse quispiam dirimit licentiam: qui
monet ut precipue in xpi pace
permaneat: faciat autem unus
quisque quod sibi suam fidem pie
crebit esse faciendum. Peccat enim
eorum ex honore corpus et sanguinem
domini: sed saluberrimum sacramentum
certatim honorare contendit. **Requirit**
enim lingua uerum inter se. Aut quis
quam eorum se alteri preposuit. **Zache-**
us et ille centurio: cum alter eorum
gaudens in domum suam suscepit
dominum: alter dixerit non sum
dignus ut sub tectum meum iaceat.
Ambo saluatore honorificantes:
diuerso et quasi contrario modo.
ambo peccatis miseri: ambo sine
merito consecuti. **Valet** etiam ad
hanc similitudinem: quod in pri-
mo populo unicuique manna secundum
proportionalitatem uoluntatem in ore capi-
ebat: sic unicuique in corde xpi
aut sacramentum illud quod subiu-
gatus est mundus. **Nam** et ille
honorando non audeat corde su-
mere: et ille honorando non au-
det ullo die pretermittere. **Contem-**
p- solum non uult cibis uti: sicut
in magna fastidium. **Inter** enim et
apostoli indigne dicit acceptum: ab eis
qui hoc non discernabant a ceteris
cibis: ueneratione singulariter debi-
ta. **Continuo** quippe cum dixisset:
iudicium sibi manducat et bibit:

addidit ut diceret: non diuidias
corpus domini. **Quo** satis toto ipso
loco in epistola ad corinthios prima si
diligenter aduertitur: apparet. **Sic** a-
liquis peregrinus in eo forte loco
ubi perseverantes in obseruatione
quadragesime: nec quinta sabbati
leuant: relaxant: uel ieiunium: non
inquit: hodie ieiunabo. **Queritur**
causa: quia non sit in patria mea.
Quid aliud iste nisi consuetudinem
suam consuetudini alterius prepo-
nere conatur? **Non** enim michi de
libro dei hoc recitaturus est: aut um-
uerse qua dilatatur ecclesie plena
uoce certabit: aut ostendet illi contra
fidem facere. **Se** autem secundum sine
morem hinc optimos: aut illum
uiolare aut se custodire conuenit.
Violant sane quietem et pacem sua:
de superflua questione rixando. **Mal-**
lem tamen in rebus huiusmodi: ut ille
in huius: et hic in illius patria: ab
eo quod ceteri faciunt non abhorre-
ret. **Est** uero etiam qui in aliena
patria cum peregrinaretur ubi
maior et frequentior et feruentior
est populus dei: uidit uerbigratia
bis offerri quinta sabbati ebdoma-
da ultima quadragesime et ma-
ne et ad uesperam. **Veniens** in
patriam suam ubi sine diei mos
est offerri: male atque illicite fieri
contendat: quoniam alibi aliter ipse
uiderit. **Puerilis** est iste sensus
cauendus: inuincibilis et corrigenda

dus in nobis. **P**rima ergo inquisi-
 tio tua quam in communione po-
 nisti: ex quo ritum istius generi
 sic attende. **Q**ueris enim his uerbis.
 quid per quintam feriam ultime
 ebdomadis pasche. uel quadagesime
 fieri debeat. offerendum sit mane.
 et rursus post cenam. propter illud
 quod dictum est. similiter postquam
 cenatum est. an ieiunandum. et
 post cenam tamamodo offerendū.
 an etiam ieiunandum. et post ob-
 lationem sicut facere solemus. **A**d
 hec itaq; ita respondo: quid horū
 faciendum sit. si diuine scripture
 prescribit auctoritas. non sit dubiū.
 quin ita facere debeamus ut legi-
 mus. **I**am uero non quomodo faci-
 endum. sed quomodo sacramentū
 sit intelligendum disputemus. **S**i
 quid tū horū tota per orbem frequen-
 ter ecclesia: quin ita faciendū sit
 dubitare insolentissime insane est.
Sed neq; hoc neq; illud est in eo
 quod tu queris: restat igitur ut de
 illo tertio genere sit. quod per loca
 regionestq; uariantur. **F**aciāt ergo
 quisq; quod in ea ecclesia in quam
 uenit: inuenit. **N**on enim quicquā
 eorū contra fidem est: aut mores fi-
 unt hinc ~~inde~~ uel inde meliores.
His enim causis ideo. aut propter
 fidem. aut propter mores uel emen-
 dari oportet quod perperam fiebat.
 uel institui quod non fiebat. ipsa
 quippe mutatio consuetudinis: etiā

que utilitate adiuuat: tū nouitate
 perturbat. **Q**uapropter que ualidis
 non est: perturbatione instructiosa
 consequenter eorū est. **N**ec ideo pu-
 tare debes institutum esse multis lo-
 cis. ut illa die post refectionē offera-
 tur. quia scriptum est. idētem et ca-
 licem post cenam dicent. **I**psam enī
 potuit appellare cenam: quod iam
 corpus acceperunt. ut deinde calicem
 acciperent. **E**tiam quia alibi dicit.
 conuenienterq; **S**uobis in unū: non
 est dominicam cenam manducare.
 hanc ipsam acceptionem eucharistie
 dominicam cenam uocans. **I**llud ma-
 gis mouere potuit homines. ut iā
 refecti die illo uel offerrent uel sume-
 rent eucharistiam. quod in euuan-
 gelio dicit. **C**um autem illi mandu-
 carent: accepit ihs panem et bene-
 dixit. **C**um etiam superius dixisset.
 cum autem sero factum esset: recū-
 bebat cum duodecim. et manduca-
 tabus eis dixit. qm̄ unus ex uobis
 tradet me. **P**ost enim tradidit sa-
 cramentum: et liquō apparuit. qm̄
 primo acceperunt discipuli corpus
 et sanguinem domini non eos ac-
 pisse ieiunos. **S**imiliter tū propter
 ea calumpniandum est uniuerse
 ecclesie. quod a ieiuniis semper ac-
 cipitur. **E**t hoc enim placuit spū
 sctō: ut in honorem tanti sacramē-
 ti prius in os xp̄iam dominicū
 corpus maret quam ceteri abi.
Etiam ideo per uniuersum orbem

mos iste seruatur. Neq; enim qz
post cibos dedit dñs: propterea
pransi aut cenati fratres ad illud
sacramentum accipiendum conue
nire debebunt. aut sicut faciebāt
quos apostolus arguit et emen
dat. mensis suus ista mittere. Na
q; saluator quo uehementius co
mendaret misterij illius altitudi
nem. et ultimum hoc uoluit infi
gere cordib; et memorie discipuloz.
a quibus ad passionem digressu
rus erat. Et ideo non precepit quo
deinceps ordine sumeretur: ut apo
stolis per quos ecclesias dispositu
rus erat seruaret hunc locum.
Nam si hoc ille monuisset. ut post
cibos alios semper acciperetur:
credo quod eum morem nemo ua
riasset. Cum uero ait apls de hoc
sacramento loquens. propter qd
fr̃es cum conuenitis ad manduca
dum: inuicem expectate. Si quis
esurit domi manducet: ut nō ad
iudicium conuenias. Statim sub
terit. Cetera autē cum uenero ordi
nabo. Unde intelligitur. qm mul
tum erat in epistola totum illū
agendi ordinem insinuare: quem
uniūsa per orbem ecclesia seruat.
Ab ipso ordinatum esse: qd nulla
more peruersitate uariatur. Sed
nonnullos probabilis quedam
ratio delectauit. ut uno certo die
per annum. quo ipsam dominus
cenam dedit. tanquam ad insigni

orem commemorationem. post ci
bos offerri et accipi licet corpus
et sanguinem domini. Honoratius
autem arbitror ea hora fieri: ut q
etiam ieiunare uoluerit post res
tationem que hora nona fit. ad obla
tionem possit occurrere. Quia prope
neminem cogit diuina illa cena pra
tere: sed nulli etiam contradicere
audemus. Hoc tñ non arbitror in
stitutum. nisi quia plures et ppe
omnes. in plurib; locis. eodem die la
uare consueuerunt. Et quia non
nulli etiam ieiunium custodiunt.
mane offeratur propter pransites.
qui et ieiunia simul et lauacra to
lerare non possunt. Ad uesperum
uero propter ieiunantes. Si autem
queris cur etiam lauandi mos or
tus sit: nichil michi de hac cogita
tiōe probabilius occurrit. nisi quia
baptizandor corpora per observa
tionem quadagesime sordidata.
cum offensione sensus ad fontem
uenirent. nisi aliquo die lauantur.
Istam autem potius ad hoc e
lectum: quo cena dominica anni
uersaria celebratur. Et quia con
cessum est hoc baptismum accep
tis: multi cum hys lauare uolue
rūt. ieiuniumq; laxare. Hys ut
potui disputatis: moneo ut ea
que per locutus sum serues. qua
tum potes. ut decet ecclie prouidentem
et pacificā filiu. Alia que interrogasti:
ut dñs uoluit. alio tempore expediā.

Inferem augustini ad eundem ia
nuarium epistola secunda.

Letis litteris tuis ubi
me commignuisti ut
debitum redderem de re
siquis enodandis questi
onibus quas iam longe ante quesi
tus: gracissimum michi atq; caris
simum desiderium studij tui ampli
us differre tolerareq; non potui. Et
quauis in medijs acris occupa
tionum mearum hoc feci. precipue
ut ea que interrogasti responderem
tibi. diutius autem de nra epistola
disputare nolo. ne hoc ipsum me
impediat iam tandem reddere qd
debeo. Queris que causa sit cur an
nuariarius dies celebrande dñice
passionis non ad eundem redeat
anni diem: sicut dies quo tradit
natus. Et deinde subiungis si hoc
sit propter sabbatum et lunam.
quid sibi uelit in hac re observatio
sabbati et lune. Hic primum opor
tet ut noueris diem natalis dñi
non in sacramento celebrari. sed
tantum in memoriam reuocari
quod natus sit. Ac per hoc nichil
opus erat. nisi reuolutū diem a
ni quo ipsa res acta est. festa deu
otione signari. Sacramentū autem
est in alia celebratione. cum rei
geste commemoratione ita fit:
ut aliquid etiam significare inel
ligatur. quod scē accipiendum ē.
No itaq; modo agimus pascha. ne

ut non soluti quod factum est in
memoriam reuocemus. idē quod mor
tuus est xps et resurrexit: sed etiā
cetera que circa attestantur ad sacra
tam significationem non obmittam.
Quia enim sicut dicit apostolus
mortuus est propter delicta nra. et
resurrexit propter iustificationem
nram: transitus quidam de morte
ad uitam illa passione et resurre
ctione dñi sacriatus est. Nam etiam
uocabulum ipm quod pascha dicit.
non grecum sicut uulgo uideri so
let. sed hebreum esse dicunt. qui
linguam utramq; nonerunt. Perq;
enim a passione qm paschm grece
dicitur pati. sed ab eo quod transi
tur ut dixi a morte ad uitam. he
breo uero res appellata est. In quo
eloquio pascha transitus dicitur.
sicut perhibent qui hec sciunt:
quod uoluit et ipse dñs tangere
cum ait. qui credit in me transit
a morte in uitam. Et maxime ut
euangelista hoc intelligitur ex
primere uoluisse. cum celebrando
dño pascha cum discipulis ubi ce
nam eis misericordiam dedit. cum ui
disset inquit dñs quia uenit ho
ra ut transiret de hoc mundo ad
patrem. Transitus ergo de hac in
ta mortali in aliam uitam imor
talem. hoc est de morte ad uitā:
in passione et resurrectione dñi
commendatur. Hic transitus a
nobis modo agitur per fidem que

in nobis est in remissionem peccatorum in spe uite eterne diligentibus deum et proximum. quia fides per dilectionem operatur. Et iustus ex fide uiuit. Spes autem que uidetur non est spes. Quod autem uidet quid sperat? Si autem quod non uidemus speramus: per patientiam expectamus. Secundum hanc fidem et spem et dilectionem qua cepimus esse sub gratia iam cum mortui sumus cum xpo. et consepulti illi per baptismum sicut dicit apostolus. quia uetus homo noster simul confixus est cruci cum illo. quia et simul nos exaltauit. et simul sedere fecit in celestibus. Unde est et illa exhortatio. Si autem resurrexistis cum xpo. que sursum sit querite: ubi xps est ad dexteram dei sedens. Que sursum sunt sapite: non que super terram. Sed quia sequitur et dicit. mortui enim estis. et uita uestra abscondita est cum xpo in deo. Cum xps apparuerit uita uestra. tunc et uos cum illo apparebitis in gloria. satis indicat quid uelit intelligi: quod nunc transitus noster de morte ad uitam qui fit per fidem in spe pagitur fieri in fine resurrectionis et glorie: cum corruptibile hoc uelut caro ista in qua gemimus induet incorruptionem. et mortale hoc induet immortalitatem. Nunc iam quidem hemus per fidem primicias spiritus. Sed adhuc in nobismetipsis ingemimus adoptionem expectantes redemptionem

corporis nostri. Spe enim salui facti sumus. In hac spe cum sumus corpus quidem mortuum est propter peccatum: sps autem uiuit propter iusticiam. Sed unde quid sequitur? Si autem sps eius inquit qui iustificauit xpm a mortuis habet in nobis qui iustificauit xpm ihu a mortuis uiuificabit et mortalia corpora nostra per habitantem spm eius in uobis. Hoc igitur uniuersa ecclesia que in peregrinatione mortificationis inuita est: expectat in finem seculi quod in dni nri ihu xpi corpore premonstratum est. qui est primogenitus a mortuis. quia et corpus eius cui caput est ipse: non nisi ecclesia est. Nonnulli attendentes uerba que assidue dicit apostolus. quia et mortui sumus cum xpo et resurreximus cum eo. nec intelligentes quatenus dicatur arbitrari se iam factam esse resurrectionem. nec ullam ulterius in fine temporum esse sperandam. Et quibus e inquit hylicenus et philetus qui contra ueritatem aberrauerunt dicentes resurrectionem iam factam esse. et fidem quorundam subuertunt. item apostolus eos arguens testatur. Qui tamen dicit nos resurrexisse cum xpo: unde nisi? per fide et spem et dilectionem sem esse dicit in nobis secundum primicias spiritus. Sed quia spes que uidetur non est spes. et ideo si

quod non uidemus speramus. per patientiam expectamus: restat uaq[ue] redemptio corporis n[ost]ri. quam expectantes in nobisuctis ingemiscimus. **U**ita est et illud **S**pc gaudentes in tribulatione patientes. **N**ec igitur inuocatio uite n[ost]re. est quida[m] transitus de morte ad uitam: qui sit primo per fidem ut in spe gaudeamus et in tribulatione patientes simus. cum adhuc homo interior renouatur de die in diem. propter ip[su]m initium noue uite propter nouum hominem. quem iubemur induere. et exuere ueterem. expurgantes uetus fermentum. ut simus noua conspectio. quia pascha n[ost]ra imolatio est xps. **P**ropter hanc ergo uite nouitatem primum mensis in anni mensibus celebrationi huic attributus est. Nam ipse dicitur mensis nouor[um]. Quia uero in toto tempore seculi nunc tertiu[m] tempus apparuit: ideo resurrectio d[omi]ni triduana est. **P**rimum enim tempus est ante legem. secundum sub lege: tertiu[m] sub gratia. ubi iam manifestatio est sacramenti prius occulti in prophético enigmate: hoc ergo et in lunari numero significatur. Quia enim septenarius numerus solet in scripturis ad quanda[m] perfectionem apparere institutus apparere. a tertia ebdomada lune pascha celebratur. **I**est dies qui occurrit a quadraginta in

uicesimam primam. **E**st illic et aliud sacramentum. **Q**uod si tibi obscurum fuerit quia in talibus inquisitionibus minus eruditus es: non contristeris. nec teo me putas esse meliorem: quia hoc in studijs puerilibus didici. **Q**ui enim gloriatur inquit. in eo gloriatur scire et intelligere. quia ego sum d[omi]nus. **N**onnulli ergo studiosi talium reru[m] quesierunt multa de numeris et moribus siderum. et qui subtili[ter] ita scrutati sunt: incrementa et decrementa lunaria. ex conuersione globi eius comiterunt. non quod aliquid substantie uel accedat ei aut augetur: uel tecedat cum minuit. **Q**uod de linea imperii manichei opinantes repleti eam dixerunt. siue repletur nauis ex fugitiua dei pre. quia commixtam principib[us] tenebrarum et eor[um] sordibus inquinatam. corde atq[ue] ore sacrilego et credere et loqui non dubitant. **H**inc ergo impleri lunam dicunt: cum eadem pars dei magnis laboribus ab inquinamento purgata de toto mundo atq[ue] ab omnib[us] cloacis fugiens redditur deo lucenti dim reddat. **R**epleri uero per mensem dimidium. et alio dimidio in sole refundi uelut in aliam nauem. **N**ec tamen inter istas anachemadas blasphemias aliquid unqua[m] fingere potuerunt. cur uel incipiens lucere uel desinens cornu[m] lato

lumine fulgeat: aut cur a dimidio
mense incipiat minui. et non ad
refundendum plena perveniat.
Illi autem qui hoc certis numeris
indagarunt: ita ut defectus et so-
lis et lune non solum cur fierent
sed etiam quando futura essent lon-
ge ante predicerent. et eos denatis
intervalis temporum canonica suppli-
catione prefigerent. literarum man-
darent quas modo qui legunt atque
intelligunt. nichilominus eos pre-
dicant: nec aliter aut alias accidunt
quam predicant. Talibus ergo non
est ignoscendum. sicut scriptura san-
cta dicit. quia cum tamen valerent ut pos-
sent estimare seculum. dominum eius
quem supplicia pietate possent non
facilius inveniunt. **E**t ipsi vero
coram lumine que soli adversa sunt.
siue crescentis. siue decrescents. con-
fecerunt eam a sole illustrari: et
quantomagis ab eo recederet. tan-
tomagis ab ea parte que terris ap-
paret radios eius exapere. Quamto
autem ad eum magis post dimi-
dium mensem ex alio semicirculo
propinquaret: tantomagis a su-
perioze parte quam terris aduer-
teret non posse exapere radios
et propterea videri decrescere. vel
si haberet suum lumen: id hinc ex
una parte in evanescio quam par-
tem recedens a sole paulatim certi-
tenderet. donec totam ostendens
quasi augmentatam monstraret.

dum non addatur quod decrescit: sed
probatum quod minuit. ac rursus
paulatim abscondere quod patebat
et iteo videri decrescere. **S**ed quodlibet
horum duum sit illud certe manifestum et
cuius aduertenti facile cognatum.
quod luna non augetur ad oculos
nostros nisi a sole recedendo. neque mi-
nuatur nisi ad solem ex parte alia
propinquando. **A**tende nunc quod
in proverbiis legimus. Sapiens si-
cut sol permanet: stultus autem
sicut luna mutatur. **E**t quis est
sapiens qui permanet: nisi sol ille
iusticie de quo dicitur. Ortus est in
sol iusticie. et quem sibi non fuisse
ortum in die novissima plangen-
tes impij dicturi sunt. et iusticie
lumen non luxit nobis. et sol non
est ortus nobis. Nam ipsum carne-
is oculis invisibilem solem facit
oriri super bonos et malos totos:
qui etiam pluit super iustos et in-
iustos. **D**ucantur autem semper
ex rebus invisibilibus congrue simi-
tudines. **Q**uis ergo est ille stultus
qui tanquam luna mutatur: nisi
adam in quo omnes peccaverunt.
Anima quippe humana recedens
a sole iusticie. ab illa scilicet inter-
na contemplatione incommuta-
bilis veritatis omnes vires suas
in terrena convertit. et eo magis
magisque obscuratur in interiori-
oribus ac superflotibus suis. **S**ed
cum redire ceperit ad illam inco-

imitabilem sapientiam. quatinus
gis ei propinquat affectu pietatis.
tunc magis exterior homo corripi-
pitur: sed interior renouatur de di-
e in diem. omnis lux illa ingem-
que ad inferiora uergebat. ad su-
periora conuertitur. et a terrenis
quodam modo auferitur. ut magis
magis hinc seculo mortificetur: et
uita eius abscondatur cum xpo in
teo. **Qu**eritur ergo in eternis. ad ex-
teriora progrediens. et in uita sua
proiciens macula sua: et hoc terre
dest. eis qui terrena sapiunt. meli-
us uidetur. **Cum** laudatur peccator
in desideriis anime sue. et qui iniqui-
gerit benedicitur. **Qu**eritur autem
in melius. cum intentionem et glo-
riam suam a terrenis que in hoc
seculo apparent paulatim auertit.
et ad superiora atq; interiora con-
tinet: et hoc terre dest. eis qui terrena
sapiunt. deterius uidetur. **Vnde** illi
impij postremam instructuosamq;
agentes penitentiam: etiam hoc in-
ter multa dicitur sunt. **Hi** sunt qd
aliquando habuimus in derisum. et
in similitudinem improprij. **Ros**
insensata uitam illoz estimabant
insaniam. **Ac** per hoc spūs sanctus
de uisibilibus ad inuisibilia. et de
corporalibus ad spūalia sacramē-
ta similitudinem ducens transiit
illū de alia uita in aliam uitam qd
pascha nominatur: a quatuordecima
luna uoluit obseruari. ut non so-

lum propter tertium tempus. quod
supra commemorari. quia inde inci-
pit ebdomada tertia: sed etiam p-
pam conuersionem ab exterioribus
ad interiora de luna similitudo as-
sumeretur. **Vbi** ad uicesimam ue-
ro et primam propter ipm nu-
merum septenarium. quo uniu-
satis significatio sepe figuratur:
qui etiam ipsi ecclesie tribuuntur
propter instar uniuersitatis. **Ite**
iohannes aplo in apocalypsi ad
septem scribit ecclesias. **Ecclesia**
uero adhuc in ista mortalitate
carnis constituta: propter ipsam
mutabilitatem lune nomine in
scripturis significatur. **Vnde** est
illud. **Parauerunt sagittas suas**
in pharetra: ut sagittent in ob-
scura ~~rectos corde~~ luna rectos
corde. **Pr**ius enim quam fiat
illud quod dicit apostolus. cum
xps apparuerit uita ura: tunc
et uos cum illo apparebitis in
gloria. **Obscura** uidetur ecclesia
in tempore peregrinationis sue.
inter multas iniquitates gemens
et tunc sunt timende insidie falla-
cium seductoz. que nocte sagitta-
rum intelligi uoluit. **Vnde** alio
loco propter nuntios fidelissimos
ueritatis: quos ubi parit ecclesi-
a dicitur luna testis in celo fide-
lis. **Et** cum de regno domini psal-
mus caneret. **Or**ietur inquit
in diebus eius iusticia et habi-

dantia pacis. quousque interficiatur luna id est habundantia pacis in cū cresceret: donec omnem mutabilitatem moralitatis absumat. Tunc nouissima inimica teltruet mors. et quicquid nobis resistit ex infirmitate carnis. Unde nobis perfecta pax nondum est. Continuatur omnino: cum corruptibile hoc induerit incorruptionem et mortale hoc induerit immortalitatem. Unde et illius ciuitatis muri que iherico appellatur. que in hebreo eloquio luna interpretari dicitur. septimo circumactu testis arche corruerunt. Quid enim negat annuntiatio regni celorum quam circumactio arche significauit. nisi ut omnia munimenta mortales uite id est omnis spes huius seculi que resistit spei futuri seculi in dono septenario spūs scī per liberū arbitriū destruat. **U**t hoc enim circummeunte archa: non impulsu uiolento illi muri sed sponte ceciderunt. Sunt et alia testimonia scripturarum que nobis ingerunt per commemorationem lune ecclesie significatiōem. que in illa mortalitate ab illa iherusalem cuius ciues sunt angeli sancti: in erumpnis et laboribus peregrinatur. **N**ō ideo tamen putare debent stulti qui uolunt in melius commutari adoranda esse ista luminaria:

quia ducitur ex eis aliquando similitudo ad diuina mysteria figuranda. **E**x omni enim creatura ducit. **R**ec ideo in sententiam dampnatiōis debemus intruere. que ore apostolico de quibusdam profertur: qui coluerunt et seruierunt creature potius quam creatori. qui ē benedictus in secula. Sicut enim non adoramus pecora quamuis dictus sit xps agnus et uiculus. nec seram quamuis dictus ē leo de tribu iuda: nec lapides quia petra erat xps. nec montem syon quia in ipso figuratur ecclesia: sic nec solem et lunam quamuis ex ea celesti creatura. sicut ex multa terrestri sacramentorum figure ad informationes mysticas assumantur. **Q**uapropter mathematicorum deliramenta: cum testatione ritenda sunt. Quibus cum obicerimus uana commenta unde homines in errorem precipitant. quousque precipitant sint: garruli sibi uidentur cum dicunt nobis. Cur et uos ad computationem solis et lune pascha celebratis. **Q**uasi nos ordines siderum. aut uarietudines temporis a summo atq; optimo deo conditas arguamus: et non eorum peruersitatem que rebus sapientissime conditis ad stulticie sue uanissimas opiniones abutuntur. **N**am si mathematicus nobis contradicturus est de

sternibus et luminaribus celi ad sacramenta multae figuranda similitudines ducere: contradicunt et augures ne dicatur a nobis. Esto te simplices sicut columbe. contra dicunt et martiri: ne dicatur nobis aliter ut serpentes. contradicunt hystriones: ne in psalms cythara nominemus. Aut quia ex his rebus ad misteria uerbi dei simplici dinum signa sumuntur. dicant si placet uel auspicia nos capere uel uenena conficere. uel thesauri cas affectare luxurias. quod temerissimum est dicere. Non igitur nos de sole et luna et annis mensuris ue temporibus actionum nostrarum euenta comamur. ne in uite humane periculosissimis tempestatibus tanquam in scopulis misere seruimus illi. a libero arbitrio naufragemus sed ad rem sagacem **similitudines** significanda similitudines adhibitas religiosissima deuotione suscipimus. sicut de cetera creatura. de uentis. de mari. de terra. de uolatilibus. de piscibus. de pecoribus. de arboribus. de hominibus. ad sermonem quidem multipliciter ad celebrationem sacra mentorum iam christiana libertate passime sicut de aqua. de frumeto. de uino. de oleo. In seruitute autem ueteris populi multa etiam celebrari impata sunt. que nobis tantummodo intelligenda

traduntur. Non itaque dies obseruamus et menses et annos et tempora. ne audiamus ab apostolo. timeo uos. ne forte sine causa laborauerim in uobis. Nos enim culpat qui dicunt. Non proficiat quia posterus dies est. Aut quia luna sic fertur. uel proficiat ut prospere cedat: quia ita se habet positio siderum. Non agam hoc mense commertum: quia illa stella michi agit mentem. Non plane hoc anno uiueam: quia bissextus est. Non autem quisquam sapiens arbitretur. obseruatores temporum reprehendendos. qui dicunt non proficiat hodie. quia tempestas exorta est. Aut non nauigem: quia adhuc sunt hyberne reliquie. Aut tempus seminandum est. quod in uerbis antiquislibus terra facta est. uel si quis forte alij naturales effectus circa motus aeris et humoris ad uariandas temporum qualitates in siderum ordinatissima conuersione notati sunt. De quibus dictum est dum conderentur. Et sunt in signis et temporibus. et in diebus et in annis. Si que autem figure similitudinum non sunt de celo et sideribus. sed etiam de creatura inferiore ducuntur ad dispensationem sacramentorum. eloquentia quedam est doctrine salutaris. monendo affectum discendum

accommodata a uisibilibus ad in-
uisibilia. a corporalibus ad spiritualia.
a temporalibus ad eterna. Nec quod
nunc attendat quod eo tempore
quo pascha celebramus sol in ari-
ete est. sicut illi appellant quem-
dam siderum locum ubi reuera
mente nouorum sol inuenitur. Sed
sive illi arietem sive aliud aliqd
eandem partem celi uocare uo-
luerunt nos de scripturis scis
hoc didicimus quod omnia sidera
deus condidit. et loca celestibus
quibus uoluit ordinauit. que
stellis distincta et ordinata in
quodam partes diuidant. quibus
libet uocabulis notent. ubique
sol esset mente nouorum illic eu-
reperiret. hec celebratio prop-
pter similitudinem sacramenti re-
nouante uite. Unde satis supra
differuimus. Quod si etiam
locus ille siderum aries posset
uocari propter aliquam figu-
re congruentiam. neque hinc ti-
meret sermo diuinus aliquam
similitudinem sacramenti ducere.
sicut de alijs non solum celestibus.
sed etiam terrestribus creaturis.
sicut de orione uel pliadibus.
sicut de monte syna. de monte
syon. sicut de fluminibus que
uocantur gyon. physon. cygnus.
eufrates. sicut de ipso totiens
in sanctis scripturis nobilita-
to fluuiio iordane rerum figu-

rate insinuandaru multas simi-
tudines duxit. Sed quantum in-
ter obseruationes aeris.
siderum aerias qualitates accom-
modatas. sicut agricolae uel nauis
obseruant. aut ad notandas par-
tes mundi cursuumque aliquo et
aliunde dirigendum. quod governa-
tores nauium faciunt. et hi qui
per solitudines arenosas in in-
teriora austru nulla certa semina
graduntur. Aut ad aliquid quod
in doctrina utili figurate signifi-
candum sit. si nonnullorum syde-
rum aliqua commemoratio fi-
at. quantum ergo inter sit inter
has utilitates et uanitates ho-
minum adhuc obseruantium
sidera. nec aeris qualitates
nec regionum uias. nec salos
temporum numeros. nec spiritualium
similitudines. sed quasi sacra
rerum euentus perquirunt. quod
non intelligat. Sed iam deinceps
uideamus cur etiam id obserue-
tur. cum pascha celebratur ut
sabbatum occurrat. hoc enim
proprium christiane religioni est.
Nam iudei tantummodo men-
sem nouorum et lunam obseruant.
etiam ipsam quartadecima
usque in uicesimam primam.
Sed quia illud eorum pascha qua
passus est dominus ita occurrat.
ut inter mortem eius et resur-
rectionem medius esset sabbatum

dies addendum eundem patres nri
 censuerunt: ut hoc nra festinatio
 a iudeorū festinitate distingueretur.
Et quod non frustra factum ē cre
 dendum ē: ab illo qui est ante te
 pora: et per quem facta sunt tem
 pora: et qui uenit in plenitudine
 temporis: et qui potestatem habebat
 ponendi animam suam: et iterū
 reponendi eam: et ideo non facile
 sed oportuna sāctōe quod continē
 dare instituerat: horam expectabat
 cum diceret: nondum uenit hora
 mea: in amplexu sacra passionis ei
 celebratione a posteris seruarietur.
Quod enim nunc ut superius dixi
 fide ac spe gerimus: ut ad id per
 ueniamus dilectione sagagimus:
 requies est quedam ab omni labo
 re omnium molestiarum sancta
 atq; perpetua. In eam nobis ex
 hac uita fit transitus: quem dñs
 nŕ ih̄s xp̄s sua passione p̄mō
 strare et consequare dignatus est.
Inest autem in illa requie non de
 lidiosa segnitia: sed quedam inef
 fabilis tranquillitas agnitionis
 oīose. Sic enim ab huius uite o
 peribus in fine requiescitur: ut
 in alterius uite actione gaudat.
Sed quia talis actio in ter laute a
 gitur: sine labore membrorū sine
 angore curarum: non ad eam sic
 transitur per requiem: ut ipsi
 quieti succedat: id est non sic ē
 incipit actio: ut esse desinat q̄es.

Neq; enim reditur ad labores et
 curas: sed permanet in actione qd
 ad quietem pertinet. **Nec** in ope
 laborare: nec in cogitatione fluctu
 are. Quia ergo per quietem ad
 primam uitam reditur: unde ani
 ma lapsa est in peccatum: prop̄
 ea saluō requies significatur. Illa
 autem prima uita que a peregrina
 tione rediuntibus: et primam
 stolam accipientibus redditur: p̄
 unam saluati quem diem domi
 nicū dñm figuratur. Quere sep
 tem dies gen̄im legens: inueni
 es septimum sine uespere: quia re
 quietem sine fine signat. **Prima** er
 go uita non fuit sempiterna pec
 canti. **Requies** autem ultima sem
 piterna est. **Ac** per hoc et octauus
 sempiternam beatitudinem habe
 bit: quia requies illa requies se
 piterna est: et exapitur ab octauo
 non extinguitur. **Neq;** enim esset
 aliter sempiterna. Ita erit ergo
 octauus: qui primus: ut prima
 uita sit et octaua: sed eterna red
 datur. **Saluati** enī commenda
 tum est priori populo: in ocio
 corporali temporaliter celebran
 dum: ut signa esset sanctificati
 onis in requiem spiritus sancti.
Nulquam enim legimus in ge
 nesi sanctificationem per omnes
 superiores dies: sed de solo sab
 bato dictum est. **Et** sanctificauit
 diem septimum. **Amant** enim

requiem siue pie anime siue inique.
Sed quia perueniunt ad id quod a
matre pluitime nesciunt: nec aliqd
appetunt: etiam ipsa corpora pon
teribus suis. nisi quod anime a
moribus suis. Nam corpus tam
diuturnum: pondere siue deorsum
uersum: siue sursum uersum: do
nec ad locum quo ueniens matur
conquiescat. Pondus quippe olei
si dimittitur in aere deorsum: si
autem sub aquis sursum nititur.
Sic anime ad ea que amant prop
terea nituntur: ut perueniendo
requiescant. Et multa quidem p
corpus delectant. sed non est in
eis eterna requies: nec saltem di
uturna. et propterea magis sor
didant animam. et aggrauant:
potius: ut sinceram eius pondus
quo in superna fertur impediāt.
Cum uero anima seipsa delectatur:
nondum re incommunicabili dele
ctatur: et adeo adhuc superba est:
quia se pro summo habet: cum
superior sit deus: nec in tali pō
inimica reliquitur: quia deus
superbis resistit: humilibus autē
dat gratiam. Cum autē deo dele
ctatur: ibi ueram certam eternā
inuenit requiem: quam in alijs
querebat nec inueniebat. Proin
de ammonetur in psalmo. Delec
tare in domino: et dabit tibi peti
tiones cordis tui. Quia ergo cari
tas dei diffusa diffusa est: in cordib;

nis per spm scm qui datus est
nobis: ideo sanctificatio septimo de cō
memorata est: ubi requies com
mendatur. Quia uero nec bene ope
rari possumus nisi dono eius adiu
ti. sicut apostolus dicit. Deus em
est qui operatur in nobis: et uelle
et operari pro bona uoluntate: nec
requiescere poterimus post omnia
bona opera nra que in hac uita
gerimus: nisi eius dono ad eter
nitatem sanctificati atq; perfecti
propterea de ipso deo dicitur: q
cum fecisset omnia opera bona
ualde: septimo die requieuit ab
omnibus operibus suis que fecit.
Futuram enim requiem signifi
cabat: quam post bona opera
daturus erat hominibus. Sicut
enim cum bene operamur: ipse
dicitur operari in nobis: cuius
munere bene operamur: ita cū
requiescimus ipse requiescere di
citur: quo donante requiescimus.
Hinc est etiam quod in tribus
primis preceptis decalogi que
ad deum pertinent: cetera autē
septem ad proximum pertinet:
id est ad hominem: quia in duo
bus preceptis tota lex pendet et
prophete: tertium sibi de observa
tione saluati positum est: ut in
primo precepto patrem intelliga
mus: ubi prohibe coli aliquam in
figmentis hominum dei similia
do. Non quia non habet ymaginē

deus: sed quia nulla imago eius de-
bet coli. nisi illa que hoc est quod
ipse. nec ipsa pro illo sed cum illo.
et quia creatura mutabilis est: ac
propterea dicitur: **Omnis creatura**
vanitati subiecta est. quoniam na-
tura uniuersa etiam in parte mon-
stratur. ne filium dei uerbum per
quod facta sunt omnia iam quidam
putaret esse creaturam: sequitur
aliud preceptum. **Non accipies i-**
uanum nomen dei tui. Spiritus
autem sanctus in quo nobis reg-
es tribuitur. quam ubique amamus.
sed nisi deum amando non inueni-
mus. cum caritas eius diffundit
in cordibus nostris per spiritum sanctum
qui datus est nobis. quia sanctifi-
cavit deus septimum diem in quo
requieuit. **Tercio precepto legis**
insinuat quod scriptum est de
observatione sabbati: non ut iam
in ista uita requiescere nos existi-
memus: sed ut omnia que bene
operamur non habeant intenti-
onem nisi in futuram requiem
sempiternam. **Memento enim**
maxime quod iam supra com-
memorauimus: quia spe salui facti
sumus. **Spes** autem que uidetur
non est spes. **Ad ipsum autem**
ignem amoris nutriendum et
flagrandum. quodam modo quo
tanquam pondere sursum uel in-
traorsum referamur. ad requiem
omnia ista pertinent. que figu-

race nobis insinuantur. plus enim
mouent et accendunt amorem.
quam si nuda sine ullis sacramen-
torum similitudinibus ponerentur. Cuius
rei causam difficile est dicere. sed
tamen ita se habet. ut aliquid per
allegoricam significationem in-
matum plus moueat. plus delectet.
plus honoretur: quasi uerbis
proprijs apertissime diceretur.
Credo quod ipse anime motus quod
diu rebus adhuc terrenis implica-
tus pigrius inflamatur: si fectur
ad similitudines corporales:
et inde referatur ad spiritualia que
in illis similitudinibus figurantur.
ipso quasi transitu uegetatur et
tanquam in facula ignis agitate
accenditur. et ardentiore delecta-
tione rapitur ad quietem. **Itaque**
inter omnia decem illa precepta
solum ubi quod de sabbato positum
est figurate obseruandum prece-
pitur. **Quam figuram** nos intel-
ligendam non etiam oculum corpora-
le celebrandam suscipimus. **Cum**
enim sabbato significatur spiritualis
requies. **Et in psalmo.** **Vacate et**
uidete quoniam ego sum dominus. et
quo uocantur homines ab ipso
domino dicente. **Venite ad me**
omnes qui laboratis et onerati
estis: et ego uos reficiam. tollite
iugum meum super uos. et di-
scite a me quoniam mitis sum et hu-
milis corde. et inuenietis requiem

amabimus ur̄s. cetera tamen ibi
precepta populi sicut precepta
sunt. sine ulla figurata significa
tione observamus. Quā et stola
non colere manifeste didicimus.
et non accipere inuicem nom̄
dñi dei nr̄i. et honorare pr̄em et
matrem. et non mechari. non
occidere. non furari. non falsū
testimonium dicere. non concu
piscere uxorem proximi. non
concupiscere rem proximi. non
figurate aliud pretendunt. et
mistic aliud significant. sed sic
observantur ut sonant. Obser
uare tamen diem sabbati non
inuenitur ad litteram. secundū
ocū ab opere corporali. sicut
observant iudei et ipsa eorum
observatio. quia ita precepta
est. nisi aliam quamdam spūa
lem requiem significet. r̄den
da iudicatur. Unde non incom
uenienter intelligimus ad a
morem exercitandum quo ad re
quiem tendimus. ualere om
nia que figurate in scriptur̄
dicuntur. Quandoquidem nō
solum in decalogo figurate p̄
cipitur. ubi requies commen
datur. que ubiq; amatur: s; in
solo deo scā et certa inueni
tur. Dies tamen dominicus
non iudeis sed xp̄ianis resur
rectione domini declaratus ē.
et ex illo habere cepit festiui

tatem suam. Anime quippe om
nium sanctor̄ ante resurrectio
nem corporis tunc quidem in re
quie: sed in ea non sunt actio.
qua corpora recepta uegetant.
Talem quippe actionem signi
ficat dies octauus qui et prim̄
quia non aufert illam requiem
sed glorificat. Non enim redit
cum corpore difficultat ex corpo
re eis quia nec corruptio. Por
ter enim corruptibile hoc indū
incorruptionem et mortale hoc
induere immortalitatem. Qua
propter ante resurrectionem dñi
quantiuis scōs p̄es plenos pro
phetico sp̄i octauū sacramentū
nequaquam laceret quo signifi
catur resurrectio. Nam et pro octauo
p̄d instituitur. et octauo die cir
cumdebantur infantes. et in
eccl̄e ad dñū testamentor̄ signi
ficationem. dicitur illis septem
et illis octo. reueruatum est tū
et occultatum. et solum celebra
dum ~~est~~ saluatum traditum ē.
quia erat antea requies mortu
orum. resurrectio autem illius
iam non erat. qui surgens a mor
tuis iam non moritur. et mor
ei ulcra non dominaretur. ac
postquam facta est talis resur
rectio in corpore domini. p̄ri
rec in capite eccl̄e. quod cor
pus eccl̄e speraret in fine.
Jam etiam dies dominicus idē

actauus qui et primus inciperet
celebrari. Ipsa etiam causa intelli
gitur. cum obseruandum pascha
ubi ouem occidere et edere iubentur:
quod manifestissime passionem do
mini prefiguratur. non eis ita pre
ceptum est. ut attenderent occur
rere sabbatum. et cum mensis no
uor ac tertia lune ebdomate con
currere: ut eundem quoque diem
dominus potius sua passione sig
naret: qui etiam dominicum idest
octauum qui et primus est decla
raturus aduenerat. Attende igitur
sacratissimum triduum crucis
sepulta suscitati. **H**or trium quod
significat crux: in presenti agitur
uita. **Q**uod autem significat sepul
tura et resurrectio: fide ac spe ge
rimus. **H**unc enim dicitur homi
tolle crucem tuam et sequere me.
Cruciatu autem caro: cum mor
tificantur membra nostra: que sit
super terram. fornicatio. inuui
dicia. luxuria. auaricia. et cetera
huiusmodi de quibus item dicit. **S**i
enim secundum carnem uixeris
moriemini. **S**i autem spiritu facta
carnis mortificaueris. uiues.
Hinc enim de seipso dicit. quid
mihi crucifixus est: et ego mun
do. **E**t alio loco. **S**ciuites inquit
quia uetus homo noster simul con
fixus est cruci cum illo. ut euas
cetur corpus peccati. ut ultra
non seruiamus peccato. Tandem

ergo id agunt opera nostra: ut euas
cetur corpus peccati. quamdiu ex
terior homo corrumpitur. ut in
terior renouetur de die in diem. te
pus est crucis. **N**ec sunt etiam
bona opera quidem. tamen adhuc
laboriosa: quorum merces est reges.
Sed deo dicitur spe gaudentes: ut
cogitantes requiem futuram cum
hilaritate in laboribus operemur.
Hanc hilaritatem significat cru
cis latitudo transuerso ligno. ubi
figuntur manus. per manus ei
opera intelligimus. **P**er altitudi
nem hilaritatem operantis. quia
tristitia facit angustias. **P**er ala
titudinem autem cui caput adiu
gitur. expectatio retributionis
de sublimi iusticia dei: que reddet
unicuique secundum opera sua.
His quidem qui secundum to
lerantiam boni operis gloriam
et honorem et incorruptionem
querentibus uitam eternam. Itaque
etiam longitudo. qua totum cor
pus extenditur. ipsam toleran
ciam significat. **V**nde longani
mes dicuntur qui tolerant. **P**ro
fundum autem quod terre ihesu
est. secretum sacramenti prefigu
rat. **R**ecordaris enim nisi fallor
que uerba apostolica in ista desi
gnatione crucis expediam. ubi
ait. **I**n caritate radicati atque fun
dati. ut possitis comprehendere
cum omnibus sanctis que sit lon

gitud et latitudo. sublimitas et prohi-
dum. Ea uero que nondum uidemus
et nondum tenemus. sed fide et spe
gerimus. in alio biduo figurata sunt.
hec enim que nunc agimus. tanq[ua]m
clauis preceptor[um] in dei timore con-
fixi. sicut scriptum est. Confige cla-
uis a timore tuo carnes meas. in
necessariis deputantur. non in eis
que per seipsa appetenda sunt et co-
cupiscenda sunt. Unde illud optimu[m]
se dicit. concupiscere dissolui et esse
cum xpo. manere autem in carne
necessarium inquit propter uos.
Quod ergo ait dissolui et esse cum
xpo. nunc incipit requies que no[n]
interrompitur resurrectione. sed
clarificatur. Que tamen nunc fide
retinetur: quia iustus ex fide uiuit.
An ignoratis inquit quoniam qui
cumq[ue] baptizati sumus in xpo
ihesu: in morte illius baptizati
sumus. Consepulti ergo illi sum[us]
per baptismum in mortem. Unde
nisi fide. Neq[ue] eni[m] in uobis per-
fectum est adhuc in nobisq[ue] ip[s]i
ingemiscuntibus: et ad p[ro]p[ri]u[m] ex-
pectantibus redemptionem corporis
n[ost]ri. Spe enim salui facti sumus.
Speres autem que uidetur non est
speres. Quod enim uidet quis quid
sperat. Si autem quod non uide-
mus speramus per patientiam
expectamus. Quod memento q[uo]d
sepe commemorare. ne iam nunc
in ista uita nos beatos fieri debe-

arbitremur. et ab omnibus diffi-
cultatibus liberos: ac sic in angu-
stis rerum temporalium aduersus
deum ore sacrilego murmuremus.
quali non exhibeat. Promisit qui-
dem etiam huic uite necessaria. s[ed]
alia sunt solatia miseror[um]. alia gau-
dia beator[um]. Domine inquit secun-
dum multitudinem dolor[um] in corde
meo: exhortationes tue iocunda-
uerunt animam meam. Non er-
go murmuremus in difficultati-
bus. ne perdamus latitudinem
hilaritatis. de qua dicitur. Spe gau-
dentes. quia sequitur in tribulaci-
one patientes. Noua ergo uita in
fide nunc incipitur: et sic gerit[ur].
Nam tunc perfecta erit: cum
absorbebitur mortale a uita. cum
absorbebitur mors in uictoria. cu[m]
illa nouissima inimica destruetur
mors. cum imitari fuerimus.
et equales angelis facti. Omnes
enim inquit resurgemus: sed
non omnes immutabimur. Et
dominus. erunt inquit equales
angelis dei. Apprehensi enim su-
mus modo per fidem in timore p[er]
fide: tunc autem apprehendemur
in caritate per spem. Quamdiu
enim sumus in corpore peregrini
namur a domino. Per fidem ei
ambulamus. non per speciem.
Iste itaq[ue] apostolus qui dicit
ut apprehendam sicut apprehen-
sus sum. auerte te non app[ro]che-

dille conficetur. fr̃es inquit ego
me non arbitror apprehendisse.
Sed tū quia ipsa spes ex promissio
ne ueritatis. circa uobis est cum
diceret. Consepultri ergo sumus illi
per baptismum in mortem. subiu
xit et ait. ut quemadmodū sur
rerit x̃ps a mortuis per gloriam
p̃ris: ita et nos in nouitate uite
ambulemus. Ambulamus ergo
in re ~~laboris~~ laboris. sed in spe quie
tis. In carne uescimur: sed in fide
nouit̃. ac̃s. **D**icit. Corpus quidem
mortuum est propter peccatum:
sp̃s autem uita est propter iusti
ciam. Si autem sp̃s eius qui
suscitauit ih̃m x̃pm a mortuis
h̃ic in uobis: qui suscitauit
x̃pm a mortuis uiuificabit et
mortalia corpora ur̃a: per inha
bitantem sp̃m eius in uobis. **H**ec
et ex auctoritate diuinarum sc̃p
turarum et uniũse ecclesie que
toto orbe diffunditur. consensio
ne per anniuersarium pascha
celebrantur in magno utiq; sicut
iam intelligis sacramento. **E**t in
scripturis quidem ueteribus ad a
gendum pascha non est precep
tum tempus. nisi ex mense nouo
rum luna quaredecima usq; ad
uicesimam primam. **E**x euā
gelio tñ quia etiam manifestū
est: quo etiam dominus die cruci
fixus sic. in sepultura fuit et re
surrexit. adiuncta est etiam ip̃or

dierum observatio per pacrum cō
tilia. et orbi uniũso xp̃iano persua
sum est eo modo pascha celebrari
oportere. **Q**uadragesima sine ie
iunior̃ habet auctoritatem. et in
ueteribus libris ex ieiunio moysi
et helise. et ex euangelio. quia to
tātem diebus dñs ieiunauit. temo
strans euangelium non dissentire
a lege et a prophetis. **I**n persona q̃
pe moysi lex. in persona helise pro
phete accipiuntur. **I**nter quos et i
monie gloriosius apparuit. ut cui
tēcius enimeret quod de illo dicit
apostolus. testimonium habens a
lege et prophetis. **I**n qua ergo par
te anni congruentius obseruano q̃
dragesime constitueretur: nisi consi
ms atq; contigua dominice passio
nis. quia in eo significatur hec in
ta laboriosa. cui opus est continen
tia. ut ab ipsius mundi annuicia
ieiunetur. que utiq; fallaciter blā
diri et illecebratū lucos circumsp̃
gere atq; iactare non cessat. **S**ume
ro autem quadragenario uitam
illam propterea figurari arbitror:
quia denarius in quo est perfectio
blanditiis nr̃e. sicut in octonario
quia redit ad primum. ita in hoc
quia creatura que septenario figu
ratur: adheret creatori. in quo de
lectatur unitas trinitatis. per uni
usum mundum temporaliter a
nunciatus est. **Q**ui mundus et
quatuor uentis delinitur et qua

tuor elementis erigitur. et quatuor
anni temporis uicibus uariatur. De
cem autem quater in quadraginta
continuuantur. **Q**uadragenarius
autem parabus suis computatus
addit ipm denarium. et fiunt quin
quaginta. tanquam merces laboris
et continentie. **N**eq; enim frustra ipse
dominus et quadraginta dies post
resurrectionem in hac terra et in hac
uita cum discipulis conuersatus est.
et postea quam ascendit in celum
decem diebus interpositis promissū
misit spm sanctū completo die pen
thecostes. **Q**ui dies quinquagenari
habet alterum sacramentum. quod sep
ties septem xpm fiunt. **E**t cum re
ditur ad initium quod est octauus
qui et primus. dies .l. complentur.
qui celebrantur post dñi resurrec
tionem iam in figura non laboris
sed quietis et leticie. **P**ropter hoc
et ieiunia relaxantur. et stantes
oramus. quod est signum resurre
ctionis. **V**nde etiam diebus diuiciis
obseruatur ad altare. et alleluia ca
niatur. quod significat stationem uo
luntat futuram non esse. nisi lauda
re deum sicut scriptum est. **B**eati
qui habitant in domo tua. in secu
la seculorū laudabunt te. **S**ed dies
quinquagesimus et in scripturis
commendatur non tantum in e
uangelio. quia tunc spiritus scs
aduenit. sed etiam in ueteribus
libris. **N**am et ibi postea quam

pascua occiso agno celebrauerunt.
quinquaginta dies numerantur.
usq; ad diem quo lex data est. in
monte syna famulo dei moysi digi
to dei scripta. **I**n libris autem eua
gelij apertissime declaratur. digitū
dei significare spm scā. **C**um eni
mus euangelista dixisset in digi
to dei eicio demonia. et alius hoc
idem ita dixit. in spiritu dei eicio
demonia. **Q**uis hanc leticiam di
uinoz sacramentorū cum luce de
trine luce clarescunt. non prefe
rat uniuerlis mundi huius im
perijs etiam musicata felicitate
pacatis. **N**onne tanquam duo
seraphim clamant adinuicem cō
cinentia laudes. **A**lissimo scā
sanctus. sanctus. communis reus
sabaoth. ita duo testamenta fide
liter concordantia sacramenti conci
nunt ueritatem. **O**cciditur ovis.
celebratur pascha. et interpositis
.l. diebus datur lex. ad timorē
scripta digito dei. **O**cciditur xps
qui tanquam ovis ad immo
landum ductus est. sicut ysaias
propheta testatur. **C**elebratur
uerum pascha. et interpositis
.l. diebus datur ad caritatem sps
sanctus qui est digitus dei. con
trarius omnibus sua querent
ibus. et ideo iugum asperum
et sarcinam grauem portanti
bus. nec inuementibus requi
em animabus suis. quia cari

tas non querit que sua sint. Ideo a
minoritas hereticorum semper iniqui
tas est. quos magorum pharaonis ha
bere conatum declarat apostolus
dicens. Sicut enim iannes et ma
bres restiterunt moysi. sic et isti
resistunt ueritati. Homines mente
corrupti. reprobi circa fidem. sed ul
tra non proficiunt. Demencia ei
illoz manifesta erit omnibus. sic
et illoz sint. **Quia** enim per illam
corruptionem mentis iniquitissimi
fuerunt. in signo tertio defecerunt
facientes sibi aduersum esse spiritum sanctum
qui erat in moyse. **Ram** deficientes
dixerunt. **Dignus** dei est hoc. Sicut
autem placatus et conuiliatus spiritus
sanctus requiem prestat mitibus
et humilibus corde. ita contrarius
et aduersus inimicus ac superbos
inquietudine exagitat. **Quam** in
quietudinem mulce ille breuissime sig
nificauerunt. sub quibus magi pha
raonis defecerunt dicentes. **Dignus**
dei hic. **Exodum** lege et uide ubi pa
scha celebrauerunt. post quot dies
data sit lex. **Loquitur** deus ad moy
sen in heremo syna. die tertij me
sis. et uide quid dicat inter cetera.
Descende inquit restare populo et
purifica illos hodie et cras. et lauac
uestimenta sua. et sint parati in
diem tertium. **Tercia** enim die de
scendit dominus in monite syna
coram omni populo. **Tunc** data
est lex. tertio scilicet die tertij me

sis. **Humera** itaque a quatuordecimo
primi mensis quo statutum est pa
scha usque ad diem tertium tertij me
sis. inuenies. **xvij.** primi mensis.
xxx. secundi. **tres** tertij. qui sunt
quinquaginta. **Lex** in archa est sa
nctificatio in corpore domini. per cuius
resurrectionem nobis requies fu
tura promittitur. ad quam perfici
endam sed spiritus caritas inspiratur.
Spiritus autem nondum erat da
tus. cum ihesus nondum esset glorifi
catus. **Vnde** prophetia illa cantata
est. **Exurge** domine in requiem tuam.
tu et archa sanctificationis tue.
Ibi requies. **ibi** sanctificatio. **Vnde**
nunc ut amenius et desideremus
pignus accepimus. **Vocatur** autem
ad requiem alterius uite. quo ab
uita transitur. quod pascha signifi
cat. omnes in nocte patris et filij et
spiritus sancti. propterea quinquagena
rius numerus ter multiplicatus
addito ad eminentiam sacramen
ti ipsius trinitatis. in illis magnis pi
sibus inuenitur. quos iam dominus
post resurrectionem nouam uitam de
monstrans. a tertia parte leuari
imperauit. nec recta disrupta sit.
quia tunc hereticorum inquietudo non
erit. tunc homo perfectus et quie
tus purificatus in anima et cor
pore. per eloquia domini casta. arge
tum igne examinatum. certe pur
garum septuplo. accipiet mercedem
hoc e tenarium. ut sit. **p.** et **vij.** Nam

in hoc numero. Sicut in alijs multipli-
ces figuras exhibentibus: sacramen-
tum mirabile reperitur. nec numeri-
co etiam psalmus. xviij. in regnorum
libris solus integer legitur. quia re-
gnum illud significat: ubi aduersarii
non habebimus. Titulus enim eius
est in die quia eruit eum dominus
de manu omnium inimicorum eius et
de manu saul. Quis enim figuratur
in dauid: nisi ille qui uenit secun-
dum carnem ex semine dauid? Qui
utique in corpore suo quod est ecclesia
adhuc patitur inimicos. Unde illi p-
secutori quem uoce mactauit et in
suum corpus trahens quodam mo-
do manducauit: sonuit de celo saule
saule quid me persequeris? Quan-
to autem eruitur hoc corpus eius
de manu omnium inimicorum eius:
nisi cum et illa nouissima mini-
ci destruetur mors? Ad hoc tempus
pertinet numerus ille centum quinquaginta
passum trium passum. Nam et
ipse numerus decimus septimus
surgens in trigonum centum quin-
quaginta trium summam complec-
tit. Ab uno usque ad decem et septem sur-
gens omnes medias adde et inueni-
es. Ad unum scilicet adde duo. fiunt
utique tria. adde tria. fiunt sex. adde
quatuor fiunt decem. adde quinque
fiunt quindecim. adde sex fiunt xxi.
adde itaque ceteros. et ipsi septimum
decimum fiunt. centum quinquagi-
ta tria. Nec de scripturis firmissime

tenentur: ut est pascha et pentheco-
sten. Nam ut. xi. illi dies ante pa-
scha obseruentur: ecclesie consen-
tio roborauit. Sic etiam ut. viij. di-
es neophytorum distinguantur a ce-
teris id est ut octauus primo con-
cinat. Ut autem alleluia per illos
solos dies. i. in ecclesia caneretur:
non usquequaque obseruatur. Nam
et alijs diebus uarie canatur alibi
atque alibi. ipsis tamen diebus ubique.
Ut autem stantes et illis diebus
et omnibus dominicis oremus. ut
tamen ubique seruetur ignoro. tamen
quid in eos sequatur ecclesia dixi
ut potui. et arbitror esse manifestum.
De laudandis ergo pedibus cum
dominus propter humilitatis for-
mam. propter quam docendum ne-
cebat commendauit. sicut ipse co-
sequenter exposuit. questum est
quoniam tempore potissimum res-
tancia etiam facta doceretur. et il-
lud tempus occurrat. qua ipsa g-
mendatio religiosius inhereret.
Sed ne ad ipsum baptismi sacramen-
tum pertinere uideretur: multi
hoc in consuetudinem recipere
noluerunt. nonnulli etiam de co-
suetudine auferre non dubita-
uerunt. Aliqui autem ut hoc sa-
cratior tempore commendaret.
et a baptismi sacramento distin-
guerent: uel in diem tertium
octauarum. quatuordecim mune-
rus in multis sacramentis ma-

xime excellit. uel etiam ipm octa-
uam. ut hoc facerent elegerunt.
Quorū sane quod ita uolūis. ut de
hīs que uarie per diuersa loca ob-
seruantur. tibi aliqua scriberem.
cum et non sit necessarium. et una
in hīs saluberrima regula retine-
da sit. ut que non sunt contra fidē
neq; contra bonos mores. et habet
aliquid ad exhortationem uice me-
lioris. ubicumq; instituta uidemus
uel instituta cognoscimus. non so-
lum non improbemus. sed etiā lau-
dando et imitando sectemur. si aliquo-
rum infirmitas non ita impedit.
ut amplius detrimentum sit. Si enī
eo modo impediatur. ut maiora studi-
osorū lucra speranda sint. quam ca-
lumpniatorū detrimenta metuenda.
sine dubitatione sciendū ē. maxi-
me id quod etiam de scripturis dese-
di potest. sicut de ymnis et psalmis
canendis cum ipsius domini et apo-
stolorū habemus exempla. et precep-
ta de hac re tam ualia. ad monendū
pie animū. et accedendum diuine
lectionis affectum. **Varia** consue-
tudo est. et p̄hag in africa ecclesie
membra pigriora sunt. ita ut do-
natiste nos reprehendant quod
sobrie psallimus in ecclesia diui-
na cantica prophetarum: cum ipi
ebrietates suas ad cantum psalmo-
rum humano ingenio composi-
torū: quasi tubas exhortationis i-
flamment. **Quanto** autem nō est

tempus cum in ecclesia fides congre-
garetur s̄a cauetūdi. nisi cum legi-
tur aut disputatur. aut antiphones
clara uoce deprecantur. aut commu-
nis oratio uoce diaconi m̄di. **Alia**
uero p̄ciliis temporū quod me-
lius a congregationis xp̄ianis fiat.
quid utilius quid sanctius. omni-
no non uideo. **Quod** autem insti-
tuitur preter consuetudinem. ut
quasi observatio sacramenti sit.
approbare non possum. etiam si
multa huius propter nonnullarū
uel sanctarum uel turbulentarū
personarum scandala deuitanda
liberius improbare non audeo.
Sed hoc nimis uideo quia multa
que in diuinis libris saluberrime
precepta sunt nimis curantur.
et tam multis presumptionibus
sic plena sunt omnia. ut grauius
corripitur qui per octauas suas
terram mudo pede tetigerit: quā
qui mentem uiolencia sepeliuit.
Omnia itaq; talia que neq; sc̄arū
scripturarum auctorita-
tibus conueniunt. nec concilijs
ep̄orū statuta inueniuntur. nec cō-
suetudine unius ecclesie roborata
sunt. sed diuersorū locorū diuersis mo-
ribz incōminabiliter uariantur.
ut uix aut omnino nunquam
inueniri possint cause. quas in
eis instituendis homines secuti
sunt. ubi facultas tribuitur. sine
ulla dubitatione rescanda existimo.

Quamuis enim neq; hoc inueniri possit quomodo contra fidem sint. ipsam tamen religionē quā paucissimis et manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia dei esse liberam uoluit seruilibus oneribus premere. ut tolerabilior sit conditio iudeorū. Qui etiam si tempus libertatis non agnouerunt. legalibus tñ sarcinis non humanis presumptionib; subiciuntur. Sed ecclesia dei inter multam paleam multa q; sizaria constituta multa tolerat. et tñ que s̄ contra fidem ul' bonam uitam. nec approbat nec facit. Itaq; illud quod scripsisti quosdam fr̄es ita temperare a carnibus etendis ut imūdas arbitrentur. apertissime contra fidem sanamq; doctrinam est. Sed hinc ego si diutius disputare uoluerō: potest putari a non nullis obscure hinc apostolus p̄cepisse. qui etiam post multa que de hac re dixit sic decreuit status est hereticorū inipiam opinionem ut diceret sp̄s autem manifeste dicit. quia in nouissimis temporibus recedens quidā a fide attendentes spiritibus seductoꝝ et doctrine demonū in ypocrisis mendaciloquorum cauteriacam habentes conscienciā suā. prohibentes nubere abstinere a cibis quos deus creauit ad

percipiendum cum gratiarū actione fidelibus. et hys qui cognouerūt ueritatem. Quia omnis creatura dei bona est. et nichil abiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. sanctificatur enim per uerbum dei et orationem. Et alio loco de hys rebus loquitur. Omnia inquit munda mundis. Im munda autem et infidelibus. nichil est mundum. sed pollute sunt cor mentes. et conscientie. tu ip̄e lege cetera. et recita quibus potes. Nō in te irritam faciant gratiam dei quia in libertatem uocati s̄: tantū ne libertatem in occasione carnis assumant. Et adeo iam non refrēnante carnalis concupiscentie causa a quib;libet abis temperare: quia non eis hoc permittitur sup̄sticiose atq; infideliter facere. Hys uero qui te paginis euangelicas sortes legunt. et si optandum est. ut hoc potius faciant quam ut ad demonia consulenda concurrant: tamen etiam ista michi displicet consuetudo. ad negotia secularia et ad uice huius uanitatē propter aliam uitam loquentia oracula diuina uelle conuertere. Hec tibi si satis esse ad ea que requisi non paruueris. nimis ignoras uires et occupationes meas. Tantum enim absurdum ab eo qd puasti nichil me latere. ut michi in epistola tua legerim

49
tristius. quia et apertissime falsū
est. Et miror quia hoc te latet: quod
non solum in alijs innumerabilib;
rebus multa me latent. sed etiam
in ipsis sanctis scripturis multa
nesciam plā quam sciam. Sed iteo
spem in nomine xpi non instructi-
olam gero. quia non solum credi-
di dñō meo in illis duobus precep-
tis totam legem prophetasq; pen-
dere. sed etiam expertus sum expe-
riatq; condie. quandoquidem nullū
michi sacramentum aut aliquis
sermo admodum obscurior de sa-
cris litteris aperitur. ubi non ea-
dem precepta reperiam. Fins em̄
precepti est caritas de corde puro et
conscientia bona et fide non ficta.
Et plenitudo legis caritas. Itaq;
et tu hūc sine ista sine ~~et~~ alia sic
lege. sic discere. ut memineris uerū
sine dictum. scientia inflat. cari-
tas edificat. Caritas autem non e-
mulatur non inflatur. Sic itaq;
adhibeatur scientia canquam ma-
china quedam. per quam structu-
ra caritatis assurgat. que mane-
at eternum. etiam cum scientia
destruetur. que ad finem caritatis
adhuc multum est utilis. Per se
autem ipsam sine tali fine nō in-
superflua. sed etiam pernicio-
sa est. Scio autem quā te cogi-
tatio scā custodiat sub umbraculo
alarum dñi dei nr̄i. Sed iteo hec
et si breuiter monui. quoniam

non eandem ipsam caritatem tu-
am. que non emulatur. hanc epi-
stolam multas daturam atq; le-
cturam. *Quidem angulum re-
tracta. cio in librum de ordi-
ne rerum*

Per item tempus inter
illos qui de achatenncis
scripti sūt. duos etiam li-
bros de ordine scripsi. in quib;
questio magna uersatur. utrū
omnia bona et mala diuine pro-
uidencie ordo contineat. Sed cum
rem uiderem ad intelligendum
difficilem. satis egre ad eorū per-
ceptionem cum quibus agebam
disputando posse perueni. de ordi-
ne sciendi loqui malui. quo de
corporalibus ad incorporea po-
test profici. Verum et in hys li-
bris displicet michi sepe incepto
suum fortune uocabulum. et qd
non addebam corporis qū sensus
nōiaui. et quod multū tribui li-
beralibus disciplinis. quas mul-
ti scā multū nesciunt. quidam et-
iam qui sciunt eas scā non sunt.
et quod multas quasi aliquas de-
as quamuis iocando commemoro-
raui. et quod admirationē uicū
nuncupauī. et quod p̄hos non
uera pietate predictos dixi uirtu-
tis luce fuisse. et quod duos mū-
dos. unum sensibilem. alterum
intelligibilem. non explorare uel
explorare persona. sed ex mea

sic commendam tanquam hoc etiam dominus significare uoluerit: quia non ait regnum meum nō est de mundo. sed regnum meum non est de hoc mundo. cū possit et aliqua locutione dictū inueniri. et si alius a domino xpo significatus est mundus. ille congruentius possit intelligi. in quo erit celum nouum et terra noua. qñ complebitur quod oramus dicente. adueniat regnum tuum. Nec p̃lo quidem in hoc errant. quia esse mundum intelligibilem dixit. si non uocabulum quod ecclesiastice consuetudini in re illa musicatum est. sed ipsam rem uelimus accipere. Quidam quippe ille intelligibilem nuncupant: ipsam rationem sempiternam atq; incommutabilem. qua fecit deus mundum. quam qui esse negat. sequitur ut dicat. irrationabiliter rem fecisse quod fecit. aut cum faceret. uel antequam faceret. nescisse quid faceret. si apud eum ratio facienti non erat. Si uero erat. sicut erat. ipsam uidetur plato uocasse intelligibilem mundum. Nec tamen isto nomine nos uteremur. si iam sancti essemus litteris ecclesiasticis eruditi. Nec illud michi placet. quod cum dixissem. summa opera danda est. operans moribus. mox addidi. Deus enim nō aliter nos exaudire non poterit. bene

autem uiuentes facillime exaudiet. sic enim dictum est. tanquam teus non exaudiat peccatores. Quod autem dixit in euangelio. sed ille qui nondum cognouerit xpm a quo iam fuerit illuminatus in corpore. nec illud placet quod pythagore p̃lo tantum laudis dedi. ut qui audit uel legit possit me putare me credidisse nullos errores in pythagorica esse doctrina. cum sint plures. idemq; capitales. Hoc opus sic incipit. Ordinem rerum zenobi consequi. *Eiusdem augustini de ordine rerum liber primus.*

Ordinem rerum zenobi consequi ac tenere cuiq; proprium. cum uero uniuersitatis q̃o heretur hic mundus et regitur uel uirere uel pandere difficilimum hominib; atq; difficilimum ē. Huc accedit quod etiam si quis hec possit. non illud quonq; ualet efficere ut dignum auditorē cum diuinis obscurisq; rebus. uel uite merito uel habitu quodam eruditionis inueniat. Nec tñ quicquam est qd magis auidē expectant queq; optima ingemina. magisq; audire ac discere studeant. qui scopulos uite huius et procellas uelut erecto quantum hinc capite inspicunt. quam quomodo fiat. ut et deus humana abet. et tanta in humanis rebus periclitans usquequaq;

diffusa sit: ut non diuine sed ne ser-
uili quidem cupiam procuracionem
si ei tanta potestas daretur tribue-
da esse uideatur. Quam obrem illud
quasi necessarium his quibus ta-
lia cure sunt: credendum dimittit.
aut diuinam providentiam non
usq; in h' ultima et ima preendi:
aut certe mala omnia dei uolun-
tati committi. Verumq; impium:
sed magis posterius. Quamquam
enim desertum deo quicquam cre-
dere cum imperitissimum cu etia
periculosissimum sit animo sit:
tamen in ipsis hominibus nemo
quemquam non potuisse aliquid
criminator est. Negligencie uero
uituperatio multo est quam mali-
cie crudelitatisq; purgatio. Itaq;
uelut compellitur non tenere non
inmemor pietatis: aut ista certe
na non posse a diuinis admini-
strari: aut negligi: aut contempni
potius quam ita gubernari: ut om-
nis de deo sit mitis atq; inculpan-
da conquestio. Sed quis tam cecus
est mente: ut quicquam in moue-
dis corporibus: quod preter huma-
nam dispositionem ac uoluntate
est: ratione diuine potencie mote
rationisq; dare dubitet: nisi forte
aut casibus tam raris libenterq; di-
medone uel minutissimorum quoruq;
aialiu membra figurantur. Aut
quod casu quis negat posse nisi
ratione fecim facere. Aut uero per

unuerfam naturam quod in sin-
gulis quibusq; rebus nichil arte hu-
mana faciente ordinatum mira-
mur: alienare a secretissimo maie-
statis arbitrio: nugis uane opinio-
nis audebamus. At enim hoc ipm
est plenius questionum: quod me-
bra pulias disposita mire atq; di-
stincte sunt: cum incerta huma-
na uita numerabilium pertur-
bationum inconstantia uersetur
et fluctuet. Sed hoc pacto si quis
tam minutum cerneret: ut in u-
miculato paupimento nichil ultra
unius tesselle modulum acies eius
ualeret ambire: uideperaret arasti-
com: uelut ordinacionis et compo-
sicionis ignaru: eo quod uarietate
lapilloz perturbatam putaret a q
illa emblemata in unius pulcritu-
dinis facie congruentia simul cerni
conlustrariq; non possent. Nichil
enim aliud minus eruditio homi-
nibus accidit: qui unuerfam reru
coaptacionem atq; conceptum imbe-
alla mente complecti et considerare
non ualentes: si quid eos offendit:
quia sic cogitacioni magnum est:
magnam rebus putant inhibere
sedicatem. Cuius erroris maxima
causa est: quod homo sibi ipse est
incognitus: qui tamen ut se no-
scat magna opus habet consue-
tudine recedendi a sensibus et a-
nimam in seipsum colligendi: ac
q; in seipso retinendi. Quod h'j

tantum affecuntur qui plagas quod
dam opinionum quas tunc cotidiane
curis infligit: aut solitudine
inurit: aut liberalibus uedicat
disciplinis. Ita enim sibi animus
redditis que sit pulchritudo uni
uersitatis intelligit: que profecto
ab uno cognominata est. Idcircoque
illam uidere non licet aie que in
multa procedit: sectaturque audi
tate pauperiem: quam nescit so
la segregatione multitudinis pos
se uitari. Multitudinem autem
non hominum dico: sed omnium
que sensus attingit. Nec mirere
quod eo egestatem patitur ma
gis: quo magis appetit plura
complecti. Ut enim in circulo
quantumvis amplo unum est me
dium quo cuncta coniungunt: quod
centron geometre uocant: et
quantumvis conus ambitus partes
innumerabiles secari queant:
nichil tamen est preter illud unum
quo cetera partialiter demetia
tur: et quod omnibus quasi quo
dam equalitatis iure dominetur.
Hinc uero in quamlibet parte
si egredi uelis: eo amittuntur
omnia: quo in plima pergitur:
sic animus a seipso suis inme
sitate quadam diuerberatur: et
uera mendacitate conuertitur: cum
cum natura sua cogit ubique u
num querere: et multitudo inue
nire non sinit. Sed et hec que

dixi qualia sint: et que causa ex
ter erroris animarum: quoque in
et in unum congruant: atque per
fecta sint: cuncta et tamen peccata su
glenda sint: assequeris profecto
mi Zenobi. Sic enim michi notum
est ingenium tuum: et pulcritu
dinis omnimode amator animus:
sine libidine inmoderatione atque
sordibus. Quod signum in te fieri
re sapientie permixtis cupidita
tibus diuino iure prescribis: ne
tuam causam ceteras falsis uolup
tatibus illectus: qua preuaricati
one nichil turpius et periculosius
inueniri potest. Assequeris ergo
ista michi crede: cum eruditioni o
peram ceteris: qua purgatur et
excolitur animus: nullo ante sto
neus: cui diuina semina commu
tuntur. Quod totum cuiusdam
di sit: et quem flagiter ordinem
quid ne studiosis et bonis ratio
permittat: qualemque uitam nos
uimamus cum tui: et que frue
tum de libali ocio carpamus.
Hi te libris facis ut opinor doce
bunt: in nomine tuo nobis quam
maxima elaboratione dulciores: pre
sertim si te in ipsum ordinem de
quo ad te scribo meliora eliges
inserere atque coaptare uolueris.
Nam cum stomachi dolor scilicet
me deferere coegisset: quia ut
scias etiam sine ulla tali necessi
tate in philosophiam consurgere

moliebar. statim me contuli ad
nullam familiarissimū mī uerecū
di. Quid dicam eo libente: nostri op
tine hoīs tūm in omnes tūm ue
ro in nos benignitatem singula
rem. Ibi diserebamur inter nos
quocumq; uidebantur ualia: adhi
to sane stilo quo amicta exaperen
tur. Quod uidebam conducere uali
tudini mee. Cum enim nonnulla
loquendi cura detineret: nulla mē
disputandum ui repebat immo
derata contentio. simul etiam ut si
quid mīm litteris mandare placu
isset: nec aliter dicendi necessitas
nec labor recordationis eēt. Agebat
autem ista meam alipius et na
uigius fr̄ meus. et lucentius repē
te admirabiliter poetice deditus. tri
getiū itē nob̄ militia reddiderat.
qui tanquam ueteranū adama
uit hystoriam: etiam in libris nō
nichil habebamus. Sed nocte qua
dam cum euigilassem de more me
cumq; ipse tacitus agitare: que
in mentem nescio unde ueniebat.
nam id michi amore inuendi
ueritatem in consuetudinem uerce
rat. ita ut aut primam si tales
cure merant. Aut certe ultimam
dimidiam camen fere noctis p̄
peruigil quodcūq; cogitare: nec
me patiebar adolescentiū lucubrā
tionibus a meipso auocari: quia
et illi per totum diem tantum a
gebant. ut niniū michi uideretur

si aliquid etiam nocturnum in studio
rum labore usurparent. et id a me
ipsi quodq; p̄ceptum habebant: ut
aliquid et p̄ter codices secum age
re. et apud sese h̄itate consuefacere
animum. ergo ut dixi uigilabam.
cum ecce aque forus pene balneas.
que p̄terfluebat. eduxit me in au
res. et animaduēsus est solito accē
sius. Mirum in modum michi uide
batur. quod nunc clarius. nūc p̄el
tius eadem aqua strepebat sibi
irruens cepi a me querere. que nā
causa esset. Saceros nichil occurrebat
cum lucentius lecto suo ip̄ortunos
perculso ligno iuxta fontes terruit:
seleq; uigilantem hoc modo indi
cauit. Cui ego. animaduēsus inq;
licent. nam uidio ubi musam tuā
lunē ad lucubrandum accendisse.
quomodo canalis iste inconstan
tē sonet. Jam inquit michi hoc nō
est nouum. Nam desiderio sereni
tatis cum expergefactus alii
aurem admonissent. ne itaber in
grueret: hoc agebat aqua ista qd
nunc approbauit trigeatius. Nam
et ip̄e in eodem conclauī in lecto
suo cubans uigilabat nobis nesci
entibus. erant enim tenebr̄e. qd
in ycalia etiam pecuniosis prope
uerisse est. Ergo ubi uidi scolam
mā quantacūq; aerrat. nam
et alipius et nauigius in urbem
ierant. et iam illis hoīs non id
pitam et me curus ille aquatum

aliquid de se dicere admovebat: quid
nam uobis inquam uideatur ee cause
quod sic alternat hic sonus. Non enim
quemquam putamus: hys horis uel
transiti uel re aliqua laudanda totiens
illum mecum interpellare. Quid
putas inquit licentius: nisi alicubi
folia cuiuscumodi que autumno per
petuo copiosius cadunt: angustius ci
nalis intertrubi eufoni aliquid atq; ce
dere. ubi autem unda que ~~permanet~~
~~te~~ urgebat pertaſierit. rursum col
ligi atq; struari aut aliquid aliud
uario casu foliorum natantium fieri. qd
ad illum fluxum nunc restraindum
nunc emittendum similiter ualeat.
Usum est michi probabile aliud no
habenti. confessusq; sum laudans in
genium eius. nichil me inuenisse
cum diu quesissem. cur ita esset. Cum
interposito modico silentio. merito
inquam tu nichil miraberis: et apud
calliopam te intus tenebas. merito in
quit ille. Sed modo plane dedisti mi
chi magnum mirari. Quidnam hoc
est inquam. Quod tu inquit ita mi
raris eo. Unde enim solet inquam
aboriri admiratio. aut que huius
utiq; mater est. nisi res insolita p
manifestu carum ordinem. Et ille
p manifestu inquit accipio. Nam
preter ordinem nichil michi fieri
uideretur. Hic ego erectior spe ala
criore quam soleo esse cum aliquid
ab hys requiro. quod rem tantum
et tam subito huius pene ad ista con

uersus adolescentis animus concep
ser. nulla inquam de hys rebus me
nos antea questione agitari. bene
inquam bene. sed propterea bene mul
ti non sensisti. nullum auisus. Hoc
michi crede longo intervallo transe
dit hylionem. ad cuius uerticem ta
quam ad celum peruenire conaris.
Sed uellem adeas huc sine. Nam
eam labescere temptabo. Sine inquit
modo me michi queso te. Nam ualde
in aliud meendi animum. Hic ego
non nichil metuens ne studio poen
te penitus prouolutus a phia longo
raperetur: irritor inquam abs te
uersus istos tuos omni metrorum
genere canendo et ululando insecta
ri. qui inter te atq; ueritate minia
morem murum quam inter ama
tes tuos conantur erigere. Nam i
de illi uel molita rimula respirabat.
piramam enim ille tu canere institui
erat. Quod cum seueriore quam
putabat uoce dixissem: subitane
aliquantulum. et ego iam relique
ram cepta. et ad me redieram: ne
frustra ~~pre~~occupare preoccupaui.
atq; mepe uellem. Cum ille ego
inter meo iudicio quasi torer in
quit non dictum est. commodius
quid statum. quam nunc dici
a me te me potest. sed sane illud
ultimum fortasse in contrarium
uerteretur. Quod enim ait ille ho
die perii: ego forte hodie inueniar.
Nam si non contempnitis quod

superstitioni solent etiam de miris
augurari: si ego illum murem uel
sororem qui me tibi uigilantem de
culis strepitu meo commouit. si qd
sapit redire in cibile laum. scilicet
conquiescere: cur non ego ipse isto
strepitu uocis tue commonear philo
sophari potius quam cantare? **Pa**
illa est: ut tibi cotidie probanti id
cepi credere: uera et inconcussa mea
habilitatio. Queris si tibi molestum n
est: atq; id fieri debere arbitaris: ro
ga quod uis defendam quantum possu
ordinem rerum. nichilq; preter or
dinem fieri posse asseram. **Tantum**
enim eum animo inhibi atq; haui.
ut etiam si me quisquam in hac dis
putatione superarit. etiam hoc nul
li temeritati sed rerum ordini tribu
am. **Neq;** enim res ipsa. sed licentius
superabitur. **Ego** rursus gaudent
eis me restitui. **Tum** trigentio. **Quid**
inquam tibi uideatur? **Fauco** quidem
ordinem inquit ordinem plurimum.
sed incertus sum tu. et rem tamen
diligentissime discussa cupio. **Fauore**
inquam tuum illa ergo pars habe
at. **Pam** quod incertus es etiam cu
licentio ac me ipso tibi puto ee que.
propterea ait licentius. ego huius se
tentie certus sum. **Quid** enim dubi
tem parietem cuius mentione feci
sti antequam plane se erexit diruere?
Non enim uere poetica tu me au
tere a philosophia potest quantum
inueniendi ul' diffidentia. **Tum** tri

geus gaudentibus uerbis: habent
inquit iam quod plus est. **licentius**
non achademici. **Los** enim ille sti
diosissime defendere solebat. **Hec**
modo inquit omite. **quedo**:
ne me hoc uastu quiddam et cap
tatum a nestio qua diuina re. q
michi se ostendere cepit et cui me
inhiantem suspento. **deor**queat atq;
distrumpat. **Hic** ego multo uberius
certius habundare leticias meas
quam uel optare aliquando ausus
sum. uersum istum gemens effudi.
Sic pater ille deus faciat. sic altus
apollo. **Incipias** perducet em ipse.
si sequimur quo nos ire iubet. atq;
ubi ponere scem: qui dat modo au
gurium. nrisq; illabitur animis. **Nec**
enim alius apollo est. qui in speliu
cis in montibus. in nemoribus in
tore curis pecudumq; calamitate
concitatus implet instans. sed aliu
profecto est ille altus ueredicus atq;
ipa quid enim uerbis ambiam ueri
tas. cuius uates sunt quicunq; pos
sunt esse sapientes. **Ergo** aggredia
mur licenti fieri pietate cultores:
et uestigijs nris ignem periculosu
firmostrum cupiditatem opprimam?
Iam inquit interroga o te. si pos
sim hoc tu nestio quid explicare u
bis meis. **Hoc** ipsum inquam michi
responde primo. unde tibi uideatur
aqua ista non teme sic: sed ordine
influeret. **Pam** quod ligneolis cana
libus superlabitur et duatur usq;

in usus nros: potest ad ordinem
peruener. **E**um est enim ab homini-
bus ratione utentibus. ut uno eum
utere simul et biberent et satia-
rent. et pro locorum opportunitati-
bus consequens erat ut ita fieret.
Quod uero illa ut dicas folia sic
inciderunt ut hoc quod admittat
sumus eueniret. quo tandem rerum
ordine ac non casu potius factum
putabimus? **Q**uali uero inquit ille
aliter ~~cederunt~~ atque cederunt. debu-
it atque potuisse cadere cuiquam in-
deri potest. serenissime inueni nichil
fieri posse sine causa. **Q**uid iam uis
persequar? **S**ic ut arbor atque ramo-
rum. ipsumque pondus quantum
natura folijs inposuit. quid aeris
uel mobilitatem qua uolitant. uel
mollitiem qua descendunt. uarios
que lapsus pro affectione celi. pro one.
pro figuris suis. ceterisque innumera-
bilibus atque obscurioribus causis.
quid me attinet querere? **L**atent
ista sensus nros: penitus latent.
Illud tamen quod aggresse questionem la-
tis est. nescio quomodo animum non
latet nichil fieri sine causa. **P**otest
enim odiosius periculator pergere
querere. que causa erat ut ibi ar-
bores ponerentur. **R**espondebo secu-
tos esse homines ubertatem terre.
Quid si fructuose arbores non sunt.
ac temere nate sunt? **R**espondebo
nos parum uidere. **N**am temeraria
que illas genuit. nequaquam esse

naturam. **Q**uid plura? **A**ut aliqd
sine causa fieri doceat: aut nichil
fieri sine certo causarum ordine
credite. **C**ui ego. licet inquam me-
oculosum periculatorum uoces.
uir enim possum non esse qui ex-
pugnauit. ne cum piramo et tiste
colloqueris pergam tamen querere
abs te. natura ista quam uis uide-
ri ordinatam. cum bono. ut de ceteris
rebus innumerabilibus taceam. i-
stas ipsas arbores que fructus non
afferunt procreant. **A**t illo cogitan-
te quid diceret aut trigectus. **Q**uod
nam usus arborum in solis fructi-
bus prebatur hominibus? **Q**uanta
sunt alia: que umbra. que lignis
postremo que ipso frondibus seu
folijs fiant. **F**oli obsecro inquit
ille interrogacionibus eius hec
reddere innumerabilia. **S**unt enim
que proferri possunt. ex quibus
nulla est hominibus utilitas. aut
certe ita latet uel imbecilla est: ut
ab hominibus proferri nobis eam.
defendi ue non possit. **I**pse potius
nos doceat. quomodo aliquid fiat
quod non causa precesserit. **P**ost
inquam ista uidebimus. **N**on enim
iam me necesse est esse doctorem.
cum tu qui iam tunc rei te certum
esse professus es. adhuc me nichil
docueris nimium dicere cupientem.
et propter hoc solum dies noctes
que uigilantem. **Q**uo me mittis in-
quit. **A**n quia lenius te sequor?

illa folia uentos. quibus in proflu-
entem aquam iaciuntur. ut eis ca-
re parum sit nisi etiam trahantur.
Sam quid aliud erit cum licentius
et augustius et ea que sunt in me-
dia phia docet. Noli obsecro inquam
aut te tui abicere: aut me extollere.
Nam et ego in philosophia puer
sum. et non minus curo cum inter-
rogo per quem michi ille respondeat.
qui me cotidie querulum accipit.
cuius te quidem credo quandoq; ua-
rem futurum. **R**eq; hoc quandoq; for-
sitan longum est. Sed tamen alij
quoq; multum sepositi ab huiusmodi
studijs docere aliquid possunt. cum
differentium societate. quasi uinci-
lis interrogacionum coartantur.
Item autem aliquid non est nichil.
Non uidet. tuo enim simili uer-
libentius. illa ipsa folia que ferunt
uentis. que undis innatant. resiste
aliquantum precipitanti se flumi-
ni. et de rerum ordine homines co-
prouere. si tamen hoc quod abs te
defenditur uerum est. **H**ic ille lecto
etiam exiliens pre leticia. quis ne-
get deus magne inquit te cuncta
ordine administrare. **Q**uam se om-
nia tenent. quam tatis illi successio-
nibus in notos suos urgentur. qua-
ta et quam multa facta sunt ut
her loqueremur. quanta fiunt ut
te inueniamus. **V**nde enim hoc
ipsum. nisi ex rerum ordine ma-
nat. et ducitur quod euigilauim?

quod illum sonum aduertisti quod
quesisti tecum causam. quod tu cau-
sam tantille rei non inuenisti. **S**o-
rex etiam prodisc: ut ego uigilans
proterer. **P**ostremo tuus etiam ipse
sermo te forcasse id non agente. **N**on
enim cuiquam in potestate est quid
nemar in mente. sic nescio quomodo
circumagitur ut me ipse doceat quid
debeam tibi respondere. **N**amq; oro te:
si hec que a nobis dicta sunt licetis ut
instituiisti mandata prouagetur. paulo
latius ad hominum famam. nonne
ita res magna uidebitur. ut te illa
consultus aliquis uacat magnus.
aut chalcus respondere debuit multo
antequam euenit. **Q**uod si respondat
ita diuinus diceretur. ita essetretur
laudibus hominum. ut tu ex eo nemo
quereret. cur solum ex arbore cecide-
rit. aut utrum tuus oberrans iace-
ti homini molestus fuit. **Q**uoniam na-
enim talia futura quisquam aliorum
aut per se dixit aliqui. aut a consulto
re coactus est dicere. **A**t qui si futurum
quemdam librum non ignobilem dice-
ret. et id necessario euenturum uideret.
non enim posset aliter diuinare. **P**ro-
fecto quicquid uoluntas folioz in a-
gro. quicquid utilissima bestiola in do-
mo facit. tam sunt in rerum ordine
necessaria. quam ille licere. **H**is ei
uerbis fiunt. que sine illis prece-
dibus utilissimis rebus. nec in men-
tem uenire possent. nec ore proce-
deret. posteritq; mandari. **Q**uare ita rogo:

nemo ex me querat cur quidam fiat.
Satis est nichil fieri nichil gigni: quod
non aliqua causa genuit ac mouit.
Hic apparet te inquam necare adole-
scens: quam multa et a qualibus ui-
ris contra diuinationem dicta sunt.
Sed responde nunc. non utrum fiat
aliquid sine causa. **R**am id iam te uideo
te nolle respondere. **S**ed orto iste susce-
ptus tuus: bonum ne quicquam an
malum tibi esse uideatur. **E**t ille sub-
murmurans. non inquit sic rogasti
ut unum e duobus queam respondere.
Video enim hic enim quamdam medie-
tatem. **R**am orto michi nec bonum nec
malum uideatur. **Q**uid saltem censes
inquam ordinem esse contrarium. **N**ich
ait ille. **N**am quomodo esse quicquam
contrarium potest ei rei: que totum
occupauit totum obtinuit. **Q**uod enim
erit ordinem contrarium: necesse erit
rem preter ordinem. **N**ichil autem esse
preter ordinem uideo. **N**ichil igitur
ordinem oportet putari contrarium.
Ergo ne ait trigetius contrarius or-
dini error non est. **N**ullo modo inquit.
Ram neminem uideo errare sine cau-
sa. **C**ausarum autem series ordine iclu-
ditur. **E**t error ipse non solum gigni-
tur causa: sed etiam gignit aliquid
cui causa sit. **Q**uamobrem quo ex-
ordinem non est: eo non potest or-
dini esse contrarius. **E**t cum tacuisset
trigetius. egoque meipsum non cape-
rem gaudio: quod uidebam adole-
scencem kni amica filium. et iam

meum fieri. nec solum uerum in ami-
cum quoniam iam michi surgere atque
grandescere. et cuius studium uel
mediocriter litteras deservieram. quasi
respecta possessione sua toto impetu
in mediam uenire phiam. **Q**uod dum
tacitus miro: et exestio in gratula-
tionem: subito ille quasi mente qua-
dam correptus exclamat. **V**bi posses
dicere quod uolo. rogo ubi estis uerba
succurrit: et bona et mala in ordine
sunt. sed credite si iustis. **R**am quomodo
id explicem nescio. **E**go mirabar et tri-
cebam. **T**rigetius autem ubi uidit ho-
minem paululum quasi digesta deu-
erate affabilem factum. redditiuque
colloquio: absurdum inquit michi ui-
detur licentia. et plane alienum a ueri-
tate quod dicas. **S**ed queso patiare me
paululum. nec percurbes clamitanti-
to. **V**bi quod uis. ait ille. **N**on enim me-
tuo: ne me auferas ab eo quod uideo
ac pene teneo. **V**nam inquit ab eo
quem defendis ordine denique non sis.
Non tanta in teum feraris. ut mia-
loquar in curia. **Q**uid enim potuit
dici magis impium: quam etiam ma-
la ordine conneri. **C**erte enim deus
amat ordinem. **V**ere amat ait ille.
Ab ipso manat: et cum ipso est. **E**t si
quid potest de re tanta alia conueni-
entius dici: cogita queso ipse tecum.
Nec enim sum idoneus: qui te ista
nunc doceam. **Q**uid cogitem inquit
trigetius. **A**cipio proliis quod di-
cis. scias: michi est in eo quod intel-

ligo. Certe enim et mala dixisti ordie
conari. et ipsum ordinem manare
a summo deo. atq; ab eo diligit. Ex quo
sequitur. ut et mala sint a summo de
o: et mala deus diligit. In qua con
clusionem nimis licentio. At ille igem
scens difficultate uerbor. nec omni
no querens quid responderet. sed que
admodum quod respondendum erat
promeret. non diligit deus mala in
quit. nec ob aliud. nisi quia ordinis
non est. ut et deus mala diligit. Et
ordinem ideo multum diligit: quia
per eum non diligit mala. At uero
ipsa mala que possunt non esse in or
dine. cum deus illa non diligit. na
iste ipse est malorum ordo. ut non
diligantur a deo. an paruus rerum
ordo tibi uidetur. ut et bona deus dili
gat et non diligit mala. Ita nec p
ter ordinem sunt mala. que non
diligit deus: et ipm tamen ordinem
diligit. Hoc ipm enim diligit. dilige
bona et non diligere mala. Quod e
magni ordinis et diuine dispositio.
Qui ordo atq; dispositio. quia unius
tatis congruentiam. ipsa distinctione
autodit: sic ut mala etiam esse ne
cesse sit. Ita quasi ex anticheas quo
dam modo quod nobis etiam in ora
tione iocundum est. uest ex contrarij.
omnium simul rerum quilibet
to figuratur. Post hoc inter siluit
modice. et repente sese erigens qua
trigenus lectum habebat: na quero
ex te quelo inquit iustus ne sit de.

Tacebat ille nimis ut postea recitit
admirans et horrens subito condita
puli et familiaris sui affectum no
ua inspiratione sermonem. Quo ta
cente ille ita secutus est. Et si eni deu
iustum non esse responderis. tu uide
ris quid agas. qui me dudum impie
tatis arguebas. Si autem ut nobis
traditur. nosq; ipsius ordinis necessi
tate sentimus iustus est: deus sua au
q; distribuendo. utiq; iustus est. Que
autem distributio dici potest: ubi di
structio nulla est. Aut que distinctio
si bona sunt omnia. quid ue preter
ordinem repperiri potest: si dei iusti
tia bonoz malozq; meritis sua aug
redduntur. Iustum autem deum om
nes faciemur. Coru igitur ordine in
cluditur. Quibus dictis resiliit ibato.
et iam leuior uoce. Cum ei uerbum
nemo faceret: michi ne michi inquit.
uel tu qui compulisti ad ista respon
des. Cui ego noua nunc religio ista
hec in te incesio. Credo inquam. sed
quod uidebitur. per diem respondebo.
qui michi iam uideat redire. nisi lunc
est ille qui fenestris fulgor inducitur.
Simul et agendum est. ne tanta bo
na tua licenti absorbeat oblitio. Qu
enim nre littere non sibi hec man
dari flagrant. Dicam plane tibi qd
sentio. Disputabo aduersus te qua
tum possum. Non enim michi si me
uiceris: maior triumphus dari po
test. Si autem uel calliditati uel acu
to cuidam errorz hominum. quoz

partes suscipere tempus cesserit i
becillitas tua que minus pasta eru
dicatione disciplinarum tantum diuin
foras sustinere non poterit. res te
ipsa commouebit. quam te tibi uires
ut in eum firmior redeas parante
sint. simul quia et ista disputatione
meum elatius uolo prouenire. No
enim grossis auribus eam debeo. Pa
zonobius in multa mecum sepe de
rerum ordine conaluit. Cui alia per
cunctanti nunquam satisfacere po
tuit. seu propter obscuritatem reru.
seu propter tempore angustias. Cre
brarum autem ille procastinationu
usq; adeo impatiens fuit. ut me quo
diligentius et copiosius respondere
cogeret. etiam carmine prouocaret.
et bono carmine unde magis illum
ames. Sed neq; tunc tibi legi potuit
ab istarum rerum studio remotissio
neq; nunc potest. Nam profectio eius
tam repentina et perturbata fuit
tumultu illo. ut nichil istoz uere
nobis in mentem potuit. Nam id
relinquere michi responsuro statuit.
Et multa conaluit. cur ei sermo
iste mittatur. Primum est qd debe
tur. Deinde quia antilmodi nunc
uitam ducimus. etiam sic iudicari
in nos eius beniuolentie decet. po
stremo quod in gaudio de spe tua
nemini cedit. Nam et cum preses
eet pro familiaritate prius tui. uel
potius omnium nrum. multum solli
citus erat. ne ingenij tui quedam

semille. quas diligenter animaduuer
tebat. non tam conflarentur cura
mea. quam tua extinguerentur in
curia. Et cum te poetice quosq; studio
sum esse cognouit. sic gratulabat
ut cum michi gestientem uidere iam
uidear. Nichil michi quid gratius fa
cies inquit. sed siue mobilitatem
meam et puerilem leuitatem ride
bitis. siue aliquod uere diuino mien
et ordine in nobis sit. non uobis di
bitem dicere. pigrior sum ad illa
metra subito effectus. alia longe.
alia nescio q michi nunc luce rel
plenduit. Pulchrior est phia faciem
quam thibe. quam pyramus. q
illa uenit et cupido. talesq; omni
modi amores. Et cum suspitio g
nias xpo agebat. Accepi ego hoc.
quid dicam libenter aut quid n
dicam. Accipiat quisq; ut uolet.
nichil curo. nisi quod forte in mo
dice gaudebam. Interea post pau
lulum dies sese aperuit. Surrex
runt illi. Et ego in lacrimans ml
ta orau. cum audio licentium sic
cinentem illud propheticum. late
atq; garrule. Deus uirum co
itit. nos. et ostende faciem tuam
et salui erimus. Quod pridie pl
cenam cum ad requisita nature
foras exisset. paulo clarus cec
nit. quam ut mater nra ferre
posset. quod illo loco talia con
mno repeita canerentur. Nichil
enim aliud dicebat. quomā ipm

caulesne modum nuper hauserat:
et amabat: ut sit melos musicatum.
Obiurgauit eum religiosissima ut
scis femina: ob hoc ipsum quod in
conueniens cantico locus eet. Tunc
ille dixerat iocans: qđ uero si quis
hic me inimicus includeret: nō erat
deus exauditus uocem meā. Ergo
mane cum regressus eet solus. nam
utroq; ob eandem causam processerat:
accessit ad lectulum meum. Verum
michi die inquit. ita fiat nobis quod
uis. quid te me existimes. Atq; ego a
dilectis dixeram apprehendens. qđ
inquam existimem scias. credis in
telligis. Req; enim arbitror te frustra
heri tamdiu cecuisse: ut uicticum
teus comiso tibi se ostendat. At ille
cum admiratione recordatus: ma
gnum inquit dicas et uerum. Non
enim meipsum parum mouet: qđ
modo tam egre auocabat a iugis
illis carminis mei. Et iam redire
ad eas pūget et uidet: ita totus in
quedam magna et mira subuehor.
Honne hoc est uere in teum conuict.
Simul et illud gaudeo: qđ frustra
michi scrupulus superstitionis in
iectus est: quod tali loco talia cauti
tabam. Michi inquam neq; hoc dis
plicet. Et ad illum ordinem puto
pertinere: ut etiam hinc aliquid
diceremus. Nam illi cantico et locū
ipm quo illa offensa est: et noctē
congruere uideo. A quibus enim re
bus putas nos orare ut conuictam

ad deum et usq; satiem uideamus:
nisi a quodam ceno corporis atq; sor
dibus. et item a tenebris. quibus nō
error inuoluit. Aut quid est aliud co
uerti. nisi ab immoderatione uictorū
uitaue ac temperantia in sese attolli.
Quid ue aliud dei saties. quam ipsa
cui suspitamus. et cui nos amaro mū
dos pulchroq; reddimus. ueritas.
Melius dici non potest inquit excla
mans. Venite suppressus quasi ad
aurem. uide queso quanta occurrent.
ut credam erga nos aliquid iam pro
superiore ordine fieri. Si ordinem in
quam curas. retrundum tibi est ad
illos uersus. Nam erudicio discipli
narum liberalium modesta sane atq;
succincta. et alacrioris. et persenera
tiores. et commotiores exhibet ama
tores. amplectente ueritaa. ut arte
tius appetant. et constancius inle
quancur et inhereant. postremo de
tius que uocatur licenti beata uita.
Qua nominata: omnes sese erigūt.
et quasi accendunt in manus. utrū
habeas quod dare possis egentibz.
uariisq; morbis impediatis. Quibus
sapientia cum precepere ceperit. ut
medicini perferant. seq; cum aliq;
patientia curari sināt in pannos
suos recidunt. quoz concalefatione
tabificati scabiem uoluptatum erūp
nolarum scalpunt libentius. quā
ut monita medica paululum dura
et morbis onerosa ppetiendo atq;
subeundo. ualitudini sanos luctūq;

reddantur. Itaq; illo summi dei noīe
ac sensu tanquam sipe contenti
uiuunt miseri. uiuunt tamen. **A**li
os autem uiros. uel ut uerius loqua
mur. animas alias. dum hoc corpus
agunt. iam thalamo suo dignas
coniunx ille optimus ac pulcherri
mus querit. quibus non uiuere s;
beate uiuere satis est. **H**ade ergo in
terim ad illas musas. uerumtamen
tis quid te facere uelim. **I**ube ait id
quod placet. **U**bi se inquam pyrami
et illa eius super inuicem ut canticu
tus es interemerint. in dolore ipso
quo tuum carmen uehementius in
flammati deat. habes comodissima
oportunitatem. **A**rrispe illius fede li
bidinis et incendior ueuenator ex
citationem. quibus miseranda illa
contingunt. **D**emite totus attollere
in laudem puri et sinceri amoris.
quo anime totate disciplinis et uir
tute formose copulantur intellectui
per phasim. et non solum mortem
fugiunt. uerum etiam beatissima
uita perfruiuntur. **H**ic ille tacitus
et diu consideratione mutans. moto
capite abcessit. **D**emite ego quoq;
surrexi. reddituq; deo cotidianis uo
tis. ire ceperamus in balneas. **I**lle ei
locus nobis cum celo tristi in agro
ēē minime poteramus. apertus ad
disputandum et familiaris fuit.
cum ecce ante fores aduertimus gal
los gallinarios incientes pugnam
minis acrem. libuit attendere. quid

enim non ambiunt. qua non per
agant oculi amantium. ne quid
unde innuat pulchritudo rationis.
cuncta scia et uestia. modificantis.
et gubernantis. que insistentes sibi
sectatores suos ita arhit. quacumq;
atq; ubiq; se queri iubet. **N**am unde
aut ubi non potest signum dare.
ut in eisdem ipsis gallis erat inde
incenta protectus capita. inflatas
comas. uehementes ictus. caucilli
mas exitationes. et in omni motu
astutum rois expetium nichil non
decor quippe alia rōe desuper omnia
moderant. postremo legem ipsam
uictoris. superbū canticum. et mem
bra in unum quasi orbem collecta.
uelut in fastum dominationis. signi
autem uicti elatas a ceruice penni
las. et in uoce atq; motu deformes
totum. et eo ipso nature legibus ne
scio quomodo conciuū et pulchri.
multa querebamus. cur sic omnes
cur propt dominationem in subiec
tas sibi feminas. cur demite nos ipsa
pugne facies aliquantum. et p̄
altiorē istam considerationē di
ceret in uoluptatem spectaculi. qd
in nobis ēēt. quod a sensibus remo
ta quereretur multa. quid rursum
quod ipsoz sensuum imitatione
caperetur. dicebamus nobis ipsis.
Ubi non lex? **U**bi non meliori
bitum in insipientem. ubi non im
bra constantie. ubi non imitatio
uerissime illius pulchritudinis.

ubi non modus. Atq; inde ammo
niti ut spectandi modus eēt perre
ximus. quo ppositum erat. Atq; ibi
ut potuimus sane diligenter. nam
et recentes res erant. et quando po
terant tam insignitum trium studi
osoz memoriam effugere. omnia
nrē lucubrationis opuscula in hāc
libelli partem cōculimus. nichilq;
a me aliud actum est illo die. ut uali
tudini parcerem: nisi quod ante ce
nam cum ipsis dimidium uolumen
uigilij audire cordie solitus eram.
nichilq; nobis ubiq; aliud quam re
rum modum considerabamus. quem
non probare nemo potest. sentire au
tem cum quidaz aliquis studiose a
git difficilissimum atq; rarissimum.
Deinde post tripie bene mane ala
ces ad solium locum conuenimus
in eoq; consedimus. Et ego attentis
in me ambobus. hic esto inquam li
centi quantum potes. et tu quidem
trigen. Nec enim parua res agitur.
De ordine querimus. Quid ego
nunc quasi in scola illa unde me
quodquo modo euasisse gaudeo: con
stitutus copiose atq; ornate uobis
ordinem laudē. Accipite si uultis.
immo facite ut uelitis. quo neq;
quicquā de huius laude
breuius. neq; ut michi uideatur ue
rius dici potest. **¶** Quid est quem si
tenuerimus in uita. non peruenie
mus ad deum. Perueniētiros autē
nos. nisi iam me animus de uob

fallit. presumimus et speramus. **¶** Di
ligentissime igitur inter nos ista q̄
ritio uersari debet atq; dissolui. Hel
lem adessent ceteri: qui nobiscum
hys negociis interesse solent. Velle
si fieri posset non istos tñ. sed om
nes saltem familiares nrōs. quozū
semper admiror ingenium nunc
mecum hīc. quam uos estis mēcos.
Aut certe ipm tñ Zenobium. quem
de hac re cauta molientem. nunquā
pro eius magnitudine ociosis accepi.
¶ Sed quia id non euenit legent liete
ras nrās: qm instituimus iam de
istis rebus uerba non pertere. restq;
iplas a memoria fugaces scrip̄oz
quasi uinculo quo reducantur tne
dere. Et sic fortasse ortū q̄e posce
bat. qui eoz procurauit absentiam.
¶ Nam et uos profcō in rem tantam
quia solis perferenda imponitur uo
bis. erectiore animo insurgitis. Et
cum illi legerint qui nobis maxi
ma cura sūt. si quid eos mouit
¶ ad contradicendū. alias uobis
disputationes disputatio ista pro
creabit. seq; ipsa successio sermonū
in ordinem inseret discipline. Sed
nunc ut promiseram licentio quā
tum res patitur aduersator. qui
totam causam iam pene confecit.
si possit eam defensionis muro sta
biliter firmeq; uallare. **¶** Hic ubi eos
silencio. uultu. oculis. suspensione
atq; immobilitate membror et rei
magnitudine satis commotos. et

+ pducet ad deū. Et quē nisi tenueri
mus in uita

audiendi testis inflammatos esse
conspexi: ergo inquam licenti si ti-
bi uideatur collige in te quicquid ui-
rium potes. clima. quicquid hies
acuminis. et ordo iste quid sit distin-
tione complectere. Tum ille ubi se
ad distinguendum cogi audiuit. quasi
aqua frigida aspersus exhorruit. et
turbatione uultu me intruens. atq;
ut sit ipsa trepidatione subridens. qd
hoc est rei. quid quasi tibi uideo in-
quit. An uere nescio quo aduenticio
spu me credis inflatum? Scitimusq;
sele animans aut fortasse ait aliqd
mecum est. paululumq; filuit. ut
in distinctionem quicquid illi de or-
dine notis erat conduceretur. De-
inde erectior ordo est inquit. per
quem aguntur omnia que deus co-
stituit. Quid ipse deus inquam no-
tibi uideatur agi ordine? Profluo i-
quit uidetur. Ergo agitur deus or-
dine inquit trigenus. Et ille. quid
enim inquit xpm deum negas? q
et ordine ad nos uenit. et a pre-
deo missum esse se dicit. Si igitur
deus xpm ordine ad nos misit. et
teum xpm esse non negamus. no-
solum agit omnia: sed agitur etia
deus ordine. Hic trigenus ait dubi-
tans: nescio inquit quomodo istud
accipiam. Deum enim quando no-
minamus. non quasi mentibus
ipse xps occurrat. sed pater. Ille at
tunc occurrat: quando dei filium
nominamus. Bellam rem facis

inquit licentius. Regabimus ergo
dei filium deum esse? Hic ille cum
ei periculosum respondere uideretur.
tamen se coegit atq; ait. Et
hic quidem deus est: sed tamen
proprie prem deum dicimus. Qui
ego. cohibe te potius inquam: no-
enim filius improprie deus dicitur.
At ille religione commotus. cum
etiam uerba sua scripta esse uollet.
urgebat licentius ut manerent
pueror salicet more. uel potius
hominum pronestas pene omniu.
quasi uero glorandi causa inter
nos ageretur. illud ageretur. Cuius
motum animi cum obiurgarem
grauioribus uerbis erubuit. Qua
eius perturbatione animaduerti-
rentem. letancemq; trigenum.
Et ambobus. Ita ne agias inquam
nomen nos mox quib; uiciorum
morbis. atq; imperitiis et tenebris
premamur et cooperiamur? Hec
ne est illa paulo ante mra de qua
meptus letabar attentio: et in dei
ueritatemq; surrectio? Si uideris
uel tam lupientib; oculis quam
ego. in quibus periculis iaceamus
cuius morbi temeritiam risus iste
inducat. Si uideris quam cito
quam. Et statim. quancumq; pro-
ductus cum uerteretis in fletus.
Miseri uelatis ubi sumus. Demer-
sos quidem esse animos stultorum
omniu indoctorum commune est:
sed non uno atq; eodem modo de-

meritis operum sapientia et manum por-
rigit. Alij se credite: alij se qui sur-
sum uocantur: alij qui in profunda
laxantur. Nolite obsecro uos gemi-
nare michi miseria. Satis michi
sunt uulnera mea. Nam contra e-
os qui dicunt conuersos ad meliora
studia: statim obire se uelle. Que ut
sumentur pene cotidianis fletibus
deum orans. indigniorem cum esse quam
tam cito sanet. quam uolo sepe me
met ipse commuoc. Nolite obsecro
si quid michi amoris. si quid necessi-
tudinis debetis. si intelligas quan-
tum uos diligam. quanti faciam.
quantum me cura exagitet morum
uorum. Si dignus sum quem non
negligatis. si tamen deo teste non
mentior nichil me plus michi op-
tare quam uobis rependite michi
beneficium. Et si me magistrum
libenter uocatis reddite michi mer-
cedem. Rom estoce. Hic ubi ne pla-
dicerem: lacrimae michi modum
imposuerunt. Licentius molestus
me ferens. quod omnia scribebant
quid enim ait fecimus? Pro te adhuc
inquam nec scieris saltem peccatum
tuum. Tu nescis in illa scola grauius
me stomachari solitum: quod usque
adeo pueri non utilitate ac decore
disciplinarum. sed inamissime laudis
amore ducerentur. ut quodam et-
iam aliena uerba recitare non pu-
deret. exasperent. plausus? Inge-
mendum malum. ab eisdem ipsis

quorum erant illa que recitabant. Ita
uos quamuis nichil inquam ut opi-
nor tale feceritis. cum et in phiam et
in eam uitam quam me tantum oc-
cupasse letor. emulacionis tabifice.
atque manis iactantiae ultimam. sed
nocentiorē ceteris omnibus pestem in-
trodúcere ac profemmare conamini?
Et fortasse quia uos ab ista uanitate
morborum de cetero pigriores eritis ad
studia doctrine. et ab ardore uentose
fame reuertumini in corporis inertie
congelabitis. Me miserum si necesse
erit tales etiam nunc perpetui: a qui-
bus uicia decedere sine aliorum uiciorum
successione non possint. Probabis
ait licentius. quam probatores fu-
turi simus. Mox illud obsecramus
per omnia que diligis. ut ignotum
nobis uelis. atque illa omnia de leui
iubeas: simul ut parcas etiam ca-
bulis quas iam non habemus. Non
enim aliquid in libris translatum
est cor. que a nobis multis disserui-
siunt. Proxius inquit argutus ma-
neat nostra pena: ut ea ipsa que nos
illicita fama flagello proprio a suo
amore detrahat. Ut enim solis amica
et familiaribus nostris littere iste in-
norescant: non parum resudabunt?
Assensus est ille. Atque interea mater
ingressa est. quesiuntque a nobis. quod
promouissimus. Nam et ei questio
uoca erat. Cuius et ingressum et
rogationem cum scribi nostro more
iussissem. quid agitis inquit: nu-

quidnam in illis quos legitis libris
etiam feminas inquam audiri in
hoc genus disputationis inductas.
Cui ego non ualde curo inquam su-
perborum imperitorum iudicia: qui si-
militer in legendos libros atque in sa-
lucandos homines irruunt. Non enim
cogitant quales ipsi: sed qualibus in-
duti uestibus sint: et quanta pompa
rerum fortunamque profulgeant. Isti ei-
us in litteris non multum attendunt:
aut unde sit questio. Aut quo perue-
nire differentes moliantur: quid ue-
explicatum atque ab eis confectum sit.
In quibus tamen quia nonnulli reperiri-
tur: quorum animi contempnendi non
sunt. aspersi sunt enim quibusdam
condimentis humanitatis: et facile
per aureas depictas iammas ad sacro-
sanctam philosophie penetralia perduamur.
satis eis fecerunt et maiores nostri
quorum libros tibi nobis legentibus non
esse uideo: et huius temporibus ut omni-
tam ceteros: ubi et ingenio et elo-
quentia: et ipsis insignibus muneri-
busque fortune: et quod auge omnia
est mente prestantissimus theodoras:
quem bene ipsa nosti id agit: ut et
nunc et apud posteros nullum ge-
nus hominum de litteris nostrorum tem-
porum conquerratur. **Quod** autem libri
si quod forte manus tangerint: lec-
torum meo nomine non dixerit iste
quis est: codicemque proiecerint: si
uel curiosi uel nimium studiosi co-
tena uilitate huius intrare perire

tunc me tecum philosophantem non mole-
ste ferent: nec quemquam istorum quo-
rum meis litteris sermo miscetur
fortasse contempnent. **Sunt** enim non
solum liberi: quod cuius discipline
liberali ne diuinum philosophia satis est: sed su-
mo apud quos loco nati. Doctissimo-
rum autem hominum littere etiam
sutores philosophas: et multo uisiora for-
tunarum genera continent. **Qui** tam
tanta ingenij uirtutisque luce fulserit:
ut bona sua cum qualibet huiusmo-
di nobilitate nullo modo uellent et-
iam si possent ulla conditione mu-
tare. **Nec** uerit michi crede tale ho-
minum genus cui plus placere
hoc ipsum quam mecum philosophas: quam
si quid hic aliud aut socium dignitas
aut grauitas inuenit. **Nam** et se-
mine sunt apud ueteres philosophas: et
philosophia tua michi plurimum placet.
Nam ne quid mater ignores: hoc
græcum uerbum quo philosophia nomina-
tur: latine amor sapie dicitur. **Unde**
etiam diuine scripture quas uehe-
menter amplecteris non omnino
philosophas: sed philosophas huius mundi euias-
tos atque irridendos esse precipiunt.
Ille autem alium mundum ab istius
oculis remotissimum: quem paucorum
sanior intellectus intuetur: facis christus
ipse significat: qui non dicat regnum
meum non est de mundo: sed regnum
meum non est de hoc mundo. **Nam**
quisquis omnem philosophiam fugiendam
putat: nichil nos uult aliud quam

non amare sapientiam. Contempnere
te igitur in his litteris meis si sapi
entiam non amares. Non autem con
tempnerem si mediocriter amares.

Multo minus. si tantam quantum
ego. amares sapientiam. Nunc uero
cum eam multo plus quam meipsum
diligas. et nouerim quantum me
diligas. cumque in ea tamen profeceris. uo
iam nec cuius uis incommodi for
tuiti. nec ipsius mortis quod uiris
fortissimus difficilimum est. horro
re terreat. quam summam philo
sophiam omnes esse confitentur. ergo
nemen libenter tibi etiam discipulum
dabo. Hic illa cum blande ac religio
se inquam me tamen mentium esse
dixisset. et uiderem eam multa nos
uerba fuisse. ut neque scribenda non
essent. et iam libri modus esset. neque
tabule relique forent. placuit questi
onem differri. simul ut meo stoma
cho parcerem. Nam eum plusquam
uellent commouerant. ea que michi
euomenda in illos adolescentes neces
sario uisa sunt. Sed cum abire cepis
semus. memento inquit licentius
quam multa et quam necessaria uo
bis abs te accipienda per oculum illi
illum diuinumque ordinem etiam
te nesciente subministrantur. Video
inquam. et ingratus deo non sum.
Vosque ipsos qui hoc adiciatis. ob idipsum
presumo fore meliores. Hoc fuit ca
tum illo die negotium meum. **Ar
ber secundus de ordine rerum.**

Interpositis deinde pauculis diebus
uenit alipius et exorto sole clarissimo
inuitauit celi nitore et quantum in
illis locis hyeme poterat. blanda te
peries in pratum descendere. quo se
pius et familiarius ucebamur. No
biscum erat etiam mater nostra. cuius
ingenium atque uires diuinas iustia
matum animatum. cum lucea conuictu
diuturno et diligenti consideratione
prospererem. tum uero in quadam
disputatione non parue rei quam
die natali meo cum comuiui habui
atque in libellum contuli. tanta michi
mens eius apparuit. ut michi aptius
uere philosophie uideretur. Itaque institueram
cum habundaret ocio agere. ut collo
quio isto. non deesset. quod in primo
etiam huius operis libro abs te cogni
tum est. Cum igitur memorato in lo
co ut commote potius consedissemus.
ego illis duobus adolescentibus.
quamuis uobis inquam succensue
rim pueriliter te magnis rebus age
tibus. tamen michi uidetur non sine or
dine propicio deo accidisse quod in ser
mone quo uos ab ista leuitate detra
hebam. tempus ita consumptum est.
ut res tanta ad alipii aduentum di
lata uideretur. Quapropter quoniam ei iam
questionem notissimam feci. et qua
tum in ea processerimus ostendi.
paratus nec es licenti cum quam
suscepisti ex illa tua diffinitione dese
dere. Nam meminisse me arbitror te
ordinem esse dixisse. per quem deus

agat omnia. **P**aratus sum inquit.
quantum ualeo. Quomodo ergo ipse
agit ordine omnia deus? **I**ane ut etiam
se ordine agat: an preter eum ordine
ab eo cetera gubernantur? **V**bi omnia
bona sunt inquit: ordo non est. **N**on
enim summa equalitas: que ordinem
nichil desiderat. **P**egas inquam apud
teum omnia bona esse? **N**on nego in
quit. **C**onfiatur inquam: neque teum.
neque illa que apud teum sunt: ordine
administrari. **C**oncedebat. **Q**uoniam
nam inquam omnia bona nichil tibi
uidentur esse? **I**mmo ait ipsa uere
sunt. **V**bi est ergo inquam illud autem
quod dixisti: omnia que sunt ordine
administrari: nichilque omnino esse quod
ab ordine separatim sit? **S**ed sunt
inquit etiam mala: per que factum
est: ut et bona ordo concludat. **N**am
sola bona non ordine reguntur: sed
simul bona et mala. **C**um autem di
cimus omnia que sunt: non sola utique
bona dicimus. **E**x quo fit ut omnia
simul que deus administrat: ordine
administrantur. **C**ui ego: que admini
strantur et aguntur: uidentur tibi
moueri. an immobilia putas esse?
Ita inquit que in hoc mundo sunt:
facile moueri. **R**eliqua inquam negas?
Que sunt cum deo inquit non mo
uentur. **R**eliqua omnia moueri ar
bitror. **C**um igitur ea que cum deo
sunt inquam non moueri putas.
cetera autem concedis moueri: ostē
dis omnia que mouentur non esse

cum deo. **R**epete hoc ipsum inquit
paulo plarius. **Q**uod non michi
uultus est discutere intelligendi si
eri uoluisset: sed querendo spatium
quo inueniret quid responderet. **D**ixi
isti inquam ea que cum deo sunt si
moueri: cetera autem moueri. **S**i er
go hec que mouentur: non mouere
tur si essent cum deo: quomodo omnia
que sunt cum deo negas moueri. re
stat ut preter teum sint: que moue
tur. **A**mbus dictis adhuc tacebat.
cum tandem uidetur inquit michi
quod in hoc mundo si qua non mo
uentur: cum deo sunt. **N**ichil hoc ad
me inquam. **C**eteris enim ut opi
nor: non omnia que in hoc mundo
sunt non moueri. **E**x quo conficiat
non omnia mundi huius esse cum deo.
Facile inquit non omnia. **E**rgo est
aliquid sine deo? **N**on inquit. **C**um
deo sunt igitur omnia. **H**ic cum de
bundus queso inquit illud non
dixerim: quod sine deo nichil sit.
Nam propterea omnia que mouen
tur: non uidentur esse cum deo.
Sine deo est inquam celum: quod
moueri nemo ambigit. **N**on est
inquit sine deo celum. **E**rgo est al
quid cum deo quod moueatur. **N**o
possum inquit ut uolo explicare
quod sentio. **T**amen quid moliar
dicere: pero ut non expectans
uerbis meis: sagacissime si pote
ris intelligas. **N**am et sine deo
michi nichil uidetur esse: et quod

cum deo est rursum uideatur inconueni-
sum miseri. Celum autem dicere
sine deo esse non possunt. non solum
quod nichil sine deo esse arbitror. sed
quod celum puerum habere aliquid
quod non mouetur. quod uero aut
deus est aut cum deo. quamuis ipse
celum non dubitem uerti ac moueri.
Diffini ergo inquam si placet. quid
sit esse cum deo. et quid sit non esse sine
deo. Si enim de uerbis inter nos con-
trouersia est. facile contemnetur.
dum modo rem ipsam quam concep-
isti mente uideamus. **U**bi ego inquit
diffinire. Quid ergo faciemus inquam.
Tu inquit diffini quod. Nam scilicet
est michi uidere in alterius diffiniri-
one quid non probem. quam quicquid
bene diffiniendo explicare. **G**eram e-
morem inquam. **V**idetur tibi id esse
cum deo. quod ab eo regitur atque ad-
ministratur. **N**on ait ille hoc animo
conceperam. cum dicebam ea que mo-
uentur esse cum deo. **V**ide ergo inquam.
utrum hec tibi saltem diffinitio pla-
ceat. **C**um deo est quicquid intelligit
deum. **C**oncedo inquit. **Q**uid ergo in-
quam sapiens. deum tibi intelligere
non uidetur. **V**idetur inquit. **C**um
ergo sapientes non solum in una to-
mo aut urbe sed etiam per multa
regionum peregrinando nauigan-
doque moueantur. quomodo erit uerum
quicquid cum deo est non moueri.
Rursum michi inquit fecisti. quasi
ego quod sapiens facit dixerim esse

cum deo. **C**um deo est sed illud quod
nouit. **N**on nouit inquam sapiens
codicem suum. pallium tunicam. supelle-
ctilem si quam habet. ceteraque id ge-
nus. que stulti etiam bene nouerunt.
fateor inquit nosse tunicam. et nosse
pallium. non esse cum deo. **H**oc ergo
inquam dicas. non omne quod no-
uit sapiens esse cum deo. sed tamen
quicquid sapientis cum deo est id nos-
se sapientem. **O**ptime inquit. **N**am
quicquid sensu isto corporis nouit. non
est cum deo. sed illud quod animo
percipit. **P**lus etiam fortasse audeo
dicere. **S**ed tamen dicam. **V**obis enim
existimatoribus aut confirmem aut
dilectam. **Q**uiscunque ea sola nouit que
corporis sensus attingit. non solum
cum deo esse non michi uidetur. sed ne
secum quidem. **H**ic cum trigentum
animaduertissem. in eo multum ut
nescio quid uelle dicere uideretur.
sed uerecundia eum ne quasi in ali-
enum locum irrueret contineri. seu
potestatem iam tacente licentia ut
promeretur si quid uellet. **A**t ille ista
inquit que ad sensus corporis per-
tinent. **P**ropterea nemo michi uide-
tur nosse. **A**liud est enim sentire.
aliud nosse. **Q**uare si quid nouimus.
solum intellectu contineri puto. et eo
solum posse comprehendere. **E**x quo fit
ut si illud est cum deo quod intelli-
gendo sapiens nouit. totum quod
nouit sapiens possit esse cum deo.
Quod cum licentius approbasset.

subiecit aliud quod nullo pacto pos-
sem contempnere. At enim: sapiēs
ip̄e prius cum deo est. Nam et se
ip̄m intelligit sapiens. Quod con-
fiatur et ex eo quod a te accipi. id
ē cum deo. quod intelligit deum.
et ex eo quod a nobis dictum est
id ē cum deo quod a sapiente intel-
ligitur. Sed hanc eius partem per
quam illis uatur sensibus. non
enim puto communerandam esse.
cum sapientem uocamus: fateor
me nescire. nec omnino cuiusmodi
sit suspicari. Regas ergo inquam
non solum ex corpore et anima:
sed etiam ex anima tota constare sa-
pientem. Siquidem partem istam
que uatur sensibus anime ~~negat~~
~~re~~ ē negare deīnis est. Non enim
ip̄i oculi uel aures: s; nescio quid
aliud per oculos sentis. Ip̄m autē
sentire si non damus intellectui.
non damus alicui parti anime.
restat ut corpori tribuatur. quo ab-
surdius. Dicā nichil meū michi ui-
detur. Anima inquit sapientis p-
purgata uirtutibus. et iam cohe-
rens deo. sapientis etiam nomine
digna est: nec quicquam eius aliud
delectat appellari sapientem. Sed
tū quasi quedam ut ita dicam
fortes atq; eruiue. quibus se ille
mundauit. et quasi subtraxit in
seipsum. ei anime seruiunt. Vel
si tota hec anima dicenda est ei
certe parti anime seruiunt. atq;

subiecte sunt. quam solam sapiē-
tem nominari deat. In qua parte
subiecta etiam post memoriam
puro habitare. Et tunc ergo hac
sapientis quasi seruo. ut hec ei inbe-
at. easq; iam domino atq; subtrahat
mentis legis imponat. ut dū istis
sensibus uatur. propter illa que
iam non sapienti sed sibi sūt neces-
saria: non se audeat extollere. nec
superbire dno. nec hīs ip̄is que ad
se pertinent passim atq; immodi-
cate uti. Ad illam enim utilissimā
partem possunt ea pertinere que
pretereunt. Quibus autem ē me-
moriam necessaria: nisi pretereun-
bus et quasi fugientibus rebus?
Ille igitur sapiens amplectitur de-
um eoq; perficitur: qui semper
manet. nec expectatur ut sit. nec
meretur ut desit. si corpō quo uere
est semper presens. animat autem ī
mobilis et in se manens serui sūt
quodam modo peculium. ut eo cau-
quam frangi et diligens famulus
bene utatur patreque custodiat. Quā
sententiam eius cum admiratione
considerans recordatus sum idip̄m
aliquando me breuiter illo audiente
dixisse. Cum arridens gr̄is age in
quam licenti hinc seruo tuo qui
tibi nisi aliquid de peculio suo mini-
straret. nunc fortasse quod p̄mēs
non haberes. Nam si ad eam par-
tem memoriam pertinet. que se ut
hic famulam bone meū regendā

concedit. ipā nunc adiutus es michi
crede ut hoc diceret. **A**rgo antequam
ad illum ordinem redāi nome ti
bi uideatur uel ip̄ talia aut propter
honestas ac necessarias disciplinas.
memoria opus ē sapiētia. Quid in
quit memoria opus est: cum omne
suas res p̄sentes habeat ac tene
at. **N**on enim uel in ipso sensu ad
id quod ante oculos nros est i augm
lium uocamus memoriam. Sapiē
ti igitur ante oculos interiores in
tellectus oculos habenti omnia idē
teum ipsam immobiliterq; intueti
cum quo sunt omnia que intellec
tus uidet ac possidet: quid opus
est quēdā memoria? **M**ichi autem
ut opus esset. ad hec que ab eo te au
dieram retinenda. nondū sū illius
famuli domini. sed ei moto seruis
moto pugno ut non seruam. et
quasi audio me asserē in libertate
meam. **E**t si forte aliquando impo
atq; obtemperat michi. facitq; se
pe p̄curre. quod uicerim: in alijs
rursus: rebus ita se erigit. ut eius
sub pedibus miser iaceam. **Q**uam
obrem quando te sapiente querim
me nolo nominare. **N**ec me inquit.
Sed tū nunquid sapiens iste suos
potest deserere. aut ullo pacto cū
hoc corpus agit. in quo illum fa
mulum sua lege diuinctum tener.
relinquit officium beneficia tribu
endi quibus potest. et maxime
quod ab eo uehementissime fla

gitatur sapientiam ipsam docendi.
Quod cum facit ut congrue doceat.
minutiq; ineptus sit. p̄parat sepe
aliquid quod ex dispoñe eloquatur
ac disputet. **Q**uod nisi memorie cō
mendauerit. pereat necesse ē. **A**rgo
aut offia uoluntatis negabis ēē
sapientis. Aut confiteberis res ali
quas sapientis memoria custodiri.
In fortasse aliquid suarū rerū non
propter se quidem sed ip̄ suos lib̄ cū
necessarios commendat seruandum
illi famulo: ut ille tanquam sobri
et ex optima domini disciplina non
quidem custodiat. nisi quod prop̄
stultos ad sapientiam perducendos
sed quod ei tamen ille custodiendū
imperarit. **N**ec omnino huic inq̄
commendari quicquam arbitror a
sapiente. siquidem ille uo semper
infixus est. siue tacens. siue cum ho
minibus loquens. **S**ed ille seruus
iam bene institutus diligenter
seruat. quod interdum disputati
domino suggerit. et ei tanquam
iustissimo gratum faciat officium
suum. sub cuius se uidet potestate
uiuere. **E**t hoc facit non quasi ra
tioneinans. sed summa illa lege sum
moq; ordine prescribente. **N**ichil in
quam nunc resisto rationibus tuis
ut quod suscepimus potius pera
gatur. **D**e isto uero diligenter q̄
admodum sese habeat. non enim
parua res est. aut tam paruo ser
mone contenta uidebimus alias:

cum deus ipse oportunitatem ordine
dederit. Desinitum est autem quid sit
esse cum deo. Et cum a me dictum esset
id esse cum deo quod intelligit deum.
nos etiam plus adiecitis ne ibi sit
etiam illa que intelliguntur a sapi-
ente. Quia in re multum me mouet:
quomodo subito cum deo stulticiam
colloqueris. Nam si cum deo sit que
cumque intelligit sapiens. nec nisi
intellectam stulticiam effigere po-
test. erit etiam quod dictum nephias
est: pestis illa cum deo. Quia conclusio
ne commoti. cum in silentium se ali-
quantum tenuissent: respondeat in-
quit trigequus ille etiam de cuius
aduentu ad istam disputationem
oportuissimum non nos puto temere
gratulatos. Tunc alipius. deus me-
liora inquit hucine michi tandem
cantum meum silentium pabatur.
sed interrupta iam quies est. Verum
nunc enitar huic utriusque rogationi
satisfacere. cum michi prius uel in
futurum prosperero. et a uobis in-
petrauero. ut a me amplius ista
responsione nichil ~~trage~~ flagite-
ris. Nullo modo est inquam alipii
beniuolentie atque humanitatis tue
uocem tuam sermoni nostro etiam de-
sideratam negare. Sed perge modo
quod instituisti efficere. Ecce ut
iam sese habet ordo me proueniens.
Eque michi de ordine inquit sunt
spanda meliora: in cuius assertionem
mentem me substantiale uoluisti. Si in

fallor ob hoc stulticiam deo ista tua con-
clusionem ab his copulacram putasti.
quod uniusa que intelligit sapiens.
cum deo esse dixerunt. Sed id quatenus
accipiendum sit. nunc omitto. Quam
illam rationationem paululum
auerte. Dixisti quippe. nam si cum
deo sunt quocumque intelligit sapiens
nec nisi intellectam stulticiam quis
effigere potest. Quali uero illud obla-
tum sit antequam stulticiam quisque
inter sapientis eum nomine non esse
consendum: et dictum est a sapiente
intellecta esse cum deo. Cum igitur
euitante stulticie gratia eandem stulti-
ciam quisque intelligit: nondum est
sapientis. Cum autem sapiens fuerit:
non inter ea que ille intelligit: non
dum est sapiens. Cum autem sapi-
ens fuerit: non inter ea que ille intelli-
git stulticia numeranda est. Quamob-
rem quoniam ea coniuncta sunt
deo que iam sapiens intelligit: recte
a deo stulticia secum. Acce quidem
inquam ut soles alipii respondisti:
sed tamquam in alienas crucis
angustias. Tamen quia ut arbitror
adhuc meam stultus esse dignaris:
quid faciemus si aliquem nanc-
scimur sapientem qui nos tanto
malo docendo ac disputando liben-
ter liberet? Nam nichil cum prius
quantum arbitror deprecaturus
sum: nisi ut michi ostendat. que
sit. quid sit. qualis sit omnino
stulticia. De re enim non facile as-

64
firmauerim: me tñ tantum et tam
diu detinet: quantum et quamdiu
a me non intelligitur. Dicturus est
ergo ille. te auctore. **U**t hoc uos doce
rem quando stultus exim. ad me ue
nire te uisisti. **M**odo autem uos uñ
magistri eē poteritis. Nam ego iam
stulticiam non intelligo. Quod quidē
ab eo si audirem. non uererer admo
nere hominem. ut comes nobis fie
ret. simulq; magistrum alium quere
remus. **U**t enim plene stulticiam nō
intelligo. uideo tñ nichil responsione
hac esse stultius. **S**ed pudebit eum
fortasse ita nos aut relinquere aut
sequi. **D**isputabit ergo. et exaggera
bit copiosissime stulticie mala. **P**os
autem bene uobis prouidentes aut
audientes attente hominem uestiē
tem que loquatur. aut credimus eū
id quod non intelligit scire. aut adhuc
deo susceptor. tuor ratione stulticia
tua copulata est. **N**ichil autē supior
est: quod uideo posse defendi. **R**estat
igitur quod non uultis extremum.
Quoniam te inquit inuidum sen
seram. Nam si ab istis ut dicis si
scriptis quicquam honorari ut so
ler acceperissem. dum rationationē
huius nimium tenax es. id eis
modo reddere cogeret. **Q**uare uel
hoc conati sūt quod me tecum labo
rare non parū eis ad exogita
dum temporis dedi. uel si uicti
pñm nulla quidem sua culpa cō
silio libenter auscultant. et in

hoc iam ē cedant et sint in ceteris
cautiores. **N**on contempnam inquam
quod in tua defensione. trigentus ne
scio quid etiam perstrepsens. dicere
cupiebat. faciamq; bona tua ueniam.
nam fortasse non bene instructus
es. qui recens huc negotio superue
nisti. ut remoto patrocinio ipsos
causam suam peragentes. audiam
patienter ut ceperam. **T**um trigeti
us licentio prozsus absente. quomo
do uultis inquit accipere. et ridere
stulticiam meam. non michi uideē
debere dici intellectus quo intelligi
tur ipsa stulticia. que non intelligē
di uel sola uel maxima causa ē. **N**ō
facile inquam reuoluo istud accipere.
Quamuis enim me nullum moue
at quod sentit aliquis quomodo re
cte possit quisq; docere qualis sit
res quam non intelligit. quantūq;
menti afferat perniciem quod mē
te non uidet. nam id utiq; attendes
quod tu dixisti dicere est. ueritas. cū
ei sit ista etiam te doctor libris nota
sententia. tñ sensum ipm considerā
corporis. nam et isto ipō animo uti
tur. et ipi soli est. cum intellectu q̄
lisamq; collatio. adducor ut dicam
neminem posse uidere tenebras.
Quamobrē si menti hoc est intelli
gere quod sensui uidere. et licet q̄sq;
oculis aptis sanis purisq; sit. uide
tñ tenebras non potest. non absur
de dicitur intelligi non posse stulta
ciam. nam nullas alias mentis

tenebras nominamus. **N**ec iam illud
mouebat. quomodo stulticia possit nō
intellecta utari. **U**t enim oculo tenebra
uitamus. eo ipso quo uolumus non uidē
sic quisquis uolet uitare stulticiam nō
eam reuenerit intelligere. sed ea que pos-
sunt intelligi. per hanc se non intelligē
delectat. eamq; sibi eē presentem nō quo
ipsam magis intelligit. sed quo alia
minus intelligit sentiat. **S**ed ad ordinē
redamus. ut nobis aliquando reddat
lucens. **I**llud em̄ ex uobis iam requi-
ro. utrum quecumq; agit stultus ordi-
ne uobis agē uideam. **N**am uidere. rogatio
quod laqueos habeat. **S**i ordine dixerim
us. ubi erit illa distinctio. ordō ē quo
deus agit omnia que sūt. si etiam stultus
que agit. agit ordine. **S**i autem ordō
non est in his que aguntur ab stulto.
erit aliquid quod ordō non teneat.
Per uerum autem uultis. **U**idete que
lo. ne cuncta ipsius ordinis defensione
turbeas. **H**ic item trigenus. nam ille
alter adhuc omnino absens erat. fa-
cile est inquit huic respondere com-
plexioni tue. **S**ed me in presentia
similitudo deficiat. qua sententiam
meam uideto asseri illustrariq; debere.
Tū dicam quod sentio. facies enim tu
quod paulo ante fecisti. **N**on enim il-
la commemoratio tenebrarū ad id qd
a me inuoluntū prolatum erat. parū
nobis attulit luminis. **Q**uamq; omnis
uita stultorum quamuis per eos ipso
minime constans. minimeq; ordina-
ta sit. per diuinam tamen prouidentia

necessario rerum ordine includitur.
et quasi quibudam locis illa inesta-
bili et sempiterna lege dispositis.
nullo modo esse sinitur. ubi esse non
debet. **I**ta fit. ut angusto animo ipaz
solum quisq; considerans. ueluti ma-
gna repercutus feditate auerteretur.
Si autem mentis oculos erigens atq;
diffundens simul uniuersa collustrat.
nichil non ordinatum. suisq; semper
ueluti sedibus distinctum dispositiq;
repperiet. **Q**uam magna inquam
quam mira michi p uos dō ille. atq;
ipse ut magis magisq; credere addu-
cor rerum nescio quis occultus ordō
respondet. **N**am ea dicatis que nec
quomodo dicantur non uisa. nec quo
modo uideratis intelligo. ita ea et ue-
ra et alta eē suspicor. **S**imile autem
aliquid in istam sententiam tu for-
tasse unum requirebas. ac michi
iam occurrunt innumeralia. que
me ad consentiendū proptius trahūt.
Quid enim caruisse tetrus. quid
illo animo truculentius atq; duro.
At inter ipsas leges locum necessa-
rium tenet et in bene moderata ci-
uitatis ordinem inseritur. estq; suo
animo nocens. ordine autem alie-
no pena nocentium. **Q**uid sordidi
quid manus. tedecoris et turpita-
dinis plenius meretricibus. leno-
nibus. ceterisq; hoc genus peccatib;
dicti potest. **A**ufer meretrices de re-
bus humanis. turbans omnia li-
bidinibus. constatue matronarū

loco labe ac delectore dehonestaeris.
Ita igitur hoc genus hominum p
mores suos sparsissimum uita. per
ordinis leges condicione uilissimū.
Nonne in corporibz animantium que
dam membra si sola attendas non pos
sis attende. Tamen ea nature orto si q
necessaria sunt desse uoluit. nec quia
indecora eminare permisit. Que tam
deformia sua loca tenendo. meliorem
locum concessere melioribus. Quid
nobis suauius agro. uillaz. quid spe
ctaculo congruentius fuit pugna il
la conflictumqz gallinatioz galloz
cuius superiore libro fecimus men
tionem. Quid abiectius tamen defor
mitate subiecti uidimus. Per ipam
tū eiusde certaminis pfectior pulchri
tudo prouenerat. Talia credo sunt om
nia: sed oculos querunt. Solecismo
et barbarismos quos uocant poete
adamaueruntqz scemata. et mecha
plasmos mutacis appellare nomi
nibus: quam manifesta uitia fuge
malunt. Detrahe tū ista carminibz.
suauissima condimenta desiderabim.
Congere multa in unum locum totū
acre putridum. rancidum fastidibo.
Transfer in liberam forensensemqz de
sectionem: quis non eam fugere
atqz in theatra se condere iubebit.
Ordo igitur ea gubernans et mo
derans. nec apud se nimia. nec ubi
libz aliena ee patietur. summissa q
dam ipoliteqz simillima ipos sal
tus ac uenustos locos sese inter

ponens illustrat oratio que si sola sit
prociis ut uilem. Si autē deit illa pul
cha non promittent. non in suis qua
si regionibus possessionibusqz domina
tur. sibiqz ipa propria luce obstant. co
tumqz confundunt. Hagne et hic debe
tur ordini grē. Venientes conclusiōes
aut irreperentes paulatim uel minuen
do uel addendo in assensione fallacis.
quis non metuat quis non oterit. Se
pe tamen in disputationibus certis
et suis sedibus collocare tantum ua
lent: ut nescio quomodo per eas dilcef
cat ipa decipio. Nonne hic quoqz ordo
ipse laudatur. Jam in musica. in geo
metria. in astroz motibus. in numero
rum necessitatibz ordo ita dominatur.
ut si quis quasi eius fontem atqz ip
sum peneciale uidere desideret. aut in
hys inueniat. aut per hoc sine ullo
errore ducatur. Talis enim eruditio. si
quis ea moderate utatur. nam nichil
ibi quod nimium formidandum est.
talē phie militem nutrit uellectam
ducem. ut ad summum illum modū.
ultra quod requirere nec aliqd si possit
nec debeat. nec cupiat. quam uile euo
let atqz perueniat. multosqz perducit
unde iam de ipsis humanis rebus te
neatur. sic eas respiciat. cunctaqz di
sternat. ut nullo modo eum moueat.
cur alius opere liberos habere nec
habeat. alius uxoris nimia secundi
tate corqueatur. egeat ille pecunia.
qui largiti ~~liberos~~ liberaliter multa
paratus est. eiqz desosse incubet mac.

scabiosis fenerator. ampla patrimonía
luxuries dispergat. atq; diffundat. uix
toto die lacrimans mendicis minum
impetret. alium honor extollar indig-
num. lucidi mores abscondantur i tur-
ba. Hec et alia in hominum uita cogit
homines plerūq; impie credere. nullo
nos ordine diuine prouidentie guber-
nari. Alii pii et boni. atq; splendido
ingenio predicti. qui neq; nos deseri a
summo deo possunt. in amicum in-
ducere. et tamen rerum tanta qua-
si caligine atq; commixtione turbati
nullum ordinem uident. uolentesq;
sibi nudari abdicatissimas causas erro-
res suos sepe etiam criminibus con-
firmantur. Qui si hoc solum interrogent
cur itali semper serenae hiemes oriant.
et item semper gaudia nra misera si-
ciant: quid eis facile respondebit. aut
ubi apud nos indagabitur illius or-
dinis ulla suspitio. Ego autem si qd
meos moue possunt: quantum mi-
chi apparet. quantumq; sentio. cense-
o illos disciplinis omnibus erudi-
endos. Aliter quippe sic ista intelligi
ut luce clarioza sint. nullo modo pos-
sunt. Si autem aut pigriores sunt
aut alijs negotijs occupati. aut ita
duri ad dicendum fidei sibi presidia
parent. quo illos uinculo ad sese
trahat. atq; ab his horrendis et in-
uoluntissimis malis. liberet ille. qui
neminem sibi per misteria bene-
credentem perire permittit. Duplex
est enim uia quam sequimur. cum

rerum nos obscuritatis mouet. aut
ratione. aut certe auctoritate phia-
tōm promittit. et uix pauatissimos
liberat. quos tā non modo non con-
tempnere illa misteria. sed sola intel-
ligere ut intelligenda sunt cogit. mul-
tumq; aliud habet negotium. que ue-
ra et ut ita dicam germana phia
est. quam ut doceat quod sit omniū
rerum principium sine principio.
quantulūq; in eo maneat intellectus.
quid ue inde in nrām salutem sine ul-
la degeneratōe manauerit. quem u-
num deum omnipotentem. eo quo
tripotentem patrē et filium et spm
sanctum docent. ueneranda misteria.
que fide sincera et inconcussa pbs
liberant. nec confuse ut quidam. nec
contumeliose ut multi predicant. Quā-
tum autem illud sit quod hoc etiam
nrī genis corpus tantus propt nos
deus assumere atq; agere dignatus
est. quanto uidetur uilius tanto et
clementia plenius. et a quadam tge-
nitorū superbia longe atq; remo-
tius. Anima uero unde originem du-
cat. quid ue hic agat. quantum distet
a deo. quid habeat proprium. qd alie-
nat in utraq; natura. quatenus mo-
riatur. et quomodo immortalis pro-
becur. quam magni puritatis esse or-
dinis ut ista discantur. Magni om-
nino atq; certi. De quo breuē si cō-
pus fuit post loquemur. Illud nūc
a me accipias uolo. si quis reme-
ac sine ordine disciplinarum. in ha-

rum rerum cognitionem autem irruere.
pro studioso illum curiosum pro docto
credulum pro cauto incredulum fie-
ri. Itaq; michi quod modo interroga-
ti tam bene atq; aperte respondistis:
et miror unde sit: et cogor agnoscere.
Fideamus tñ quousq; progredi uita
lataens possit intentio. Jam nobis lic-
ti etiam uerba reddantur: qui tamdiu
nescio qua cura occupatus alienus ab
hoc sermone fuit: ut cum ista nō alie
quam eos qui non assunt familiares
nrōs credam eē lecturum. **S**ed redi
ad nos queso licenti: atq; hic totus fac
ut assis. Tibi enim dico. Nam definio
nem meam tu probasti qua dictum ē
quid sit esse cum deo: cum quo mentē
sapientis immobilem me quantum
assequi ualeo docere uoluisti. **S**ed
illud me mouet cum iste sapiens
quamdiu inter homines uiuat in
corpore esse non negetur quo pac-
to fiat: ut eius corpore huc atq;
illuc uagante mens immobilis ma-
neat. **I**sto enim modo potes dicere:
cum mouetur nautis homines qui
in ea sunt non moueri: quamuis
ab ipsis eam possiteri gubernariq;
faciamur. **N**emin si sola eam cogi-
tatione reget. facerentq; ire quo
uellent. tñ cum ea moueretur non
possent illi qui ibidem constituti sūt
non moueri. **N**on ait licentius ani-
mus ita est in corpore: ut corpus
imponeret animo. **R**egis hoc ego hoc
dico inquam. **S**ed etiam eques nō

ita est in equo: ut ei equus imperet.
Et tñ quamuis quo uelit ire equū
agat: equo moto moueatur necesse
est. **P**otest inquit scire ipse immobilis.
Cogis nos inquam quid definire qd
sit moueri. **Q**uod si potes: facias uolo.
Proxius inquit maneat qd basiaui
num. **N**am manet postulatio mea.
Et ne me rursus interroges: uacuum
michi definire placeat: quando id fa-
cere potuero ipse profitebor. **Q**ue cū
dicta essent: puer de domo cui dedita-
mus id negotiū curauit ad nos: et ho-
ram prandij eē nuntiauit. **T**um ego
quid sit inquam moueri: non defi-
nire nos puer iste: sed ipsis oculis
cogit ostendere. **C**amus igitur: et de
isto loco in alium transeamus. **N**am
nichil est aliud: nisi fallor moueri.
Hic cum arrivissent: distulimus. **A**t
ubi refecimus corpora qm celum qd
dixerat nubes: solito loco in balneo
consedimus. **A**tq; ego: concedis ergo
inquam licenti nichil eē aliud mo-
tum: quam de loco in locum transiū.
Concedo inquit. **C**oncedis ergo inqua
neminem in eo loco eē in quo non
fuerat: et motum non fuisse. **N**on
intelligo inquit. **S**i quid inquam
in alio loco fuit dudum: et nunc in
alio est: motum eē concedis. **A**ssensu
batur. **E**rgo inquam posset asiciui
sapientis unum corpus hic moto
nobiscum esse: ut animus huic abeēt.
Posset inquit. **E**tiam ne inquam
si nobiscum colloqueretur: et nos ali-

quid doceret? Nam si inquit nos ipam
doceret sapientiam: non illum dicerem
uoluntum esse sed secum. Non igitur in
corpore inquam? Non inquit. Cui ego.
Corpus illud quod carere animo none
mortuum faceretur: cum ego uiuum
proposuierim. Respondeo inquit: quomo
do explicem. Nam et corpus homini
uiuum esse non posse uideo. si animu
in eo non sit: et non possum dicere
ubi sit corpus sapientis: non eius
animam esse cum deo. Ego inquam fa
ciam: ut hoc explices. Fortasse enim
quia ubiq; deus est. quoquo ierit sa
piens inuenit deum cum quo esse pos
sit. Ita sit ut possimus et non nega
re illum de loco in locum transire quod
est moueri: et tamen semper esse cum deo.
Facere inquit corpus illud de loco in
locum transitum facere: sed mentem
ipsam nego. cui nomen sapientis im
positum est. Punc interea tibi cedo in
quam: ne res obscurissima. et diuina
diligentius tractanda impediatur in p
sencia propositum nrum. Sed illud uidet
mus qm definitum est a nobis quid
sit esse cum deo: utrum scire possimus
etiam quid sit esse sine deo quantum uia
manifesta est Arbitror. Nam credo uideri
tibi eos qui cum deo non sunt: esse sine
deo. Si possent inquit michi uerba
suppetere dicerem quod tibi fortasse
non displiceret. Sed peto perferas
infantiam meam: reliq; ipsas ut te
deceat ueloci mente perripias. Nam isti
nec cum deo michi uidentur esse: et a

deo tamen haberi. Itaq; non possum eos si
ne deo esse dicere. quos deus habet. Cum
deo ut non dico: quia ipsi non habet
deum. Si quidem deum habere iam
inter nos quidem in sermone illo que
die natali tuo iocundissimum habui
mus. placuit nichil aliud esse quam
deo perfui. Sed facere me formidare
ista contraria: quomodo quisq; nec
sine deo sit nec cum deo. Non te mo
ueant ista inquam. Nam ubi res co
uenit: quis non uerba contempnat?
Quare iam ad illam tandem ordinem
diffinitionem redamus. Nam ordi
nem esse dixisti: quo deus agit omnia.
Nichil autem ut uideo non agit deus.
Nam uide tibi uisum est: nichil p
e ordinem posse inueniri. Manet in
quit sententia mea. Sed iam uideo
quid sis dicturus: utrum deus agat
que non bene agi confiamur. Quia
me inquam: proxius oculum in me
rem misisti. Sed ut uidisti quid esse
dicturus. ita peto uideas quid respo
ndendum sit. Atq; ille nutans capite
atq; humeris: turbatur inquit.
Et huic forte questionem mater sup
uenerat. Atq; ille post aliquantulum
silentium petit ante ut a me hoc ip
sum rursus interrogaretur. Cui lo
co superius a trigecio fuisse respon
sum. non oio animum aduenerat.
Tum ego: quid inquam. uel cur tibi
repetam? Actum autem ne agas. Qua
re moneo potius ut ea que supra
dicta sunt uel legere cures si audire

nequiuisti. Quam quidem absentiam a sermone nro animi tui non egre tuli. **P**rius ita perculi te ēē. ut neq; illa impidirem que tecum intentius remouisti a nobis pro te agebas. et ea persequeretur que te amittere talis iste nō sineret. Hunc illud quero. quod nondū discutere diligenti ratione temptauimus. Nam ut primum a nobis ista te ordine questionem nescio quis ordo pepit. memini te dixisse hanc esse iusticiam dei. que separat inter bonos et malos. et sua cuiq; tribuit. Nam nulla est quantum sentio manifestior iusticie distinctio. Itaq; respondeas uelim. utrū tibi uideatur aliquanto deum non fuisse iustum. Nunquam inquit. Si ergo semper inquam deus iustus. semper bonum et malum fuit. Proxius inquit. macer. nichil aliud uideo quod sequatur. Non enim iudicium dei fuit ullum. qū malum non fuit. Nec si aliquanto bonus et malus sua cuiq; non tribuit. potest iudici iustus fuisse. Cui licentius. ergo dicendum nobis censes inquit semper malum fuisse. Non audeo inquit illa. hoc dicere. Quid ergo dicemus inquam si deus iustus est. quia iudicat inter bonos et malos. quando non erat malum non erat iustus. **H**ic illis tacentib; animaduerti trigertium respondere uelle. atq; permissi. At ille proxius inquit. erat deus iustus. Poterat enim bonum malumq; fecernere si existisset. et

eo ipso quo poterat iustus erat. Non enim cum dicimus cōsonem pariter inuestigasse. conuersionem cariline temperasse. nullo modo corruptum premio fuisse. quia parceret malis. iuste illo summo supplicio senatus auctoritate inactasse. fortasse sustinuisse omnia tela inimicorum et molem ut ipse dixit inuidie. nō in eo fuissent iurantes iste nisi casti. na rei publice tantam perniciem cōparasset. **H**icis enim per seculam non per aliquod opus huius consideranda est. in homine. quancomagis in deo. si cū in angustis rerum atq; uerboz componere illis quoquomodo ista permittimur. Nam ut intelligamus quia deus semper iustus fuit. quanto exiat malum. quod a bono sciumgeret. nichil distulit sua cuiq; tribuere. Non enim tunc ei erat discenda iusticia. sed tunc ea utendū. quam semper bene habuit. Quod cū licentius et macer inuenta necessitate approbassent. quid inquam dicis licenti. ubi est quod tam magno pere asseruisti nichil preter ordinē fieri. Quod enim factum est ut malum nasceretur non utiq; dei ordine factum est. sed cum natum ēē dei ordine inclusum est. Et ille admittat ac moleste ferens quod cum repēte bona causa ēēt lapsa de manibus proxius inquit. ex illo dico cepisse ordinem. ex quo malum ēē cepit. **S**emper erat ordo apud deum. et aut

Ergo inquit ut ēēt ipm malū nō ordo scdm ē si postqū malū orū ē ordo ēē cepit

semper nichil fuit quod dicitur malū
aut si aliquando inuenitur cepisse. q̄
ordo ipse aut bonus est aut ex bono ē.
nunquam aliquid sine ordine fuit
nec erit aliquando quamuis et nescio
quid potius occurrat. sed illa consue-
tudine obliuionis elapsum est: quod
credo ordine contingisse. pro merito uel
gradu. uel ordine uite. Nescio quomodo
inquit michi effugit. quādiu nunc sper-
no sententiam. Non enim debui dicē
postquam malum natum est cepisse
ordinem. Sed ut illam iusticiam de
qua trigentis disseruit ita ex ordine
fuisse apud deum. sed ad usum eius n̄
uenisse. nisi postquam mala esse cepe-
runt. Potem inquam relaberis. illud
quod minime uis inconcussum ma-
ner. Nam siue apud deum fuit ordo
siue ex illo tempore ēē cepit ex quo
etiam malum. tū malum illud p̄ter
ordinem natum est. Quod si conce-
dis. faceris aliquid p̄ter ordinem
posse fieri. quod causam tuam rebili-
tat ac deprecatur. Si autem non conce-
dis. incipit dei ordine natum malū
uideri. et malorū auctorē deum facere
beris. Quo sacrilegio: michi detesta-
bilis nichil occurrat. Quod siue n̄
intelligenti siue dissimulanti se in-
tellexisse sepius uersārem et uolue-
rem: nichil habuit quod diceret. et
se silentio dedit. Tum mater. ego in-
quit non puto nichil potuisse p̄ter
ordinem dei fieri. quia ipsum
malum quod natum est. nullo mo-

do dei ordine natum est. sed illa in-
sticia id inordinatum ēē non sinit.
et mihi mirum ordinem redegit et
compulit. Hic ego cum omnes ter-
nerem studiosissime. ac pro suis g̃g
tribus deum querere. sed ipm de
quo agebamus ordinem tenere.
quo ad illius ineffabilis maiestatis
intelligentiam peruenitur. oro uo-
inquam si ut uidet multum diligi-
tis ordinem: ne uos p̄posteros et
inordinatos ēē patiamini. Quamq̃
enim occultissima rō se demonstra-
tūtam polliceatur. nichil p̄ter di-
uinum ordinem fieri. tū si quēpiā
ludi magis audiremus. conante
docere puerū syllabas. quem prius
litteras nemo docuisset. non dico
ridendum tanquā stultum. sed in-
tendum tanquā furiosum puta-
remus. Non ob aliud opinor. nisi
quod docendi ordinem non teneret.
At multa talia et imperitos que
a doctis reprehendantur ac terentan-
tur. et dementes homines que nec
stultorū iudicium fugiunt. facere ne-
mo ambigit. et cū etiam ista om-
nia que faciemur ēē peruersa nō
ēē p̄ter dñū ordinem alta
quadam et a multitudinis suspitio-
ne remotissima disciplina. se ita
studiosis. et deum atq̃ animas tū
amantibus amnis manifestant
esse promittit: ut non nobis sume
miorū possint ēē certiores. Hec au-
tem disciplina ipsa dei lex est que

apud eum fixa et inconcussa semp
manens an sapientes animas quasi
transcribitur. ut cauto se sciant ui
uere melius. tantorq; sublimius. q
uo et perfectius eam contemplant
intelligendo et uiuendo custodiunt
diligentius. Hec igitur disciplina
eis qui illam nosse desiderant simul
geminum ordinem sequi iubet. cu
ius una pars uite. Altera eruditio
nis est. Adolescentibus ergo studiosis
eius ita uiuendum est ut a ueneris
rebus. ab illecebris uentris et guttu
ris. ab immoderato corporis cultu et
ornatu. ab inanibus negotiis huius
a corpore sompni atq; pigritie. ab emu
latione. obtreccatione. inuidia. ab
honoru potestatumq; ambitionibus.
ab ipsius etiam laudis immoderata
cupidine se abstineant. Amorem autē
pecunie totius sue spei certissimum ue
nenum ēē credant. nichil enerviter fa
ciant. nichil audacter. In peccatis au
tem suorum uel pellant omnino iram
uel ita frenent ut sic pulse filis. ne
minem oterint. nulla uicia non cura
re uelint. magno opere obseruent cū
iudicant ne nimium sit. cum igno
sunt ne parum. nichil puniant qd
non ualeat ad melius. nichil indul
geant quod ueritat in petus. suos
putent omnes in quos sibi potesta
dona fuit. ita seruiant ut eis domi
nari possint. ita dominentur ut eos
seruire delectet. In alienorū autē pccas
molesti non sint inuito. In inimiciis

uicent caussilime. ferant equissilime. si
niant ciuissilime. in omni uero contractu
atq; conuersatione cum hominibz san
est seruare unum hoc uulgare pro
uerbium. nemini faciant quod pati
nolunt. rem publicam nolint admi
nistrare. nisi periti. perfici autem uel
intra etatem senatoriam festinent.
uel certe intra iuuentutem. sed quisq;
sero ad ista conuerterit. non arbitret
nichil sibi ēē preceptum. Nam ista
uicq; facilius decocta etate seruabit.
in omni autem uita loco. tempore. a
micos aut habeant. aut habere in
stent. Obsequantur dignis etiam nō
hoc expectantibus. superbos minus
curent. minime sint. apte congrue
terry uiuant. deum colant. cogitent.
querant. sicut spe. caritate. suburi.
oprene tranquillitatem atq; curā
~~studium~~ studij suis. omniumq; doctorū
et sibi quibuscq; possunt. mentem
bonam. pacatamq; uitam. Sequitur
ut dicam quomodo studiosi erudiri
debeant. qui sic ut dictum est. utue
re instituerunt. Ad discendum neces
sario dupliciter ducimur. auctoritas
te. atq; ratione. Tempore auctoritas.
re autem ratio prior est. Aliud est
emin quod in argento anteponitur.
aliud quod pluris in appetendo esti
matur. Itaq; tamquam bonorū au
ctoritas imperite multitudinem uide
atur esse salubrior. ratio uero apti
or eruditio. tñ quia nullus homi
num nisi ex imperito peritus sit.

nullus autem imperitus nouit quale
se debeat prebere docentibus. et quali in
ta esse uerbilis possit. euenit ut omni
bus bona magna et occulta discere cu
pientibus. non aperiat auctoritas in
miam. Quam quisq; ingressus sine
ulla dubitatione uite optima precep
ta sectatur. per que cum totalis fac
tus fuit. tunc demum discet. et
quanta ratione predicta sint. ea ipsa
que est secutus ante rationem. et
quid sit ipsa ratio quam post auc
toritatis amabula firmus et pro
neus iam sequitur atq; comprehē
dit. Et si quid intellectus in quo
uniuersa sunt. uel ipsa potius uni
uersa. et quid preter uniuersa uniu
ersorum principium. Ad quam cogniti
onem in hac uita peruenire pau
ci. ultra quam uero etiam post
hanc uitam nemo progredi potest.
Qui autem sola auctoritate contē
ti bonis tū moribus. rectisq; uotis
constanter operam tederint. aut cō
temnentes aut non ualentes di
sciplinis liberalibus atq; optimis
erudiri. beatos eos quidem tū
inter homines uiuunt. nescio quo
modo appellem. tū inuincibiliter
credo. mox ut hoc corpus relinque
runt. eos quo bene magis. minus
ne uixerint. eo facilius aut diffici
lius liberari. Auctoritas autem p
rim diuina est. partim humana.
Secunda et summa ea est. firmitas q
diuina nominatur in qua meuen

da est. acroꝝ animalium mira fallacia.
que per rerum ad istos sensus cor
poris pertinentium quasdam di
uinationes. nonnullasq; p̄s de
cipere animas facillime contine
uerunt. aut picturarum forma
rum curiosas. aut fragilium cupi
das potestati. aut manuum for
midolosas miraculoꝝ. **Illa** ergo
auctoritas diuina dicenda est. q̄
non solum in sensibilibus signis
transcendit omnem humanam sa
cultatem. sed et ipsum hominem
agens ostendit ei quousq; se prop
ipm depresserit. et non teneri seu
libus quibus uidentur illa mira
da. sed ad intellectum iubet euola
re. simul demonstrans et quanta
hic possit. et cur hoc faciat et quā
p̄cipendat. **Docet** enim oportet.
et factis potestatem suam. et hu
milicare clementiam. et precepti
one naturam. que omnia sacris
quibus iniciamur. secretis firmi
usq; traduntur. in quibus honoꝝ
uita facillime non disputationū
ambagibus. sed magistratoꝝ auc
toritate purgatur. humana uero
auctoritas p̄t̄q; fallit. in eis in
iure uidetur excellere. qui quantū
imperitoꝝ sensus capie. multa
dant iudicia doctrinarum suarū.
et non uiuunt aliter quam uiue
dam eē percipiunt. Quibus si ali
qua etiam fortune munera acce
serint. quoz appareant usu magni.

contemptusq; maiores. difficillimum
est omnino. ut eis uiuendi precepta
dantibus credens recte uicuperecur.
Hic aliquis p̄ magna inquit uite
imago abs te ante oculos nostros
cum plene cum breuiter constituta
ē. cui quamuis cotidians preceptis
tuis inhiemus. tū nos hodie cupidio
res flagrantioresq; reddisti. **A**d quā
si fieri posset. non solum nos. uerū
etiam cunctos homines iam perue
nire. et eitem inherere asperem: si
ut hec audiri sunt mirabilia. ita ef
fectu imitatione facilia. **P**am nescio
quomodo quod utinam uel a nobis
procul absit animus humanus dū
hec audiendo celestia diuina ac pro
fus uera ēē proclamet. inappeten
to aliter erigit. ut michi uerissimū
uideatur aut diuinos homines aut
non sine diuina ope sic uiuere. **C**ui
ego. **H**ec precepta uiuendi que tibi
ut semper plurimum placent alij.
quamuis hic meis uerbis. pro tem
pore expressa sint. non tū a me in
uenta ēē optime scis. **H**is enim ma
gnoz hominum et pene diuinorū
libri plenissimi sunt. quod non prop
ter te michi dicendum putauī. sed
propter istos adolescentulos. ne in
eis quasi auctoritatem meam iure
contempniant. **N**am michi omnino
illos nolo credere. nisi docenti. ratio
nemq; reddenti. propter quos pro
rerum magnitudine concitatos
etiam te arbitroz istum interposui

iste sermonem. **N**on enim tibi sunt
ista difficilia ad sequendum. que cū
ta rapuisti audire. tantoq; nature
in ea ammirabil' impetu ingressus
es: ut ego tibi uerborū tu michi rerū
magister effectus sis. **N**on enim mo
do ulla causa mentiendi. aut saltem
occasio. **P**am neq; tua falsa laude stu
diosiorem fieri puto. et hī assunt qui
uerumq; nouerunt. et ei sermo iste
mittitur cui nullus nūc ignotus ē.
Bonos autem uiros dedicosq; opti
mis moribus. si non aliter sentis atq;
dixisti. pauciores te ēē arbitroz. quā
michi credere probabile est. **S**ed mē
ti penitus latent te item multoz
non latentium ea ipsa que nūc tē
latent. **I**n animo enim sunt ista. **Q**
neq; sensu accipi potest. et plerūq;
dum congruere uult iuciosoz homi
num colloquis. ea dicit que aut
approbare aut appetere uideatur.
Multa etiam facit non libenter p̄
aut uitandū odium hominum.
aut ineptiam fugiendam. **Q**uod nō
audientes aut uidentes: difficile a
liter existimamus quam sensus
iste renuntiat. **N**oq; fit. ut multos
non tales ēē credamus. quales et
seipi et eos sui familiares ēē noue
runt. quod tibi ex amicorū morū
quibudam magnis animi bonis q̄
nos soli scimus persuadere uelim.
Nam error iste non minima eē
mittitur. quod non pauci se subito
ad bonam uitam mirandamq; con

uertunt. et donec aliquibus clario-
ribus fidei immortantur quales erant
esse creduntur. Nam ne longius a-
beam. quis istos adolescentes qui
antea nouerat facile credat. tam
studiose magna querere. tantas re-
pente in hac etate indixisse infimi-
tatis uoluptatibus. Ergo hanc opi-
nionem pellamus ex animo. Nam
et diuinum illud auxilium quod ut
dicebat religiose in ultimo sermo-
nis tui posuisti: laetius quam non
nulli opinantur officium clementie
sue per uniuersos populos agit. Sed ad
disputationis nostre ordinem si placet
redeamus. Et quoniam de auctoritate sa-
tis dictum est: uideamus quid sibi
ratio uelut. Ratio est mentis mo-
tio. ea que discuntur distinguendi
et connectendi potens. Qua duce
uti ad deum intelligendum. uel ip-
sam que aut in nobis. aut usquequaque
est. atque rarissimum omnino genus
hominum potest. Non ob aliud
nisi quia multorum sensuum nego-
tia progressu redire in semetipsum
cuius difficile est. Itaque cum in re-
bus ipsis fallacibus ratione totum
agere homines moliantur. quid
sit ipsa ratio et qualis sit nisi per
pauci prius ignorant. mirum
uideatur. si tamen se ita res habet.
Satis est hoc dixisse in presentia.
Nam si uobis rem tantam sicut
intelligenda est nunc ostendere cu-
piam: tam ineptus sum quam arro-

gans. si uel me illam iam perire
pisse profitear. Tamen quantum
in res dignata est que nobis nota in-
tentur procedere indagemus causam
si possumus interim. prout suscep-
sermo desiderat. et primum uideamus
ubi hoc uerbum quod ratio
uocatur frequentari solet. Nam illud
nos mouere maxime debet: quod
ipse homo a uerbis sapientibus
distinguitur esse. Homo est animal ra-
tionale mortale. Hic genere posito
quod animal dictum est. uideamus
additas differentias duas. quibus
credo admonendus erat homo. et
quo sibi redeundum esse. et unde fi-
giendum. Nam ut progressus anime
usque ad mortalia lapsus est. ita regre-
sus esse in rationem debet. uno uer-
bo a bestiis quod rationale. alio a
diuinis separatur quod mortale
diatur. Illud igitur nisi tenuerit.
bestia erit. Hinc nisi auerterit diuinum
non erit. Sed quoniam solent doctissimi
uiri. quid inter rationale et ra-
tionabile interlit. acriter subtiliterque
discernere. nullo modo est ad id quod
institimus negligendum. Nam
rationale esse dixerunt quod ratione
uteretur ueluti posset: rationabile
autem quod esse factum esset aut dic-
tum. Itaque has balneas rationabi-
les possumus dicere. utrinque sermo-
nem. Rationales autem uel illum
qui has fecit. uel nos qui loquimur.
Ergo procedit ratio ab anima ra-

nonali scilicet in ea que uel sunt rationabilia uel dicuntur. Duo igitur uideo in quibus potest usque idem possit. ipse etiam sensibus ad moueri opera hominum que uidentur. et uerba que audiuntur. In utroque autem utitur mens gemino nuntio pro corporis necessitate uno qui oculorum est. altero aurium. Itaque cum aliquid uidemus congruentibus sibi partibus figuratum non absurde dicimus rationaliter apparere. Itemque cum aliquid bene concinere audimus. non dubitamus dicere quod rationaliter sonat. Nemo autem non rateretur si dixerit rationaliter olet. aut rationaliter sapit. aut rationaliter molle est. nisi forte in hijs que propter aliquid ab hominibus procurata sunt ut ita olerent uel saperent uel feruerent. uel quid aliud. ut si quod locum unde grauius odoribus serpentes fugantur. rationaliter dicat olere causam incuens quare sic sit factum. aut poculum quod medicus confecerit. rationaliter amarum uel dulce. aut quod temperari languidos oleum iusserit. calere rationaliter aut tepere. Nemo autem oxum ingressus. et rosam naribus ad mouens. audet ita laudare. quam rationaliter fragrat. nec si medicus illam ut olfaceret iusserit. Tunc enim preceptum uel datum illud rationaliter. non

tamen olere rationaliter dicitur. nec propterea quia naturalis est ille odor. Nam quamuis pulmentum a coquo condiciatur. rationaliter conditum possumus dicere. rationaliter autem sapere. cum causa nulla exartificatus sit. sed presentia satisfacta uoluptati. nullo modo ipsa loquendi consuetudine dicitur. Si enim queratur de illo cui poculum medicus dederit. cur id dulciter sentire debuerit. aliud fertur. propter quod ita est morbi genus. quod iam non illo sensu est. sed aliter sese habet in corpore. Si autem rogetur liguriciens aliquid gule stimulo concitatus. cur ita dulce sit. et respondeat quia libet. Aut quia delector. nemo illud dicit rationaliter dulce. nisi forte illius delectatio alicui rei sit necessaria. et illud quod mandit ob hoc ita confectum sit. Tenemus quantum inuestigare possumus quedam uestigia rationis in sensibus. et quod ad uisum atque auditum pertinet in ipsa etiam uoluptate sua. sed propter aliquid aliud solent hoc nomen erigere. Illud autem est rationalis animantis scilicet. propter aliquem finem. sed quod ad oculos pertinet in quo congruentia partium rationalis dicitur. pulchrum appellari solet. quod uero ad aures quanto rationabilem concentum dicimus. cantumque multo rationaliter esse compositionem suauitatis uocatur. proprio iam nomine.

Sed neq; in pulchris rebus quod no-
color illiat neq; in aurium suauita-
te cum pulsa corda quasi liquide so-
nat atq; pure rationale istud di-
cere solentius. Restat ergo ut in istoz
sensuum uoluptate id ad rationem
peruenire fateamur. ubi quedam di-
mensio est atq; modulatio. Itaq; in
hoc ipso edificio singula bene consi-
derantes non possumus non offendere.
Quod unum ostium uidemus in la-
tere alterum prope in medio nec
tū in medio collocatum. Quippe in
rebus fabricatis nulla cogente ne-
cessitate inq; dimensio potum face-
ipi aspici uest quamdam iniuriam
uidetur. Quod autem intus tres se-
nestre una in medio. due a laterib;
paribus interuallis solis lumen
infundunt quam nos delectet di-
ligentius intuentes quāq; in se am-
mum rapit manifesta res est nec
multis uerbis uobis aperienda.
Vnde ipi architecti iam suo uerbo
rationem istam uocant. Et parte
discorditer collocatas dicunt non
habere rationem. quod late patet
ac pene in omnes artes operaq;
humana diffunditur. Jam in car-
minibus in quibus item dicimus
ēē rationem ad uoluptatem aurū
pertinentem quis non sentiat di-
mensionem esse totius huius sua-
uitatis opificem? Sed histrione sal-
tante cum bene spectantibus ge-
stus illi omnes signa sint rerum.

quamuis membrorum numerosius q̄
dam motus oculos eadem illa dime-
sione delectet: dicitur tū rationa-
bilis illa saltatio. quod bene aliqd
significet. et ostendat excepta sen-
suum uoluptate. Non enim si pen-
natam uenerem fatiat. et cupidi-
nem palliatum. quamuis id mira
membrorum motione atq; collocatio-
ne depingat oculos uidetur offen-
dere: sed per oculos animi cui illa si-
gna rerum monstrantur. Nam o-
culi offenderentur. si non pulchre
mouerentur. Hoc enim pertinebat
ad sensum in quo anima eo ipso
quod mixta est corpori percipit
uoluptatem. Aliud ergo sensus
aliud per sensum. Nam sensum
nuncet pulchre motus. per sen-
sum autem animi sola pulchra
in motu significatio. Hoc etiam
in auribus facilius aduertitur.
Nam quicquid iocunde sonat.
illum ipsum auditum libet atq;
illicit. Quod autem per eundem
sonum bene signatur. non ad
iudicium quidem aurium sed ad
solam mentem refertur. Itaq; cū
audimus illos uersus quid tū
oceanum properent se iungere
soles hybni. uel que tardis mo-
ra noctibus obster. aliter mentis
laudamus aliterq; sententiam.
Nec sub eodem intellectu dicimus
rationaliter sonat. et rationali-
biliter dictum est. Ergo iam tria

genera sunt rerum. in quibus illud
rationabile apparet. unum est in
fais ad aliquem finem relatis. alie
rum in discendo. tertium in delecta
to. **P**rimum nos admonet nichil
temere facere. secundum recte doce.
ultimum beate contemplari. In mo
ribus est illud superius. hec autem
duo in disciplinis de quibus nunc
agimus. Namque illud quod in no
bis rationale est. id est quod ratio
ne utitur. et rationalibilia uel facit
uel sequitur. quia naturali uinculo
quodam in eorum societate attingeba
tur. cum quibus illi erat ratio **co**
muni ipa cons. nec huius homo fir
missime sociari posset. nisi colloq
ueretur. atque ita sibi mentes. cogita
tionesque suas quasi refundere ut
uidit esse imponenda rebus uoca
bula id est significantes quosdam
sonos. ut quoniam sentire animos suos
non poterant. ad eos sibi copulan
tos. sensu quasi interprete uterent.
Sed audiat absentium uerba non
poterat. ergo illa ratio peperit
litteras. notatis omnibus oris ac
lingue sonis. atque discretis. Nichil
autem horum facere poterat similitudo
rerum. sine quodam in se despectu ter
mino infinite parere uideretur. er
go utilitas numerandi magna ne
cessitate animaduersa est. Quibus
duobus repertis nata est illa li
brariorum et calculorum professio. uelut
quedam grammatice infantia. qua

uero litterarum uocat. grece autem
quomodo appelletur. non satis in pre
sentia recolo. **P**rogressa tenente ratio a
minaducri. eodem oris sonos quibus
loquimur. et quos. litteris iam signa
uerat. alios esse qui de moderato uarie
hiatu quasi enotati ac simplices
faucibus sine ulla collisione deflue
rent. alios diuerso pressu oris tene
re. aliquem sonum extremos. qui ni
si adiunctis **primis** sibi **primis** eru
pere non ualerent. **N**amque litteras hoc
ordine quo expositae sunt uocales et
semiuocales **et mutas** et mutas no
minauit. **D**emum sillabas notauit.
Demum uerba in octo genera for
masque digesta sunt. omnisque illorum
motus. integritas. iunctura. poster
subalteraque distincta sunt. **I**nde iam
numeros et dimensionis non im
memor adiecit. animam in ipsas uocum
et sillabarum uarias moras. atque
inde spatia temporis. alia dupla
et alia simpla esse comperit. quibus
longe breuesque sillabe cederentur.
Notauit etiam ista. et in regulas
certas disposuit. **P**oterat iam per
fecta esse grammatice. **S**ed quia ipso
nomine proficere se litteras clamat
inde etiam latine litteratura dicitur.
Factum est ut quicquid dignum
memoria litteris mandaretur. ad
eam necessario pertineret. **N**amque
unum quidem nomen. sed res infi
nita multiplex curarum plenior
quam iocunditatis aut ueritatis.

Huius discipline accessit hystoria. nō
tam ipsis hystoriis quam gramati-
cis laboriosa. Quis enim ferat im-
peritum uideri hominem. qui uo-
lasse dedalum non audierit. menda-
cem illum qui dixerit. stultum qui
crediderit. imprudentem qui inter-
rogauerit non uiderit. Aut in quo
familiares mōs grauerit miseran-
soleo. qui si non responderint. quid
uocata sit mater heuualī accusant
iniscie. cum ipsi eos a quibus ea ro-
gantur uanos et ineptos nec curi-
osos autem appellare. Illa igitur
ratione perfecta dispositaq; grama-
tica. ammonita est querere. atq; autē
tere hanc ipsam uim qua pperit
artem. Nam eam diffiniendo. distri-
bueno. colligendo non solum diges-
serat atq; ordinarat. uerum ab oīcā
falsitatis irreptione defendent. Qu-
ergo transiret ad alia fabricanda
nisi ipsa sua prius quasi quedam
machinamenta et instrumenta di-
stingeret. notaret. digereret. pro-
deretq; ipsam disciplinam disciplina-
rum quam dyalecticam uocant. Hec
docet docere. hec docet discere. in
hac seipsa ratio demōstrat. atq; ape-
rit que sit. quid uelit. quid ualeat.
scit scire sola. sciens facere. non so-
lum uult sed etiam potest. Verum
qm pling; stulti homines ad ea
que suadentur recte. ualiter et ho-
neste non ipsam sincerissimam q̄
rarius animus uidet ueritatem. sed

proprios sensus. consuetudinemq;
sectantur. oportebat eos non doceri
solum quantum queunt. sed sepe
et maxime commoueri. Nam sua
partem que id ageret necessitatis
pleniorē quam puritatis. refer-
tissimo gremio deliciarum quas
ipso spergat. ut ad ualiditatem si-
am dignetur adduci. uocauit re-
thoricam. Nactemur pars illa que
in significando rationalis dicitur
studijs liberalibus disciplinisq; p-
mota est. Hinc se illa ratio ad
iparum diuinarum rerum beatā
simam contemplationem repare
uoluit. sed ne de alto caderet. que
fuit gradus. atq; ipsas sibi uias
per suas possessiones. ordinemq;
molita est. Desiderabat enim pul-
chritudinem. quam sola et simplex
posset sine illis oculis intueri. im-
pediebatur a sensibus. Itaq; in
eos ipsos aciem paululum con-
sue qui ueritatem se habere clama-
tes festinantē ad alia pergere i-
poramo strepitu renocabant. Et
primo ab auribus cepit. quia di-
cebant ipsa uerba sua ēē. quibus
iam et gramaticam. et dyalecticā.
et rethoricam fecerat. Ac illa se-
nendi potentissima cito uidit. qd
inter sonum. et id cuius signum
esset distaret. Intellexit nichil ali-
ud ad aurium iudicium pertine-
re quam sonum. eumq; ēē tri-
plicem. aut in uoce animandas

69
aut in eo quod flatus in organis
faceret. aut in eo quod pulsus edere-
tur. Ad primum pertinere tragedi-
as uel comedas uel choros cuiusmodi
atq; os omnino qui uoce propria
cancerent. Secundum tibis et simi-
libus instrumentis deputari. Ter-
tio dari citharas. liras. atq; omne
quod percutiendo canorum esset.
Videbat autem hanc materiam
esse utilissimam. nisi certa dimensi-
one temporis. et acuminis grauita-
tisq; moderata uarietate soni figu-
rarentur. recognouit hinc esse illa
semina. que in grammatica cum sil-
las diligenti consideratione uersa-
ret. pedes et accentus uocauerat.
et quia in ipsis uerbis breuitates
et longitudines sillabarum prope
equali multitudine sparsas in ora-
tione accendere facile fuit. tempera-
uit pedes illos in ordine certo dis-
ponere atq; coniungere. et in eo
primum sensum ipsum secuta
moderatos inpressit articulos. q-
cesas et sibilas nominauit. et ne lo-
gus pedum cursus prouoluere
quam eius iudicium posset susti-
nere. modum statuit unde reuer-
teretur. et ab eo uersum uoca-
uit. Quod autem non esset certo
fine moderatum. sed tamen ra-
tionaliter ordinatis pedibus
curreret rithmi nomine nota-
uit qui latine nichil aliud quam
numerus dici potuit. Sic ab ea

poete gentia sunt. In quibus cum
uideret non solum sonos. sed etiam
uerborum rerumq; magna monita
plurimum eos honorauit. eisdem tri-
buit quos uellent rationalium
indagationum potestatem. Et quoniam
de prima illa disciplina stirpem
ducebant. iudices in eos grammatici
eos esse permisit. In hoc igitur scripto
gradu. siue in rithmo siue in ipsa ^{regime}
modulatione intelligebat regnare
maneros. totumq; perficere. Insper-
diligentissime cuiusmodi essent.
repperiebat diuinos et sempit-
nos. presertim quod ipsis auxilia-
tibus omnia superiora contine-
rat. et iam tolerabat egerrime
splendorem illorum atq; serenitatem.
corpea uocant materia decolorari. Et
quoniam illud quod mens uidet. semp-
est presens et immortale. approba-
tur cuius generis numeri appare-
bant. Sonus autem quia sensibilis
res est. preterfluit in preteritum
tempus. inprimisq; memorie ra-
tionali indagatione iam poetis fauen-
te ratione. querendum ne quid ali-
quid propagans sibi inesset. Nemo-
rie filios musicos. et memorie fili-
as musas esse confectum est. Unde
ista disciplina sensus intellectusq;
particeps. musice nomen inuenit.
Hinc profecta est in oculorum opes.
et terram celumq; collustrans.
sensit nichil aliud quam pulchri-
tudine sibi placere. in pulchritudi-

ne figuras in figuris dimensiones. i
dimensionibus numeros. Quæsiuntq;
ipsa seam. utrum ibi talis linea ta
lisq; rotunditas. uel quelibet alia for
ma. et figura esset. qualem intelligen
tia contineret. longe teretiorē muerit.
et nulla ex parte quod interent ocu
li. cum eo quod mens cerneret intel
legendum. Hec quoq; distincte et dis
positæ in disciplinam retegic. appella
uitq; geometriam. Motus eam celi
multum mouebat. et ad se diligenter
considerandum inuitabat. etiam ibi
per constantissimas temporū uices.
per astroꝝ rarios diffinitosq; cursus.
per interuallorū spacia moderata in
tellerit nichil aliud quam illam di
mensionem numerosq; dominari.
Huc similiter diffinito ac sermō
to in ordinem nectens astrologiam
genuit. magnum religiosis argumē
tum. tormentumq; curiosis. In hys
igitur omnibus disciplinis occurre
bant ei omnia numerosa. que tamē
in illis dimensionibus manifestius
eminebant. quas in seipsa cogitando
atq; uolendo intuebatur uerissima.
In hys autem que sentiuntur. umbra
eorū potius atq; uestigia recolebat.
hic se multum exerce. multumq; p
sumpsit. ausa est immortalē ani
mam comprobare. tractauit omnia
diligenter. precepit proximis se plurimū
posse. et quicquid posset. minus pos
se. Nouit eam quoddam miraculū
et suspicari cepit seipsam fortasse

numerum eē ipm. quo cuncta nune
rantur. Aut si non eēt. ibi cū eum
eē. quo peruenire satageret. Hunc
uero totis uiribus comprehendit. qui
iam uniuersæ ueritatis index futurus
ille cuius mentionem fecit alipius
cum de achademicis quereremus. qd
prothē in manibus erat. Imagines
enim false rerum earum quas nu
meramus. ab illo occultissimo quo
numeramus defluentes. in sese ra
piunt cogitacōm. et sepe illum cū
iam tenetur elabi faciunt. Quibus
si quisq; non concesserit et illa om
nia. que per tot disciplinas late
nariq; diffusa sunt. ad unum quod
dam simplex uerum certumq; re
tegerit. eruditū dignissimū nomme
non temere iam querit illa diui
na. non iam credenda solum uerū
etiam contemplanda. intelligenda
atq; retinenda. Quisquis autem
uel adhuc seruus cupiditatum. et
inhians rebus pereuntibus. uel
iam ista fugiens castreg; uiuens
nesciens tū quid sit nichil. quid
in formis materia. quid formatū
exiē. quid corpus. quid spēs in
corpore. quid locus. quid tempus
quid in loco. quid in tempore. qd
motus secundum locum. quid
motus non secundum locum.
quid stabilis motus. quid sit eum.
quid sit nec in loco eē nec nullo.
quid sit præter tempus et tempus.
quid sit et nusquam eē et nusq;

70
non ē. Quisquis ergo ista nesciens
non dico te summo illo deo. qui scitur
melius nesciente. sed te anima sua q̄
rere ac disputare uoluerit. tū erra
bit. quantum errare plūmum potest.
facilius autem ista cognoscer. qui nu
meros simplices atq; intelligibiles
comprehenderit. Porro istos compre
hender. qui et ingenio ualens et p̄
uilegio eras. ac cuiuslibet felicitat̄
ociosus. et studio uehement̄ intentus.
memoratum disciplinatum ordinem
quantum scire est. fuit persecutus.
Cum enim artes ille omnes liberales.
partim ad usum uite partim ad co
gnitionem rerū contemplationisq;
discantur. usum earū assequi diffi
cilium est. nisi ei qui ab ipsa pueri
tia ingeniosissimus. instansissime
atq; constansissime operam dederit.
Quod uero ex illis ad id quod q̄ri
mus opus est. ne te queso mater
hec uelut rerum imensa quedam
silua tereat. Penam quedam de
omnibus eligantur. numero pauci
sima. ui potentissima. cognitione
autem multis quidem ardua. tibi
tamen cuius ingenium michi coti
die notum est. et cuius animū uel
erat uel ammirabili temperantia re
morissimum ab omnibus nugis et
a magna labe corporis emergentē
in se mutam surrexisse cognosco.
tam eruit facilia quam difficilia
tardissimis. miserrimeq; uiuentib;.
Si enim dicam te facile ad eum ser

monem peruenituram. qui locutio
et lingue uitio careat. profecto me
tiar. Ne enim ip̄m cui magna neces
sitas fuit ista perdiscere. adhuc in
multis uerborū sonis ita fragitat̄.
et a me uicissim quod ad ipsum sonū
accinet reprehendunt. Aliud est enī
ē arte. Aliud genere securum. Solocal
mos autem quos dicimus. fortasse
quisquis doctus diligenter attendēs
in oratione mea reperiet. Non enī
defuit qui michi nonnulla huiusmodi
uicia. ipsum ciceronem fuisse p̄fissi
me perfualisset. Barbarissimorū autē
genus n̄is temporibus tale com
pertum est. ut et ipsa eius oratio
barbara uideatur. qua roma serua
ta est. Sed tu contemptis istis uel
puerilibus rebus. uel ad te non per
tinentibus. ita gramatice pene diu
nam uim naturamq; cognoscis. ut
eius animam tenuisse. corpus reli
quisse. disertis uidearis. Hoc enī
de ceteris istud artibus dixerim.
quas si penitus fortasse contempnis
ammoneo te quantum filius autē
quantumq; permittis. ut fidem
ultam tuam quam uenerandis mi
steris perceperisti. firme cauteq; cu
stodias. Deinde ut in hac uita atq;
moribus constanter uigilanterq; p̄
maneas. De rebus autem obscuris
simis et tū diuinis quomodo deus
nichil mali faciat. et sit om̄ps. et tā
ta mala fiant. et cui bono mundū
fecerit. qui non erat indignus. et

utrum semper fuit malum an tem-
pore cepit. et si semper fuit. utrū
sub conditione dei fuit. et si fuit. utrū
etiam iste mundus ~~fuit~~ semp fuit.
in quo illud malum diuino ordine
domaretur. Si autem hic mundus
aliquando ēē cepit. quomodo anteq̃
ēēt potestate dei malum tenebatur.
et quid opus erat mundum fabrica-
ri: quo malum quod iam dei pote-
stas frenabat. ad penas animarum
indutereur. Si autem fuit tempus
quo sub dei domino malum n̄ erat.
quid subito accidit qđ per eterna
retro tempora non acceperat. In deo
enim nouum extitisse consiliū. ne di-
am impium. inexpressibilem est di-
cere. Si autem impotitum fuisse.
et quasi improbiū malum deo dicim̄
quod nonnulli existimant. iam ne-
mo doctus r̄sūm tenebit. nemo n̄
succensebit introitus. Quid enim deo
potuit nocere: nescio q̄ illa natura
mali. Si enim dicunt non potuisse.
fabricandi mundi causa non erit.
Si potuisse dicunt: inexpressibile ne-
fas est deum uiolabilem credere. Nec
ita saltem ut uel uirtute prouiderit
ne sua substantia uolaretur. nāq̃
animam penas hic pendere facen-
tur. cum inter eius et dei substanti-
am nihil uelint omnino distare.
Si autem utrum mundum. non fa-
ctum dicimus: impiū est atq̃
ingratum credere. ne illud sequatur.
quod deus eum non fabricauerit.

Rego de hīs atq̃ huiusmodi rebus. aut
ordine illo eruditionis. aut nullo
modo querendum est quicquid. Et
ne quisquam lacillimum aliquid no-
compleros ēē arbitretur. hoc dico
planius atq̃ breuius ad istarum
rerum cognitionem neminem alibi
rare debere. sine illa qđ duplici ita
bone disputationis potentiaq̃ mi-
neroz. Si quis etiam hoc plimū
putat. solos numeros optime no-
uerit. aut solam dyalectam. si et
hoc infinitum est. tū perfecte sciat
quid sit unum in numeris. quan-
tumq̃ ualeat. nondum in illa sum-
ma lege summoq̃ ordine rerum om-
nium. sed in hīs que cordie passim
sentimus atq̃ agimus. **E**xipit enī
hanc eruditionem iam ipa phie
disciplina. et in ea nichil plus in-
uenit. quam quid sit unum. sed
longe altius. longeq̃ diutius.
cuius duplex questio est. Vna de
anima. Altera de deo. Prima efficit
ut nosmetipsos nouerimus. Altera
originem nram. Illa nobis dulcior.
ista carior. Illa nos dignos beata
uita. hoc beatos facit. Prima est
illa discensibus. ista iam doctis.
Hic est ordo studiorū sapientie. per
quem fit quisq̃ idoneus ad intelli-
gendum ordinem rerum. id est ad
dinoscendos duos mundos. et ipm̄
parentem uniuersitatis. cuius nul-
la scientia est in anima iam phie
tradita. seipsam inspicit primo.

71
et cui iam illa erudicio persuasit. aut
suam aut seipam esse rationem. in ra-
tione autem aut nichil melius esse et
potentius numeris. aut nichil aliud
quam numerum esse rationem ita se-
cum loquitur. Ego quodam meo mo-
tu interiore et occulto ea que discen-
da sunt possim discernere vel conec-
tere. Et hec uis mea ratio uocatur.
Quid autem discernendum est. nisi
quod aut unum putatur et non est.
aut certe non tam unum est quod
putatur. Item cur quid conectenda
est. nisi ut unum fiat quantum
potest. Ergo et in discernendo. et in
conectendo unum uolo. unum amo.
sed cum discerno purgatum. cum
conecto integrum uolo. In illa parte
uitantur aliena. in hac propria co-
pulantur. ut unum aliquid fiat p-
fectum. lapis ut esset lapis omnes
eius partes. omnisque natura in u-
num solidata est. Quid arbor? No-
ne arbor non esset. si una non esset.
Quid membra cuiuslibet animan-
tis. aut uiscera. et quicquid est eor-
um quibus constat. certe si unitas pa-
tiantur. diuorantium. non erit animal.
Amici quid aliud. quam unum esse
conantur. Et quanto magis unum.
tantomagis amici sunt. Populus una
ciuitas est. cui periculosa est dissen-
sio. Quid est autem dissensio. nisi
non unum sentire. Ex multis mi-
nistris fit unus exercitus. Romae
que uis multatino eo minus uinci-

172
tur. quo magis in unum coit. Unde
ipsa coitio in unum. cunctis nomina-
tus est. quasi conuersus. Quid amor
omnis. nonne unum uult fieri cum
eo quod amat. Et ei si concingat unum
cum eo fit. Ipsa uoluptas non ob
aliud delectat. uehementius. nisi quod
amantia sese corpora in unum cogi-
tur. Dolor inde perniciosus est. nisi
id quod unum erat. diuide nitatur.
Ergo molestum et periculosum est.
unum fieri cum eo quod separari
potest. Ex multis rebus autem iacen-
tibus deinde in unam formam congre-
gatis. unam facio totum. Melior
ego. Siquidem ego facio illa fit. Ideo
melior quia facio. Non dubium est.
inde me meliorem esse quam totus
est. sed non sum inde melior hirundine
aut apicula. Nam et illa multos as-
tre struit. et illa fauos. sed hijs me-
lior. quia rationale animal sum. Aut
si in rationis dimensionibus ratio est.
minquid nam et aues quod fabricat
minus apte. congruenterque dimen-
sum est. Immo numerosissimum est.
Non ergo numerosa fatientur. sed
numeros cognoscendo melior sum.
Quid ergo ille nescientes operari.
numerosa poterant. Poterant pro-
fecto. Unde id docetur. Ex eo quod
nos quoque certis dimensionibus lim-
quam denibus et palato aecomoda-
mus. ut ex ore littere ac uerba pro-
rumpant. Hec tamen cogitamus cum
loquimur. quo motu os id facere